Riksdagens protokoll
1991/92:49

Torsdagen den 19 december

Kl. 9.00–17.23

1 § Justering av protokoll

Inriktningen av den ekonomiska politiken

Justerades protokollet för den 13 december.

2 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1991/92:82 till skatteutskottet

Skrivelse
1991/92:79 till justitieutskottet

Förslag
1991/92:14 till försvarsutskottet

3 § Inriktningen av den ekonomiska politiken

Föredrogs
finansutskottets betänkande
1991/92:FiU10 Inriktningen av den ekonomiska politiken (prop. 1991/92:38).

Anf. 1 ALLAN LARSSON (s):

Herr talman! Vi skall nu behandla den ekonomiska politiken och därmed den samlade effekten av de olika åtgärder som regeringen lagt fram under hösten.

Vi socialdemokrater hävdar att den ekonomiska politiken skall vara rationell och rättvis. Den skall skapa drivkraft till arbete, sparande och investeringar. Men den skall också vara så upplagd att de gemensamma bördorna blir rättvist fördelade.

Hur ser då den politik ut som den borgerliga regeringen lagt fram för riksdagen i höst? Är den rationell? Är den rättvis?

Nej, den är varken rationell eller rättvis. Det är dessutom en svag politik,

med tanke på dess parlamentariska förutsättningar; den är byggd på konfrontation och blockpolitik.

Jag skall visa att politiken varken är rationell eller rättvis genom att ta upp tre aspekter på den ekonomiska politiken: tillväxten, fördelningen och statsfinanserna.

Regeringen – och den borgerliga majoriteten – vill åstadkomma tillväxt i ekonomin, men de åtgärder som regeringen föreslår ger inte tillväxt. Regeringen står på bromsen när det gäller byggandet, när det gäller hushållens ekonomi och när det gäller kommunernas verksamhet.

Såvitt jag förstår av de förhör vi haft i utskottet är tanken med detta att man måste skära ner efterfrågan inom hemmamarknaden för att därigenom skapa utrymme för exportindustrin att växa.

Det är viktigt att exportindustrin kan utvecklas, och jag hävdar att det finns realt utrymme för en sådan expansion. Det finns därför ingen anledning att med politiska ingrepp knäcka byggandet och hushållens ekonomi för att skapa utrymme för exportindustrin.

Nu har konjunkturinstitutet demonstrerat effekterna av denna politik genom att i sina prognoser dra ner tillväxten både för nästa år och för året därpå.

Är det någon i den borgerliga majoriteten som kan förklara för mig hur det skall gå för alla företag som verkar på hemmamarknaden om ni skall skära ner på efterfrågan? Hur tror ni att de skall få avsättning för det som de producerar när ni drar åt svångremmen om tre fjärdedelar av ekonomin?

Vad är det för konjunkturteori som ligger bakom denna politik, att med politiska medel skära ner på efterfrågan i en lågkonjunktur när det finns mycket lediga resurser?

Effekten av detta blir att arbetslösheten ökar ännu mer. I stället för att bekämpa arbetslösheten skapar ni arbetslöshet! Det är sanningen om er politik.

Jag vill hävda att det finns en stor och allvarlig risk för att denna regering nu håller på att driva Sverige in i en situation som liknar den som borgerliga regeringar i andra länder driver, med en hög arbetslöshet som följd.

Den fråga jag vill ställa till företrädarna för de borgerliga partierna på denna punkt är mycket enkel: Vad är det som skiljer er politik från den politik som era partivänner driver i England, Finland och Danmark, med en arbetslöshet på 8–10 %? Vad har ni för mål för kampen mot arbetslösheten? Tänker ni överge den svenska modellen och slå in på den danska eller brittiska?

Den andra frågan gäller fördelningspolitiken. Regeringen har i sin deklaration sagt att den vill verka för en rättvis fördelning. Men i praktiken gör den motsatsen. Den skapar ökade orättvisor. Den ger med varm hand till dem som redan har. Den tar med hård hand från dem som lever med knappa marginaler.

I en intervju i Veckans Affärer säger SNS-chefen Hans Tson Söderström så här om denna politik: Man började med att kasta ut en massa köttben som skattesänkningar på förmögenheter, reavinster och kapital och sade att detta skall vi finansiera senare.

"En massa köttben", sade Hans Tson Söderström. Valgodis för de förmögna, kunde man också säga.

I den borgerliga åtstramningens och uppoffringarnas Sverige finns det en grupp som går fri, en grupp som inte behöver bära några bördor, en grupp som i stället gynnas med stora skattesänkningar.

Hur har ni det t.ex. i centern, som skall ut och övertyga era medlemmar och väljare om att de skall göra uppoffringar för att folket på Östermalm skall få det så mycket bättre?

Hur står det till inom kds, när ni skall förklara att Bibelns ord om att bära varandras bördor inte skall gälla dem som har det allra bäst i vårt samhälle?

Nu vet jag att ni alla har fått lära er den moderata läxan, att först måste det bli sämre för att det skall bli bättre. Men mot denna föreställning vill jag göra två invändningar:

För det första: Varför gäller inte detta dem som redan har det bra?

För det andra: Varför har denna medicin inte haft någon som helst effekt i de länder där man tillämpat den?

En amerikansk ekonom, Paul Krugman, professor vid Harvarduniversitetet, säger i en intervju i Dagens Industri att Sveriges regering lurar sig själv om den tror att den kan uppnå dynamiska effekter med den politik som man nu säger sig vilja föra. Det är samma politik som republikanerna i USA har fört under 80-talet. Den har inte lett till några nämnvärda resultat, säger Krugman. Det är också samma politik som man har fört i Storbritannien. Finns det någon som vill ha samma utveckling, med ökade klassklyftor, i Sverige?

Ja, tydligen vill regeringen det, eftersom den lägger fram en sådan politik för riksdagen. Men vi socialdemokrater sätter mot detta en ekonomisk politik baserad på rättvisa. Behöver vi hålla igen, då skall det omfatta alla och då måste de som har det bäst ta sin del av den återhållsamheten.

Min tredje aspekt gäller de offentliga finanserna. Med tanke på den uppmärksamhet som den frågan väcker på finansmarknaden, så vill jag hjälpa finansministern att hålla valutaspekulanterna på avstånd genom att lämna några faktiska upplysningar om tillståndet.

Sverige har starka offentliga finanser. Vi är ett av de få länder som klarar EGs krav på sunda offentliga finanser.

Just nu sker en försvagning av statsfinanserna. Denna motvägs delvis av ett växande överskott i den kommunala sektorn – staten och kommunerna är som kommunicerande kärl.

De siffror som har visats upp för nästa budgetår om ett väldigt underskott i statsfinanserna är i och för sig allvarliga. Men man måste minnas att det just hänger samman med att staten betalar ut betydande belopp till kommunerna och med den nedväxling i inflationstakten som nu sker och som i sig själv är mycket sund.

Problemet är till en del tillfälligt, och det bör med en framgångsrik ekonomisk politik – och en stram finanspolitik, när det gäller både utgifter och inkomster – vara möjligt att ha statsfinanserna i balans i mitten av 90-talet. Den som vill ha mer underlag kan ta del av kompletteringspropositionen, där långtidsbudgeten och de bedömningar som vi då kunde göra redovisas.

Men när jag har sagt detta måste jag samtidigt säga att jag har en lång rad kritiska synpunkter på regeringens sätt att sköta statsfinanserna.

Vi minns alla vem det var som var arkitekten bakom den nuvarande politiken. Det var Lars Tobisson. Han höll i våras en presskonferens, som väl kommer att bli beryktad, där han presenterade sin innovation: Först sänker man skatterna, sedan får man se var man skall spara. Det var lättsinnets budskap.

Man började med att kasta ut en rad köttben, för att citera SNS-chefen, och försvagade därmed statsfinanserna.

Det gick med en väldig fart i höstas, som vi minns. Jag fick intrycket att Carl Bildt och Bo Lundgren hade lyssnat på den där sierskan, som sade att regeringen inte skulle sitta längre än till påsk och att man nu måste skynda sig att kasta ut köttbenen till de egna väljarna. Det gick så fort att man inte ens orkade med att redovisa effekterna på statsfinanserna.

Sedan släppte man fram en rad utgifter, och nu återstår att se hur detta skall betalas och vem som skall betala.

Nu vet vi hur det gick. Enligt riksrevisionsverket blir underskottet 50 miljarder kronor detta år. Jämfört med oktober är det en ökning med 19 miljarder, sedan man korrigerat för den s.k. tuben, som regeringen blåste upp i oktober för att skapa bilden av "svarta hål". Det är alltså en ökning av underskottet på inte mindre än 19 miljarder kronor på två månader.

Nu har regeringen sagt att den skall finansiera alla skattesänkningar och alla utgiftsökningar som den föreslagit. Därför har jag en rak fråga till hela det kompani av företrädare för majoriteten som senare skall tala: Kommer ni att lägga förslag om hur ni för innevarande år skall finansiera de skattesänkningar för rikt folk och utgiftsökningar som riksdagen nu beslutat om? Vad har ni för besked att ge, *nu*, innan riksdagen beslutar om politiken?

Jag har nu belyst tre aspekter av regeringens ekonomiska politik och visat att denna politik varken är rationell eller rättvis. Det är inte rationellt att hindra tillväxten, när man vill skapa tillväxt. Det är inte rättvist att lägga bördorna på vanligt folk och kasta köttben till dem som redan är på fest. Det är inte rationellt att först minska utgifterna och sedan försöka hitta på nedskärningar.

Det är inte bara den socialdemokratiska oppositionen som har vägande invändningar mot er politik. Det har också finansvärlden.

Vid regeringsskiftet i september hade Sverige en mycket stark valutareserv på närmare 120 miljarder kronor. Den korta räntan hade sänkts från januari till september med närmare 4 procentenheter. Räntemarginalen till den europeiska valutan, ecun, hade pressats ned till 0,7 %. Allt detta var uttryck för ett internationellt förtroende för Sverige.

Under hösten har det rått oro på de internationella valutamarknaderna. En sådan oro skulle inte ha drabbat oss om regeringen hade ägnat tid och kraft åt att upplysa om de starka sidorna i svensk ekonomi:

– att Sverige tillsammans med Japan är det land inom OECD som är mest framgångsrikt i att bekämpa både inflation och arbetslöshet,

– att kostnadsutvecklingen har bringats under kontroll genom stabiliserings-

avtalet och att konkurrenskraften därmed stärkts, i synnerhet mot Tyskland, som har en helt annan löneutveckling,

– att vårt hushållssparande ökar, och att det är den andra sidan av det vi ser när det gäller de offentliga finanserna,

– att handelsbalansen ger ett kraftigt överskott och att bytesbalansen förstärks.

Det fanns alltså inga som helst ekonomiska skäl för spekulation mot den svenska kronan.

Men Carl Bildt, Anne Wibble och flera ledamöter av denna riksdag, däribland herr Tobisson, har ägnat hela hösten åt att döma ut Sveriges ekonomi. Genom att dra paralleller med 30-talet har ni skapat intrycket att Sverige skulle gå samma väg som Finland. Därmed har ni skapat den internationella osäkerhet om valutapolitiken som var grunden för valutautflödena och som gjorde det nödvändigt för riksbanken att gripa in och göra slut på spekulationen.

Nu betalar svenska folket priset i form av höga räntor för er svartmålning av ekonomin. Det drabbar småföretagen, villaägare och konsumenter som har tagit krediter. Detta är det mest påtagliga resultatet av tre månaders borgerlig politik.

Carl Bildt har sagt att detta är den enda vägen. Sanningen är att den väg som den borgerliga majoriteten nu slagit in på är vägen till ökad arbetslöshet, ökade klyftor och orättvisor i det svenska samhället.

Mot detta ställer vi socialdemokrater vårt alternativ. Det är en konkret och konstruktiv strategi för arbete, tillväxt och en rättvis fördelning.

Vi vill hävda byggandet. Det är nu vi skall satsa på att bygga ut infastrukturen och satsa på ombyggnad och underhåll av både bostäder och offentliga byggnader.

Vi vill motverka finanskrisen, och det gör vi bäst genom att se till att staten inte tar i anspråk allt riskkapital från ideologiskt motiverad utförsäljning av företag och fastigheter.

Vi vill hålla priserna i schack. Det gör vi bäst genom att förbereda nästa steg i anpassningen av gränsskyddet, hålla igen på hyrorna, skärpa konkurrensen och hålla efter statliga verk – däribland televerket – som driver upp inflationen.

Vi vill bekämpa arbetslösheten. Det gör vi med aktiva åtgärder i stället för passivt stöd. Vi vill därför satsa mer på utbildning och stärka ungdomsgarantin.

Vi vill förnya arbetslivet och stärka produktiviteten. Därför vill vi ha en samlad offensiv för ny organisation av arbetet.

Vi vill driva en ansvarsfull finanspolitik. Vi har lagt fram förslag som innebär starkare statsfinanser än vad regeringen har gjort.

Vi vill driva en rättvis fördelningspolitik. Därför måste de som har det bäst ställt vara med och betala. Barnfamiljerna måste få sin del av skattereformen.

Vi vill ha en uthållig tillväxt. Därför måste den ekonomiska politiken bedrivas i samklang med miljöpolitiken.

Herr talman! Detta är vårt alternativ för arbete, tillväxt och rättvisa. Med det vill jag yrka bifall till reservationerna 1–15 i finansutskottets betänkande.

Anf. 2 LARS-OVE HAGBERG (v):

Herr talman! Nu får det vara nog – så börjar alltfler uttalanden från dem som drabbas av regeringens politik. Citat ur dessa uttalanden kan lyda: "Den högerledda borgarregeringens politiska offensiv hotar rasera hela välfärdsbygget. I en strid ström produceras det ena arbetarfientliga förslaget efter det andra med försämringar för vanligt folk och favörer för kapitalägare och förmögna. Skattelättnader för kapital, stora förmögenheter och arvsskatt betalas med karensdagar, urholkade arbetsskadeersättningar och infrysta barnbidragshöjningar". Man säger att det här inte är någon bra början för den nya starten. Det är en katastrof för högerregeringen. Det är ett av de många uttalanden som kommer från t.ex. den nyvaknade fackföreningsrörelsen som har kommit tillbaka med nytt intresse efter en tids insomnande.

Det är klart att fackföreningsrörelsen protesterar. T.o.m. inom regeringskansliet säger man att det måste bli värre innan det kan bli bättre. Den tesen har nu blivit hela regeringens tes. Det är klart att nästan 700 kr. i månaden är en fantastisk summa för dem som har det sämst och kanske sliter hårdast i samhället. Jag ser att landets finansminister Anne Wibble i sitt framträdande mer och mer liknar en kvinnlig f.d. premiärminister i Europa – kylig och okänslig inför människors problem.

I det här läget är det oerhört intressant att se på regeringens sammansättning. Per-Ola Eriksson har tagit hand om finansutskottet och skall leda regeringen genom riksdagen. Tycker centern också att det måste bli värre först innan det kan bli bättre? Tror man med sitt långvariga motstånd att den här typen av ökade klyftor kommer att vara bättre? Var fanns motståndet före valet? Centern angrep t.o.m. socialdemokratin från vänster. Det här är en mycket intressant händelseutveckling.

Från vänsterpartiet tror vi inte på fyrpartiregeringens strategi att få fart på Sverige genom sänkta skatter. Det är en från början felaktig inriktning. Vi vet att det kommer att få negativa konsekvenser, inte minst på statens budgetsaldo. Den tydliga inriktningen mot klyftorna kommer inte att leda till entusiasm, arbetsvilja och nya idéer, vilket krävs i hela vårt samhälle för att vi skall stå oss i den internationella konkurrensen.

Regeringens analys av orsakerna till den kris vi befinner oss i är egentligen ganska diffus och knapphändig. Man säger att krisen är självförvållad, att det finns strukturella brister, att det har skett försummelser och att vi har produktivitetsproblem. Vi har naturligtvis också konjunkturfenomen, framför allt på de marknader som vi är mest beroende av. Vår ekonomi är extremt exportberoende. Vi får problem i det här landet. Frågan är hur man skall göra framöver.

Det är intressant att se vilken väg man väljer och vilka åtgärder man skall vidta. Hur har man förklarat landets problem? Om man tror att det är en kostnadskris, skall man naturligtvis pressa ned lönerna och kostnaderna i nivå med omvärldens. Det innebär att sparandeekonomin måste öka och att man måste få bukt med bytesbalansunderskottet. Men om man ser att pro-

blemen i den konkurrensutsatta sektorn mer handlar om inlåsningseffekter, dåliga arbetsorganisationer samt otillräcklig utbildning och forskning, blir svaret kanske ett helt annat. Då gäller det vad man skall göra åt detta.

Från vänsterpartiet anser vi att vi står inför en nödvändig strukturrationalisering. Devalveringar, skattesänkningar, lönenedpressning och sänkta miljökrav försvårar en omställning av svenskt näringsliv. Vi kan inte göra om de misstag som gjordes på 80-talet, vilka till stor del har förorsakat dessa strukturproblem.

Man kan åtminstone inte välja en väg där man betrakar det här som en kostnadskris om man vill ha full sysselsättning, bra jobb och hyggliga löner i framtiden i vårt land.

Enligt vänsterpartiets uppfattning måste den ekonomiska politiken inriktas på att små och stora företag, nya såväl som gamla, hela tiden skall omvandlas och omstöpas till kunskapsintensiva företag. En satsning på kunskapsintensiva verksamheter samt en demokratisk arbetsorganisation kan ge landet en konkurrensförmåga som kan bli unik. Därför krävs en aktiv och medveten näringspolitik, där man kan vidta åtgärder i rätt tid i vad gäller kapital, utbildning och infrastruktur.

I ett internationellt perspektiv är det här ett måste, om man tänker på den EG-debatt som förs. Debatten om man skall vara medlem eller icke medlem, ha frihandelsavtal eller EES-avtal förefaller mig vara något lättsinnig. Oavsett hur vi gör måste det svenska näringslivet i sin helhet ha den unika inriktning som det har haft genom årtiondena, om inte detta land skall bli ett låglöneland med enbart en sammansättningsindustri. Ett modernt näringsliv där kvalitet, kunskap, engagemang och demokratiskt inflytande är det som vi ställer i centrum och konkurrerar med.

Vi har naturligtvis produktivitetsproblem. Därför är det intressant att regeringen sätter tillväxten i centrum. Man har sagt att det här är vår allra viktigaste front. I går hade man en debatt om skatter och tillväxt. Om man nu vill ha tillväxt, varför finns det då så vattentäta skott mellan t.ex. den konkurrensutsatta sidan och kommunerna? Om man verkligen vill ha en kunskapshöjning i landet spelar kommunerna en oerhört väsentlig roll. Om man verkligen vill ha fart på produktiviteten i landet är väl det väsentligaste inte åtgärder mot de lönearbetande? Man faller t.ex. undan eller aviserar arbetsrättsutredningar, som är nästan identiska med det som produceras på SAFs kansli och som för övrigt har mycket gemensamt med de tidigare borgerliga förslagen. Avser man att försämra lagen om anställningsskydd? Jag är inte säker på att produktiviteten, engagemanget och inställningen när det gäller Sveriges framtid påverkas i rätt riktning om man prioriterar vissa i arbetslivet. Inskränkningarna i strejkrätten betraktas säkert som ett grovt övergrepp, särskilt om man har en arbetsgivare som är gravt oresonlig, tillhandahåller en dålig arbetsmiljö och sköter sin verksamhet mycket dåligt.

Om det inte blir ett stopp från regeringens sida kan man dessutom befara att inslagen från England där man t.o.m. ger sig in i fackföreningsrörelsens egen beslutsprocess blir verklighet i Sverige. Då kanske vi t.o.m. får sämre villkor för vår fackföreningsrörelse än vad som gäller i övriga Europa, förutom England. Man begränsar fackliga veton och ger sig hela tiden på den fackliga rörelsen.

Är detta, regeringspartierna, vägen till produktiviteten, där man ser till att människor har ett engagemang? Är det vägen att nå någon form av samförstånd i arbetslivet? Vår viktigaste uppgift är att strukturera om svenskt näringsliv så att det blir slagkraftigt.

Jag vill ställa ytterligare en fråga. Hur skall de investeringar som så kraftigt har minskat kunna öka i industrin? Är det genom dessa gåvor, som är det viktigaste? Det är marknaden som skall sköta det här. Ni anvisar vissa infrastrukturinvesteringar. Men vad skall få marknaden att investera i Sverige? Det svarar ni inte på. Ni svarar bara på ett sätt, nämligen genom skattelättnader för kapitalet. Hur har ni egentligen tänkt er det svenska näringslivet framöver? I bakgrunden kanske SAFs recept vilar, eftersom man har fått igenom fyra av dem – småföretagen, infrastruktur, karensdagar och privata alternativ inom vården. Man har fått sänkta skatter. Nu återstår sänkta arbetsgivaravgifter, dvs. interndevalvering. Är det den vägen som öppnar sig efter nyår?

För vänsterpartiets del avvisar vi en sådan väg. Vi vill prioritera full sysselsättning och en rättvis fördelningspolitik. Då räcker det inte med att förlita sig på marknaden. Staten har en viktig funktion när det gäller att fylla, förstärka och vidareutveckla infrastrukturen och utbildningen. Ekonomins tillväxt förutsätter en väl fungerande omsorg. Välfärdspolitiken är inte en belastning, den är en tillgång. Det är lika viktigt att den ekonomiska politiken har som mål en offensiv miljöpolitik, fasta spelregler i energipolitiken och långsiktiga miljösatsningar. Ekonomin måste också vara självständig, oavsett om vi är medlemmar i EG eller står utanför. Vi får absolut inte missgynna tredje världen och bygga de tullmurar som EG har.

Vår utgångspunkt för den ekonomiska politiken är att det skall vara rättvisa och jämlika behov som styr produktionen i samhället. Det avgörande är att de arbetande har det inflytande och den makt över produktion och arbetsliv som behövs för att vi skall kunna få en bra produktion, bra produktivitet och ett bra innehåll. Då kan vi få den nödvändiga inriktningen på ekologiska, sociala och mänskliga värden.

Sedan är det naturligtvis alldeles riktigt som Allan Larsson säger, att om man skär så mycket till den privata konsumtionen och skär när det gäller byggandet får det negativa effekter på den inhemska marknaden. Vi delar socialdemokratins bedömning på den punkten.

Däremot är vi inte överens med socialdemokratin om att man måste ge sig på kommunerna. Vi tror att det är särskilt olyckligt i detta läge att ge sig på kommunerna, som regeringen aviserar att den skall göra. Att i detta konjunkturläge stöpa om kommunerna på det sätt som aviseras kommer att skapa stora sysselsättningsproblem.

Detta leder mig till slutsatsen att arbete åt alla inte är något högt prioriterat mål för den borgerliga fyrpartiregeringen. Jag anklagade den gamla socialdemokratiska regeringen för att ta bort detta mål som ett förstahandsmål under de senaste åren i regeringsställning. Här finns det knappt alls.

Arbetslösheten ökar. Vi har från vår sida pekat på att man nu äntligen måste sätta folk i arbete. Genomför ROT-programmen på områden som är viktiga för samhället i stället för att låta kontantstödet öka! Det bästa i detta sammanhang är att vårda den bästa resursen, att se till att den har arbete.

Även beslutet om barnbidragen, vill jag poängtera, minskar köpkraften och kan näppeligen bidra till att minska arbetslösheten. Det är ganska häpnadsväckande hur man motiverar beslutet. Pengarna skall i stället gå till AMS-stöd, det står klart och tydligt i propositionen.

I förfarandet kring barnbidragen hände någonting alldeles nytt. Det första var att vi fick en ny regering i valet, men eftersom Lars Tobisson i går berättade om interna interiörer i finansutskottet i debatten om ett annat ärende, kan man anta att något har hänt i finansutskottet som måste poängteras. Det gör att regeringsunderlaget kanske nu är helfast. Talet om att vi har ett parti i riksdagen som inte dagtingar med någonting utan går rätlinjigt fram och inte har några skygglappar åt något håll, det är borta. Vi vet att man behövde säga: Det är ni som orsakat räntehöjningen. Då vek de sig om barnbidragen.

Det pikanta är att när regeringspartierna, de fyra, skulle ha enskild överläggning, så gick kansliet, socialdemokraterna och jag ut, men kvar blev Ny Demokrati. Det har ganska länge pågått en debatt om det partiet skulle få vara med vid överläggningarna eller inte. Vi får väl anse att Ny Demokrati numera ingår i regeringsunderlaget, vilket man även kan se av debattordningen.

Allra sist, fru talman, vill jag instämma i den socialdemokratiska reservationen om teletaxor. Därmed yrkar jag bifall till den meningsyttring som jag fogat till utskottsbetänkandet.

Anf. 3 PER-OLA ERIKSSON (c):

Fru talman! Den svenska ekonomin befinner sig i en av efterkrigstidens djupaste lågkonjunkturer. Vi läser nästan dagligen om nya varsel och uppsägningar. Arbetslösheten ökar. Industriproduktionen fortsätter att sjunka. Investeringarna minskar och antalet företagskonkurser ökar. Budgetunderskottet för innevarande år beräknas till 50 miljarder kronor. Sammantaget karakteriseras den svenska ekonomin av stagnation och lågkonjunktur.

Det är arvet efter socialdemokraternas nio år, "den tredje vägens politik" och den tid som kallades att "Sverige är på rätt väg".

Det allvarliga läget beror till stor del på bristerna i den ekonomiska politik som förts i Sverige under dessa år, med alltför hög inflation. I kombination med internationell lågkonjunktur har den svenska ekonomins nedgång kraftigt förstärkts.

Fru talman! Det är nu nödvändigt att det sker en kraftfull omläggning av den ekonomiska politiken för att återge Sverige tillväxt och konkurrenskraft så att sysselsättningen värnas och välfärden tryggas och utvecklas. Som ny ordförande i finansutskottet är jag glad över att det gått att skapa majoritet i utskottet för en ekonomisk politik med denna inriktning. Nu lägger vi grunden för att Sverige skall kunna spela i ekonomins högre divisioner.

Den ekonomiska stagnationen måste brytas. Med åtgärderna i tilläggsbudgeten och en skattepolitik för tillväxt gör Sverige nu en nödvändig kursomläggning. Den består av många delar:

1. Genomgripande strukturella förändringar krävs för att stimulera företagande, främst vad gäller de små- och medelstora företagen. Det främjar tillväxten i näringslivet och ekonomin.

2. Det behövs en ny och positiv syn på enskilt ägande och för att förändra organisations- och utgiftsstrukturen i den offentliga sektorn. Socialförsäkringssystemet måste reformeras. På så sätt läggs grunden för utveckling och framsteg.
3. Sparandet måste stimuleras. Det måste bli lönsamt att arbeta och attraktivt att spara för den enskilde. Det är fördelningspolitiskt viktigt. Alltför länge har det varit fördelaktigare att låna pengar än att spara. Ur fördelningspolitisk synvinkel är det inte acceptabelt att människor måste ställa sitt hopp till att vinna på lotteri eller tips för att kunna öka sitt sparande. Detta har man tvingats leva med under de socialdemokratiska åren. Nu läggs kursen om. Nu skall vi främja sparande och hushållning.
4. Hushållssparande måste gå före det institutionella sparandet. Socialdemokraterna har prioriterat sparandet i kollektiva fonder. Det har bidragit till att öka vårt lands sårbarhet för finansiella kriser. Ett ökat hushållssparande t.ex. i bank får däremot motsatt effekt. Det ökar motståndskraften i det finansiella systemet.
5. Ny- och småföretagande måste ges bättre förutsättningar och utvecklingsmöjligheter. Mindre företag har ofta en högre grad av flexibilitet och anpassningsförmåga än stora företag. De ger förutsättningar för att hela Sverige blir levande. Sysselsättning skall kunna skapas över hela landet.
6. Genom lägre skatteuttag skall ny- och småföretagandet stimuleras. Tillgången till riskkapital skall underlättas. Ett första steg på detta område skall tas nästa år. Viktigt är också att förbättra möjligheterna till etablering av nya företag genom förenklade regler. En effektiv och fungerande konkurrens skapar också förutsättningar för små och medelstora företag.
7. Inflationen måste varaktigt nedkämpas. Vi kan inte tillåta att den svenska inflationen ligger permanent markant högre än i andra länder, vilket varit fallet under hela 1980-talet. Inte i något fall har en lång period av hög inflation varit förenlig med en ekonomisk tillväxt, rättvis fördelning och social utveckling. Den största negativa omfördelningen som sker är den som följer av för hög inflation. Det vet vi efter att ha sett socialdemokraternas nio år vid makten.

De senaste månanderna har vi sett en nedgång i prisökningstakten. Det är glädjande. Inflationstakten bekämpas bl.a. genom en stram finanspolitik. Föreslagna skattesänkningar måste balanseras med minskade utgifter. Det är mitt svar till Allan Larsson på den punkten.

8. Arbetslösheten måste bekämpas. Ett arbete är för de flesta detsamma som ett "värdigt liv". Det är av yttersta vikt att vi lindrar effekterna för dem som blivit arbetslösa. Arbetslöshet innebär resursslöseri och mänskligt lidande och får därför inte användas som ett medel i den ekonomiska politiken. Det har den nya regeringen och den nya riksdagsmajoriteten vid upprepade tillfällen understrukit. Därför måste de som blivit utan arbete erbjudas möjligheter att utnyttja sin tid som friställda med något meningsfyllt, t.ex. utbildning, samtidigt som de aktivt söker nytt arbete. Det gäller för alla de människor som i dag står arbetslösa på grund av industrikriser eller rationalisering. Det gäller såväl anställda vid ASSI, Karls-

borgsverken, som vid stålverk i Luleå, i Karlskoga, i Malmö eller varhelst i landet arbetslösheten finns.

Huvudinriktningen måste vara att skapa förutsättningar för varaktiga arbetstillfällen. Detta lägger också grunden till en god fördelningspolitik.

9. Investeringar i t.ex. järnvägar och vägar måste öka. Genom att tidigarelägga sådana investeringar kan meningsfulla arbetstillfällen erbjudas. Sådana investeringar har också stor betydelse för tillväxtmöjligheterna i landet. Självfallet måste de regional- och miljöpolitiska aspekterna beaktas, när vi formar den framtida infrastrukturen och gör satsningarna på vägar och kommunikationer.

Fru talman! Socialdemokraterna har, med något undantag, motsatt sig de skattesänkningar som regeringen föreslagit. Fördelningspolitiska motiv sägs motivera deras ställningstagande och nej-sägar-linje.

Centern har en hög fördelningspolitisk ambition. Alla måste garanteras en grundtrygghet. Utsatta grupper och regioner måste värnas. En av de viktigaste fördelningspolitiska åtgärderna är att bekämpa arbetslösheten och inflationen samt att långsiktigt lägga grunden för en ny period av tillväxt, företagande och utveckling.

Skattesänkningar för enskilda eller företag kan förefalla orättvisa om de ses isolerat eller i ett kort perspektiv. På längre sikt är de nödvändiga för att skapa en ökad tillväxt och därigenom motverka stigande arbetslöshet. Sänkta skatter och avgifter för mindre företag får långsiktigt positiva återverkningar på sysselsättningen. Det är ett argument som centern och många andra partier använt under årens lopp när de mycket starkt kritiserat förmögenhetsskatten på arbetande kapital, som varit en hämsko för många företag.

Regeringens åtgärder har – i motsats till vad socialdemokraterna påstår – en fördelningspolitisk profil. Sänkning av momsen på mat, turism och inrikes persontransporter har stor betydelse för det stora flertalet människor. Störst betydelse har det för barnfamiljer, lågavlönade, pensionärer med låg pension och glesbygdens människor.

Sänkt skatt på t.ex. mat och inrikes persontransporter kompletterar och balanserar de långsiktigt tillväxtstimulerande åtgärderna för näringslivet.

Med eftertryck vill jag betona att den ekonomiska politiken måste inriktas på att nå bestående förbättringar. Vi får inte luras till att bara genomföra åtgärder som på kort sikt ser ut att stärka den svenska ekonomin, men som i grunden inte tar oss ur ekonomisk stagnation. Många av de socialdemokratiska förslagen skulle få den effekten.

Jag lyssnade med mycket spänt intresse på Allan Larssons inledningsanförande. Allan Larsson har ibland hyllats för insatser inom bl.a. AMS som hårdhänt rationaliserare och effektiviserare av den delen av den offentliga sektorn. Han har hyllats mindre av väljarna för den ekonomiska politik som förts, eftersom de sade nej i september till den ekonomiska politik Allan Larsson stod för.

Efter att ha lyssnat till Allan Larsson i dag är jag beredd att kora honom på ett område: till demagogins och den politiska retorikens banérförare. Hans anförande var i långa stycken fyllt av insinuationer, retorik och mera av den

formulering som hör till pamfletternas framsidor. Det, fru talman, ger inte några nya jobb, ingen stabil ekonomi och ingen långsiktig välfärd för svenska folket.

Socialdemokraternas reservationer och deras förslag till ekonomisk politik präglas av repriser. Den inslagna vägen från i våras, då socialdemokraterna underströk betydelsen av en stram finanspolitik, återhållsamhet med statliga utgifter och en aktiv inflationsbekämpning, har övergetts.

Som oppositionsparti har socialdemokraterna återfallit i en populistisk politik med regleringsekonomi och subventionstänkande. Av gammalt slag. Jag väntar bara på kravet att det nu skulle vara dags för regeringen att öppna akutmottagningen. De vill inte erkänna tidigare misstag och förespråkar nu en politik som skulle äventyra välfärden långsiktigt.

De åtgärder som socialdemokraterna föreslår skulle leda till ökade offentliga utgifter, nya regleringar, ökade underskott i såväl bytesbalans som statsbudget och högre inflation och ränta.

Socialdemokraternas regleringsiver gör sig påmind på många områden t.ex. när det gäller teletaxorna. Så sent som i våras och i regeringsställning ansåg socialdemokraterna att taxebesluten skulle delegeras till televerket. Nu i opposition anser man att detta är fel och vill att riksdagen skall besluta om televerkets taxesättning.

Med andra ord: socialdemokraterna för en politik i regeringsställning och en helt annan i opposition. Fru talman! Med en sådan ombytlighet är det en fördel om man förblir i opposition.

Det vore olyckligt om riksdagen ett halvt år efter sitt beslut att delegera taxesättningen till televerket skulle upphäva detta beslut. Statsmakternas beslut om televerkets verksamhet måste vara långsiktiga och inte omprövas efter några månader.

I linje med socialdemokraternas förslag om teletaxorna så borde ju riksdagen också fastställa biljettpriserna på SJ eller Operan, Nordbankens olika bankavgifter, domänverkets priser för jaktarrenden och fällavgifter på älg. Är det verkligen vad ni anser? I så fall har ni tagit flera steg tillbaka in i den gamla förlegade regleringsekonomin. Det är väl ändå inte det som menas med socialdemokratins förnyelse?

Fru talman! Inför Sveriges tilltänkta inträde i EG är det viktigt att vi försäkrar oss om en ekonomisk politik som bereder väg för vårt EG-medlemskap. Den nyligen beslutade ekonomiska unionen skärper de ekonomiska kraven för inträde.

Det är värdefullt att en överenskommelse har träffats mellan EG-länderna vid mötet i Maastricht. Det skapar klarhet i EGs planer för det politiska och monitära samarbetet. Avtalet från Maastricht måste analyseras och värderas noga för Sverige inför de kommande svenska medlemsförhandlingarna.

Det är av största vikt att den påbörjade strukturförändringen i svensk ekonomi fullföljs. Det skapar nödvändiga förutsättningar för hög sysselsättning och en välfärd som delas av alla samt att den svenska ekonomiska politiken vinner förtroende i omvärlden inför Sveriges planerade medlemskap i EG.

Jag yrkar bifall till hemställan i finansutskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer och den särskilda meningsyttringen med undantag för reservationen nr 16 som jag yrkar bifall till.

Anf. 4 ALLAN LARSSON (s) replik:

Fru talman! Per-Ola Eriksson är en i det borgerliga kompaniet som i dag skall försvara regeringens politik. På mig ger Per-Ola Eriksson samma intryck som prästen som i sitt manus skrev: Svagt ställe. Höj rösten!

Jag tror att Per-Ola Eriksson har den svåraste sitsen av alla i dag. I valrörelsen talade Per-Ola Eriksson om rättvis fördelning. Nu skall han vara den främste garanten för att moderaternas politik genomförs här i riksdagen.

Vi har alla med stor förundran sett hur moderaterna slår igenom sin politik, och vi vet nu vad det betyder från fördelningssynpunkt. För en vanlig familj betyder det att man förlorar minst 660 kr. i månaden – det har Anne Wibble visat. Men för dem som har stora förmögenheter och stora inkomster gäller motsatsen; de har fått stora favörer. Man började med att kasta ut en massa köttben, som Hans Tson Söderström sade. Sedan blir det vanligt folk som får ta smällarna.

Kommer P-O Eriksson ihåg vad Olof Johansson skrev i Aftonbladet i våras om denna politik? Han skrev att ordet rättvisa inte finns med i högeralliansens program, och han tillade att det var inte ordet rättvisa man skyggade för utan begreppet. Det var en träffande beskrivning, och nu har vi kunnat iaktta vad det konkreta uttrycket för det här innebär. Hela det program som Per-Ola Eriksson nu skall votera igenom går tvärsemot vad Per-Ola Eriksson talade om genom hela valrörelsen.

Vad är det för ny start ni erbjuder? Jo, de som har det bäst ställt i samhället får flytta fram sina startblock flera steg, och alla andra får ta flera steg tillbaka. Vad ni åstadkommer är en ny start för otrygghet och orättvisor i det svenska samhället. Hur känns det, P-O Eriksson, att vara den främste talesmannen för denna politik?

Jag träffar en del av P-O Erikssons partivänner lokalt. De har blivit väldigt tysta – de står inte upp längre för er politik. Hur länge skall centern orka med att vara slavsändare för moderaternas utsändningar av sina budskap om nya klyftor och ökade orättvisor?

Per-Ola Eriksson talar om svensk ekonomi just på det sätt som jag varnade för, just på det sätt som skapar osäkerhet utomlands, just på det sätt som ledde till valutautflöden, just på det sätt som tvingade riksbanken att agera haverikommission när det gäller regeringens politik. Jag hade trott att P-O Eriksson skulle ha tänkt igenom detta något mer inför dagens debatt – men icke så.

Kom ihåg nu att när man tittar på EGs villkor för stabiliseringpolitiken, så finner man att Sverige är ett av de få länder som uppfyller kraven då det gäller offentliga finanser, bytesbalans och nu också inflationsbekämpningen. Det var detta som P-O Eriksson dömde ut.

Anf. 5 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Fru talman! Först, Allan Larsson: Jag rår inte för om jag har starkare röst än Allan Larsson.

Det är inte så att centerrörelsen har tystnat. Däremot noterar jag med en viss förvåning, eftersom jag lever i ett område med många socialdemokrater runt omkring mig, hur tysta socialdemokraterna var i Norrbotten under den

senaste valrörelsen, därför att de inte hängde med och inte kände någon tilltro till den politik som Allan Larsson stod för.

Centern behöver inte föra någon annans politik. I regeringsställning och i denna nya riksdagssammansättning har vi möjlighet att få gehör för precis de krav som vi under flera år har drivit. Jag vill peka på sänkt skatt på mat, sänkt moms på turismen och på inrikes persontransporter, bättre villkor för småföretagare, mindre regelverk, lägre arbetsgivaravgifter i utsatta områden och lägre skatter på de mindre företagen. Nu får vi också resurser till ökade satsningar på infrastruktur, vägar, kommunikationer och utbildning.

Skattebesluten om sänkt moms samt sänkt skatt på turism, mat och persontransporter betyder för en tvåbarnsfamilj ett tillskott på ca 3 000 kr. per år. Dessa 3 000 kr. per år är viktiga, men de har inte tillkommit genom socialdemokraternas medverkan, utan de har tillkommit genom hård strid mot socialdemokraterna under många år.

Jag tror det är viktigt att komma ihåg detta, för socialdemokraterna försöker nu, med Allan Larsson i spetsen, att efter valet skriva om den politiska historien. Men det går inte, Allan Larsson. Socialdemokraterna har under de senaste nio åren visat hur klyftorna mellan enskilda individer, mellan företag och regioner har ökat. Det är de klyftorna som vi nu skall minska, det är nu vi skall få svängrum och det är nu vi skall få fart på ekonomin. Det kommer att vara till nytta för Allan Larsson, för socialdemokraterna och för hela det svenska folket.

Anf. 6 ALLAN LARSSON (s) replik:

Fru talman! P-O Eriksson stoltserar med att hushållen får 3 000 mer i plånboken, och Anne Wibble stoltserar lika glatt med att det blir 8 000 mindre. Nu får ni väl bestämma er. Vad är det som gäller? Inte kan vi tro på uttalanden som görs på det här sättet.

P-O Eriksson talar om småföretagen och om den sänkning av förmögenhetsskatten som skett för ungefär var tredje småföretagare. Men hur mycket mer får de betala i ränta bara genom de åtgärder som ni vidtagit i höst och som skapat osäkerhet och drivit upp räntorna?

Vem kan ta P-O Eriksson på allvar när han beskriver vårt budgetalternativ på det sätt som skedde nyss här i talarstolen? P-O Eriksson har ju suttit med i finansutskottet och fått del av föredragningarna och redovisningarna av hur det ser ut. Vårt budgetalternativ är starkare för innevarande budgetår, och detsamma gäller helårseffekten framöver. Jag vill uppmana P-O Eriksson att nu här i kammaren säga om det är jag som har rätt när jag gör beskrivningen eller om det är rätt som P-O Eriksson sade nyss. Jag tycker att hederligheten och samarbetet inom utskottet skulle tjäna på om P-O Eriksson kunde ge ett rakt besked och ta avstånd från det påstående som nyss framfördes.

Jag vill också att P-O Eriksson skall svara på de frågor som jag ställde: Vad är det för skillnad mellan den politik som ni skall driva och den politik som man har drivit i t.ex. Danmark och Storbritannien när det gäller ekonomi och sysselsättning? Vilken strategi har ni? Är det kontantlinjen eller arbetslinjen som gäller? Och vad är det för mål ni har för arbetslöshetsbekämpningen?

När det gäller fördelningspolitiken frågar jag: Varför skall denna politik

lyckas i Sverige, när den inte har gett de effekter som ni påstår att den har gett när den prövats i USA och i Storbritannien och där ekonomerna ger ett entydigt besked? Och varför skall de som har det bäst slippa undan, när ni kommer med den breda svångremmen?

Slutligen statsfinanserna: Jag ställde en mycket precis fråga, och jag tänker upprepa den till de andra företrädarna för borgerligheten, därför att den är mycket viktig just med tanke på finansmarknaderna som ni står nära och som vill veta om ni tänker uppfylla det ni har sagt om att ni skall finansiera de skattesänkningar som ni genomför för innevarande budgetår. Kommer ni att lägga förslag som berör innevarande budgetår? När kommer de att läggas fram, och vad är det för karaktär på de åtgärder som skall förstärka statsfinanserna? Ni har sedan oktober försämrat statsfinanserna med 19 miljarder. Nu kan P-O Eriksson börja med att ge ett besked, och så får vi se om jag får ett klart svar där.

Anf. 7 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Fru talman! Jag skall börja med frågan om räntebördan på småföretagen och kvittera Allan Larsson genom att fråga om han har räknat på hur mycket småföretagen fick betala i ökade räntekostnader under 1989, 1990 och in på 1991 på grund av den ekonomiska politik som Allan Larsson var ansvarig för. Det var betydande belopp som småföretagen tvingades punga ut med därför att den svenska ekonomin inte höll det mått som man kan ställa anspråk på att den bör hålla.

Till Allan Larsson vill jag också säga: Skattesänkningar skall finansieras och skattesänkningar finansieras också. Men till skillnad från det som nu sker är det så att under den tid, då Allan Larsson hade ansvar för att fullfölja skattereformen, var den inte finansierad till alla delar. Därför tycker jag att Allan Larsson bör vara litet försiktigare med att tala om finansierade skattesänkningar.

Det är klart att arbetslinjen och den fördelningspolitiska linjen skall gälla. Från vårt håll kommer vi också att medverka till att så kommer att ske. Eftersom vi har arbetslinjen som mål i den ekonomiska politiken och inte kontantlinjen, medverkar vi också till att driva näringspolitiken och arbetsmarknadspolitiken så, att vi kan förkorta köerna till arbetslöshetskassorna. Vad värre är: Vi tvingas leva med sviterna efter socialdemokraternas senaste år vid makten.

Mycket i den socialdemokratiska politiken är repris. Under en viss tid medverkade socialdemokraterna till byggandet av båtar på lager. Nu verkar det som om man vill bygga bostäder på lager och alltså ha en aktiv byggverksamhet för någonting i framtiden. Men politiken att bygga båtar, med socialdemokraternas medverkan, var inte framgångsrik. Er byggpolitik i dag är inte heller framgångsrik.

Jag vill också påminna om hur stora klyftorna blev under de år då socialdemokraterna hade ansvaret. Det var då busslast efter busslast med människor gick från glesbygdsområdena till storstadsområdena. En och annan hamnade nog också på Östermalm.

Fru talman! Jag vill avsluta med att säga att den gamla modellen överges

i Sovjet, i Sverige skall vi överge den socialdemokratiska modellen och börja bygga något nytt som är beständigt och framgångsrikt.

Anf. 8 LARS-OVE HAGBERG (v) replik:

Fru talman! Jag tycker att det ändå anstår utskottets ordförande att svara på vissa väsentliga frågor.

Det är väl inte så, Per-Ola Eriksson, att det är era regeringsbröder som är de främsta förkämparna när det gäller att ta bort momsen på mat. Det gjordes ju ett förvalsarbete, och jag tvivlar verkligen på att Per-Ola Eriksson hade fått igenom någonting, om det inte hade gjorts ett förarbete före valet.

Vad är det för politik som den här regringen för? Nu har vi alltså en fyrklöver som kritiserar socialdemokratins tredje väg, vilket vi i vänsterpartiet också gör, men den nya regeringen undviker ju på allt sätt att kritisera dem som fick nytta av devalveringen: de som investerade utomlands, storbolagen som konsoliderade sig där, spekulanterna och de som inte investerade i Sverige. Det är just de som misslyckas eller som inte kan ta eget ansvar utan måste ställas under stort omvandlingstryck för att investera riktigt som tydligen skall gynnas av Per-Ola Erikssons politik. Vilka nya medel har Per-Ola Eriksson, förutom skattesänkningarna som är det absolut viktigaste framdeles, för att marknaden skall klara problemen? Är det kanske de små och medelstora företagen som skall sköta det här? Har dessa bolag en bättre vilja, eller hur är det?

Per-Ola Eriksson sade att skattesänkningarna ger arbete och att regeringen står för arbetslinjen. Vad är det som ger arbete? Innebär nästa steg att även centern kan godkänna en intern devalvering? Eller hur ser man på krisen i Sverige, som jag frågade tidigare. Vad behöver göras? Vilken beredskap har fyrklövern för det svenska näringslivet, vad vill man egentligen se för någonting? Man kan ju inte bara tala om forskning och kunskap på en nivå då det gäller hela samhället.

Till sist, Per-Ola Eriksson: Har förslagen egentligen någon regionalpolitisk betydelse, eftersom det hela kombineras med ett mycket starkt uttalande för EG-medlemskap? Vi vet ju redan att krafterna i fråga vill gynna de tre starka regionerna i Sverige. Överensstämmer detta verkligen med talet om den regionalpolitiska balans som centern tidigare har eftersträvat?

Anf. 9 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Fru talman! Helt kort till Lars-Ove Hagberg: Momsen på mat sänks vid årsskiftet. Jag är medveten om att även vänsterpartiet har medverkat i förarbetet. Uppspelet i en match kan vara viktigt, men det är ändå viktigare att göra mål. Det var fyrklöverregeringen och den här riksdagen som gjorde mål beträffande momsen på maten, och det är jag glad för. Tyvärr har det dröjt alldeles för länge, men det är bättre sent än aldrig. Genom sänkningen av momsen på mat får vi ett instrument som har en klar och tydlig fördelningspolitisk effekt. Barnfamiljerna, pensionärer med låg pension och låginkomsttagare gynnas.

Beträffande småföretagen och skattesänkningarna skall jag faktiskt ge vänsterpartiet en liten eloge. När det gäller skatten på arbetande kapital skiljer sig vänsterpartiet från socialdemokraterna – om Lars-Ove Hagberg nu

kunde lyssna innan han får sina råd från Hans Gustafsson – på det sättet att vänsterpartiet har haft förståelse för att småföretagens skattebörda under många år har varit en hämsko för dem. Nu sänks skatten på arbetande kapital. Vi tar bort skatter och regler som har varit hämmande för småföretagen. Detta lägger grunden till en ny period av positiv satsning och nyföretagande. Vi minskar regelverket och gör det lättare att etablera företag. Alltför många företagare har klagat över detta – och det vet både Lars-Ove Hagberg och Hans Gustafsson, hans rådgivare.

Vad har fyrklövern i beredskap, frågade Lars-Ove Hagberg. Nu har kanske inte Lars-Ove Hagberg varit med i finansutskottet så ofta under de senaste veckorna, men jag kan säga att beredskapen för framtiden ligger i det mycket fina dokument som i dag finns på riksdagens bord, liksom i alla de andra dokument som vi har tagit ställning till under hösten.

Lars-Ove Hagberg nämnde Norrland i samband med EG-medlemskapet. Beträffande EG-medlemskap tror jag att det är viktigt att komma ihåg att det är just med tanke på det näringsliv som finns i Norrland, med de viktiga basnäringarna skog, stål och malm med avsättning inom EG-området, som ett svenskt medlemskap är oerhört angeläget och betydelsefullt även för denna del av Sverige. Det kommer framtiden att kunna utvisa.

Anf. 10 LARS-OVE HAGBERG (v) replik:

Fru talman! När det gäller mål i fotboll vill jag säga att det ändå är mycket viktigt att man blir framspelad. Framspelningen i detta fall var ju mycket elegant. Jag vill understryka att Per-Ola Erikssons lagkamrater inte hade orkat med det här utan denna framspelning. Jag tycker att det här är en framgång, men Per-Ola Eriksson bör inte yvas så väldigt mycket och mena att det är ett försvar för regeringspolitiken.

Nu kom Per-Ola Eriksson ändå in på vad det handlar om: skattesänkningar för småföretag. Men vad händer i övrigt? De små företagen befinner sig ju under ett stort tryck från de stora företagens sida. En stor del av småföretagen är underleverantörer till de stora företagen. Det tar sig andra vägar. Vilken linje är det fråga om? Om det nu finns utvecklingsmöjligheter när det gäller skog, stål och kanske alla andra basnäringar, måste det ju bli en väldig strukturomvandling, så att vi står starka. Vilka medel har då regeringen att tillgripa förutom skattelättnaderna? Var finns beredskapen beträffande den breda utbildningen, möjligheten att ha en bra arbetsorganisation? Vad betyder i slutändan dessa attacker mot de anställda? I dag försämras både levnadsvillkor och arbetsvillkor. Vad betyder allt detta för produktiviteten och möjligheterna för de utsatta regionerna och andra regioner att över huvud taget kunna konkurrera framöver? Jag tycker att Per-Ola Eriksson, som annars är så angelägen om att tillvarata de ifrågavarande gruppernas intressen, helt förbiser de här sakernas betydelse i en ekonomi. Eller behärskas nu även Per-Ola Eriksson av det nyliberala elittänkandet: att man måste gynna vissa experter, nyckelgrupper som chefer, kapitalägare och företagare för att det skall bli bra i landet?

Har centern helt och fullt valt denna väg, som egentligen är den nyliberala vägen till tillväxt och som egentligen handlar om tillväxt på några håll och utslagning på andra?

Anf. 11 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Fru talman! Jag vill återkomma till idrotten och framspelet. Vänsterpartiet brukar normalt spela vid sidan av planen. Men när det gäller momsfrågan lyckades vänsterpartiet faktiskt spela in bollen på planen och deltog i uppspelet.

Det är klart att det finns kolleger i denna regeringskonstellation som kanske inte har varit så bra på träning när det gäller momsfrågan, men de var ganska bra på matchen, och det är ändå matchen som räknas. Och det var ändå den nuvarande regeringen som lade fram en proposition med förslag om en sänkning av skatten på mat, turism och inrikes persontransporter. Det är en viktig poängseger. Vi har tidigare garderat med kryss. Nu efter matchen kan vi säga att det var en hemmaseger.

Sedan vill jag till Lars-Ove Hagberg säga att jag tror att det är viktigt att vänsterpartiet tar intryck av den omdaning som sker litet här och var i samhället och ute i Europa. Det är dags att läsa litet färskare litteratur och program än dem som Lars-Ove Hagberg hittills har byggt sin politiska plattform på.

Anf. 12 LARS TOBISSON (m):

Fru talman! Som finansminister i den förra regeringen förutsåg Allan Larsson redan förra våren en snar vändning uppåt i ekonomin. Vid sidan av vår gamle vän Thage "G-punkt" Peterson fick vi Allan "Vändpunkt" Larsson. Vi moderater hävdade däremot att nedgången skulle bli djup och långvarig. Mot det socialdemokratiska receptet att bara invänta draghjälp från utlandet, ställde vi kravet att den hemmagjorda krisen snabbt skulle angripas med strukturpolitiska åtgärder.

Vem som har fått rätt i den ekonomiska analysen är så uppenbart att vi inte behöver tvista om det här. Nyligen rapporterades att den totala produktionen i landet under det tredje kvartalet i år, det sista med socialdemokratisk regering, var 2,5 % lägre än ett år tidigare. Allan Larsson har sannerligen inte visat den praktiska förmåga att skapa tillväxt som skulle kunna ge trovärdighet åt hans tillrättavisningar och pekpinnar riktade mot regeringens politik.

Det är bara att konstatera att väljarna var kloka som gav den borgerliga sidan chansen att omsätta programmet Ny start för Sverige i det första steg tillbaka mot balans i ekonomin som representeras av proposition 38 och andra regeringsförslag i höst på bl.a. det skatte- och näringspolitiska området.

Utskottets ordförande har redan argumenterat för majoritetens uppfattning, och finansministern kommer senare att närmare redovisa regeringens syn på det ekonomiska läget och de åtgärder som är påkallade. Jag skall därför i detta anförande koncentrera mig på vissa frågeställningar, företrädesvis av finansiell natur, som enligt min mening förtjänar att närmare övervägas i anslutning till den kommande budgetpropositionen, där nästa steg mot ekonomins tillfrisknande tas.

Den socialdemokratiska oppositionens kritik framstår som mycket motsägelsefull. Å ena sidan sägs regeringen strama åt efterfrågan alltför kraftigt. Å andra sidan uttalas oro för budgetunderskottets ökning. Utan tvivel för-

sämras statsfinanserna. Det är en ofrånkomlig konsekvens av nedgången i den ekonomiska aktiviteten, vilken urholkar skatteunderlaget samtidigt som utgiftsbehovet för arbetsmarknadspolitiska och sociala åtaganden växer. Men den offentliga ekonomin är inte så dålig som en blick enbart på budgetsaldots utveckling ger intryck av. Och i detta sammanhang finner jag till min glädje att Allan Larsson och jag har samma uppfattning. Som han påpekade uppvägs försämringen av statens finansiella sparande till en del av en förbättring hos kommunerna. Och socialförsäkringssektorn uppvisar ett stadigt sparandeöverskott på över 40 miljarder kronor.

Ett föga uppmärksammat faktum, ej heller uppmärksammat av Allan Larsson i hans anförande, är att det totala sparandet i landet håller på att förbättras. Enligt konjunkturinstitutets nyligen avlämnade rapport för december, väntas underskottet i bytesbalansen successivt minska från 35 miljarder förra året ned mot 20 miljarder 1993. Som andel av bruttonationalprodukten innebär detta en nedgång till hälften. Bakom denna hälsosamma utveckling ligger en förstärkning av det enskilda sparandet, som överträffar försvagningen inom den offentliga sektorn. Finansieringen av ett budgetunderskott blir naturligtvis lättare om den kan ske inom ramen för ett inhemskt sparande. Japan och Tyskland är exempel på starka ekonomier som kunnat klara betydande budgetunderskott genom åren därför att de har haft ett stort enskilt sparande att falla tillbaka på.

Som jag framhöll i går i debatten om löntagarfondernas avveckling, är det från borgerlig synpunkt att föredra att sparandet sker i enskild regi. Målsättningen i den ideologiskt betingade strid om sparandets fördelning som föreståt bör därför vara att det över en konjunkturcykel råder balans i de löpande offentliga finanserna, medan den sparandeökning som krävs för att återställa den yttre balansen och för att finansiera näringslivets omvandling sker i den enskilda sektorn. Låg inflation och sänkta skatter skapar det klimat som krävs för att hushållssparandet skall fortsätta att utvecklas i positiv riktning.

Socialdemokraterna har alltså svårt att bestämma på vilken bog kritiken skall läggas. Omedelbart efter det att vi har fått påpekandet från Allan Larsson om att statsfinanserna trots allt är starka, ondgör han sig över det stora budgetunderskottet. Han menar att felet skulle vara att regeringen sänker skatter men inte samtidigt drar ned på utgiftssidan. Detta stämmer inte. Den tillväxt av budgetunderskottet som har skett, och som redovisas i prognoser från riksrevisionsverket, beror i allt väsentligt på den lägre aktivitet i ekonomin som jag sade urholkar inkomstunderlaget och samtidigt medverkar till att utgifterna behöver stiga.

De skattesänkningar som vi har lagt fram förslag om är ju redovisade som finansierade till den del som de faller på detta år. Beträffande nästa år kommer besked om var någonstans besparingarna skall sättas in att redovisas i den kommande budgetpropositionen. Och vi får nog ge oss till tåls till den 10 januari nästa år, eftersom jag tror att finansministern inte är beredd att gå in i detalj om detta i dag.

I detta sammanhang drar Allan Larsson i sitt anförande upp även en argumentation som har pågått sedan i våras, som gick igen i valrörelsen och som så småningom håller på att utvecklas till en myt och som tydligen kallas för

Tobissonlinjen. Den skulle gå ut på att jag yrkar på att man först skall sänka skatterna och skapa ett stort hål och därefter framtvinga utgiftsminskningar. Detta tycks gå tillbaka på en redovisning efter det att vi i våras hade avslutat förberedelserna för programmet Ny start för Sverige. Jag sade då att den viktigaste insikten som vi nådde fram till, och det gällde faktiskt oss moderater lika väl som andra deltagare, var att till skillnad mot tidigare – då vi ofta satte oss ned och studerade utgiftssidan för att se vad vi möjligen kunde skrapa ihop i form av besparingar som kunde användas till skattesänkningar – måste vi i nuvarande läge med den konkurrens som råder med öppna gränser, fria kapitalrörelser, fria rörelser för arbetskraft, varor och tjänster osv. börja på skattesidan. Vi måste konstatera vad som behöver göras för att vi skall kunna få ned skattetrycket i vårt land, så att vi inte kommer i ett definitivt underläge gentemot omvärlden.

När vi har gjort det bestämmer det så att säga kravet på anpassning vad gäller utgifterna. Det finns ingen tidsdimension i detta – dvs. att man skulle göra det första först och det andra senare –, utan det här måste göras på samma gång. Det är fråga om vad som anger utrymmet. Och det är numera, hävdar jag, behovet av att få ned skattetrycket till den nivå som gäller i högskatteländerna åtminstone ute i Europa som bestämmer vad vi måste kunna åstadkomma på utgiftssidan vad beträffar besparingar.

Fru talman! Situationen vid de borgerliga partiernas återkomst till regeringsmakten påminner i väsentliga avseenden om läget förra gången det begav sig, nämligen 1976. Men den ekonomiska krisen kom den gången mest till uttryck i tillverkningsindustrin. Nu hör problemen i minst lika stor utsträckning hemma inom den finansiella sektorn.

De kreditförluster som sänker finansbolag och skakar banker härrör till övervägande del från fastighetsbranschen. Vad vi bevittnar är den aldrig helt smärtfria övergången från en höginflationsekonomi till en låginflationsekonomi. Där kalkylen tidigare gick ut på att balansera ett negativt kassaflöde genom att realisera inträffad värdestegring blir det i fortsättningen kravet på positiv avkastning som blir utslagsgivande. I detta sammanhang skapar naturligtvis den höga realräntan betydande problem på samma sätt som den avhåller från investeringar i industri och handel.

Svårigheten att bedriva en aktiv konjunkturpolitik illustreras på ett övertydligt sätt av att fastighetsskatten på kommersiella lokaler även nästa år skall vara förhöjd med en extra procentenhet – från 2,5 till 3,5 %. Beslutet fattades – under moderat motstånd – i syfte att motverka den, som det hette, spekulativa värdestegringen på kontors- och affärsfastigheter. Det här är inte precis dagens problem! Skatten kommer i alla fall att ligga fast. Nu sjunker eller försvinner hyresintäkterna, och fallissemangen i branschen får en kontraktiv effekt inom hela den finansiella sektorn. Oavsett i vilken takt fastighetsskatten kan sänkas i framtiden borde den här extra höjningen till 3,5 % snarast återkallas av omsorg om utvecklingen, inte minst på den finansiella sidan.

Socialdemokraterna vill skylla det branta fallet i byggnadsinvesteringarna på regeringens politik. Allan Larssons anförande var inget undantag på den punkten. Men det är svårt att se, och jag skulle gärna vilja be Allan Larsson om hjälp på den punkten, varifrån efterfrågan på nya hus, nya byggnader,

skulle kunna komma. Det är redan gott om tomma industri- och kontorslokaler, och det överskott på bostäder som redan börjat framträda kan förväntas växa snabbt.

Grunden till denna utveckling – detta omslag från, som subventionsvägen har drivits fram, en brist på bostäder då till ett överskott nu – lades ju redan vid den stora skatteomläggningen, där boendet medvetet gjordes avsevärt dyrare. I ett uttalande förra sommaren, som omedelbart betecknades som närmast fosterlandsförrädiskt, påpekade jag att det visserligen med lägre marginalskatter skulle löna sig bättre än tidigare att arbeta i Sverige men att kravet på totalfinansiering måste medföra att det å andra sidan skulle bli mycket dyrare att leva här. Därför kunde vi räkna med framväxten av ett nytt livsmönster, där människor successivt ställde in sig på att bo i ett hål i väggen och att cykla till jobbet med ett smörgåspaket i fickan, medan de tillbringade sin fritid och gjorde sina större inköp utomlands.

Vi har redan sett en rörelse i den här riktningen, och den kommer att förstärkas om levnadskostnaderna i vårt land inte anpassas till vad som gäller ute i Europa. Med hänsyn till att vi inte kan fortsätta att subventionera fram en överkonsumtion av boende kommer med nödvändighet nyproduktionen av bostäder att avta. I det läget blir det förstås viktigt att underhålla det fastighetsbestånd som redan finns. Regeringen bör därför snarast möjligt skapa klarhet om villkoren för ombyggnad av äldre bostäder. Likaledes är det med hänsyn till läget på byggmarknaden angeläget att den planerade upprustningen och utbyggnaden av infrastrukturen i form av olika slags kommunikationer kommer i gång på stor bredd.

I detta sammanhang finns det anledning att kommentera socialdemokraternas nya syn på möjligheterna för våra affärsverk inom kommunikationsområdet att möta de hårdnande krav som marknaden och konkurrensen ställer. I våras beslöt riksdagen på förslag av regeringen att ge televerket större frihet att fastställa sina egna taxor. I en motion, ärligt talat förstår jag inte riktigt hur den har kunnat väckas, med anledning av regeringens ekonomiskpolitiska proposition, vill socialdemokraterna nu återgå till den gamla regleringslinjen. Det vore enligt min mening mycket anmärkningsvärt om inte detta försök att göra prissättningen till föremål för politiska ingrepp skulle avvisas av en kammare där socialisterna är i klar minoritet. Den tid borde för länge sedan vara förbi då vi politiker anser oss bättre skickade än företagsledningar att sätta priser på varor och tjänster.

På en punkt har hela oppositionen – från vänsterpartiet över socialdemokraterna till Ny Demokrati – förenats om ett tillkännagivande till regeringen, och det gäller förordet för en fortsatt ekonomisk satsning på ett statligt turistorgan. Vi på den borgerliga sidan vill avvakta regeringens konkreta förslag i detta avseende. Men jag menar att strävan här liksom på andra områden bör vara att nedbringa statens utgifter och att göra det möjligt för olika branscher att stå på egna ben.

Fru talman! Den politik som kommer till uttryck i proposition 38 och som i allt väsentligt vunnit utskottets bifall innebär att strukturfrågorna prioriteras inom den ekonomiska politiken. Socialdemokraterna, som under sina sista regeringsår orienterade sig i denna riktning, återfaller nu i motioner och reservationer i sin gamla svaghet för försök beträffande kortsiktig stabilise-

ringspolitik och fördelningspolitik. Det är inte underligt att de på ett helt annat sätt än under regeringsåren får uppslutning från vänsterpartiets sida. I detta läge krävs det att riksdagens icke-socialistiska majoritet tar sitt ansvar för att Sverige återförs till ekonomisk balans och tillväxt. Jag tycker att det har funnits tecken på att så har varit fallet, även om det ibland varit litet ostadigt.

Utvecklingen under hösten – när finansieringen av skattesänkningarna under en tid föreföll hotade här i riksdagen, vilket i sin tur bidrog till valutautflöde och räntehöjning – understryker betydelsen av att regeringens ekonomiska politik kan genomföras. Det är ju den rätta, och den enda, vägen ut ur den hemmagjorda kris som socialdemokraternas högskattepolitik, offentliga utgiftsexpansion och regleringsiver försatt Sverige i.

Med det anförda yrkar jag, fru talman, bifall till hemställan i finansutskottets betänkande nr 10 med undantag av punkten 23, där jag yrkar bifall till reservation 16.

Anf. 13 ALLAN LARSSON (s) replik:

Fru talman! Det är intressant att lyssna på de olika företrädarna för den borgerliga majoriteten.

Per-Ola Eriksson framstår alltmer som bogsprötet på den borgerliga skutan, som visar riktningen men inte har något inflytande på kursen, medan kaptenen själv, Lars Tobisson, styr och ställer.

Jag vill egentligen börja med att gratulera Lars Tobisson till hans enastående politiska framgångar denna höst. Om någon har gjort sig förtjänt av att bli utnämnd till årets svensk är det Lars Tobisson – inte Ian eller Bert och inte heller Carl Bildt, utan just Lars Tobisson. Han är den som lanserat den filosofi som har gjort att budgetunderskottet nu har växt med 19 miljarder på två månader. Det var han som drog upp riktlinjerna för den propaganda som gjort att man i utlandet har fått det intrycket att regeringen vacklade om valutapolitiken och som gav upphov till valutaflykt och räntechock.

Det är samme Lars Tobisson som, utan att ge sig in i slitet som statsråd, styr och ställer i politiken och som får centerpartister att gå med på sådant som de aldrig tidigare hade kunnat tänka sig att gå med på.

Det är också Lars Tobisson som mer än någon annan symboliserar blockpolitiken, konfrontationen. Det är han som ger och tar i förhandlingarna med Ny Demokrati, med Bengt Westerbergs goda minne. Lars Tobisson som årets svensk är verkligen väl kvalificerad.

Nu har Lars Tobisson tagit upp några frågor och säger att han får rätt i att utvecklingen blir sämre än vad många bedömde i våras. Då vill jag fråga: Är det inte litet väl drastiskt att ställa sig på bromsarna för byggande, för hushållen och för kommunerna, att dra åt svångremmen om tre fjärdedelar av ekonomin, bara för att ni skall få rätt? Den åtstramningen behövs ju inte för att skapa utrymme för exportindustrin att växa. Resurserna finns. Det handlar om att ta vara på dem. Jag tycker att det är väl långtgående, Lars Tobisson, att yvas över att ni får rätt genom att ni på det här sättet stramar åt ekonomin vid alldeles fel tidpunkt.

Det totala sparandet har jag faktiskt talat om i mitt anförande, Lars Tobisson, genom att visa på bytesbalansen som förbättras. Vi har lagt ned mycket

tid under det gångna året på att upplysa om detta. Jag talade om detta när ni var ute och talade om era svarta hål. Det var den propagandan som skapade osäkerhet i utlandet och ledde till ett valutautflöde.

Får jag be Lars Tobisson att tala om, så att vi kan få svar på de frågor som inte Per-Ola Eriksson svarade på, vad det är för skillnad mellan den politik som ni genomför här och den som i Storbritannien och Danmark har lett till en arbetslöshet på 8–10 %. Kan Lars Tobisson förklara det?

Anf. 14 LARS TOBISSON (m) replik:

Fru talman! Allan Larsson har under debatten ondgjort sig över att han har ett helt kompani med motståndare, och det skulle på något sätt vara belastande. Tvärtom tycker jag att han gör sitt bästa för att utnyttja de chanser det ger att utså split mellan regeringspartiernas företrädare.

Nu har han, med vad han möjligen hoppades i några öron skulle låta som en komplimang, kallat mig för årets svensk. Jag vill minnas att på den tiden Rapport utnyttjade den beteckningen mot slutet av året råkade den utmärkelsen tillfalla personer som under nästföljande år gick fullkomligt på öronen. Refaat el Sayed var en och även några som stod Allan Larssons parti nära hade sådana olyckor för sig. Jag tar det för vad det var. Jag förstår vad Allan Larsson hoppas att den närmaste tiden skall bära i sitt sköte.

Att påstå att den s.k. Tobissonlinjen skulle ha kunnat avläsas redan i form av försämringar i ekonomin och därmed utebliven vändpunkt, är väl ändå att ta i. Den statistik som vi nu fick, och som visade att ekonomin krympte med 2,5 % under tredje kvartalet i år jämfört med ett år tidigare, avsåg tiden fram till den 30 september. Så länge satt faktiskt den socialdemokratiska regeringen och även några ytterligare dagar. Den statistiken går inte att tillskriva det som har skett sedan dess.

Vidare skulle jag ha framkallat valutaoro och räntehöjning. Allan Larsson vet lika väl som jag att det var mest externa faktorer som spelade in; den finska devalveringen, rörelsen mot tyska Marken, inte minst inför Maastricht. Men det fanns inhemska bidrag till detta. Det var inget tvivel om att ett sådant var den osäkerhet som rådde beträffande regeringens möjligheter att få majoritet för sin politik.

Jag tar inte detta som ett underkännande. Det är tvärtom ett överbetyg, i varje fall ett godkännande av regeringens politik. Man menar att när den är ifrågasatt, när det förefaller som om den inte får genomslag i riksdagen, då uppstår den här oron. Jag är som sagt glad över att vi har kunnat föra den frågan i hamn, att socialdemokraternas försök att sabotera den genom att locka med sig Ny Demokrati, så att det inte skulle bli möjligt att skjuta på barnbidragshöjningen, misslyckades. Jag tycker att vi har anledning att vara glada över att vi har fått en återställd ordning på valutasidan och att räntan är på väg nedåt igen. Men det kanske är svårt för Allan Larsson att dela den uppfattningen.

Som svar på frågan vill jag säga att vi strävar efter att få en låg inflation, som exempelvis i Danmark. Vi skall göra det genom att på arbetsmarknadssidan hålla fast vid arbetslinjen, någonting som Allan Larsson en gång var en god exponent för. Det tycker jag att vi har all anledning att hedra honom för.

Anf. 15 ALLAN LARSSON (s) replik:

Fru talman! Jag måste säga att jag är förvånad över Lars Tobisson. Han beskriver ett våldsamt valutautflöde, en räntechock, som ett överbetyg för regeringen. Hur ofta tänker den här regeringen försätta landet i den situationen att omvärlden skall utdela sådana överbetyg?

Jag blir mörkrädd, Lars Tobisson, när jag hör någonting sådant. Ge inte omvärlden intrycket att det är detta ni är ute efter, och försök inte ge intryck av att det var barnbidragshöjningen som orsakade detta. Kom ihåg att förslaget om höjning av barnbidraget lade jag fram här i riksdagen den 10 januari i år!

Sedan sjönk räntorna, valutareserven förstärktes, räntemarginalen gentemot omvärlden minskade till 0,7 %. Då låg förslaget om barnbidragshöjning här i riksdagen och riksdagen beslutade om den. Hur kan barnbidragshöjningen förorsaka valutautflöden? Det måste Lars Tobisson ge oss en upplysning om. Den socialdemokratiska regeringen var inte upphov till något sådant under sin tid, utan det var efter regeringsskiftet som detta uppstod.

Visst blir tillväxten långsammare nästa år och året därpå. Det har konjunkturinstitutet visat. Det är därför som jag tycker att det är så anmärkningsvärt att Lars Tobisson är så lycklig över att han genom de här åtgärderna får rätt i sin dystra prognos.

Hur skall alla småföretag som arbetar på hemmamarknaden kunna få avsättning för sina varor och tjänster när ni stramar åt efterfrågan för tre fjärdedelar av ekonomin? Det är just de småföretag som ni har talat så mycket om att ni värnar som ni driver till mycket svåra situationer. Det är sanningen om er politik.

Får jag avslutningsvis säga att när man har hört Lars Tobissons tal om hål i väggen och sedan hört Anne Wibbles uttalande om hur hon med välbehag skall stå emot för vanligt folk, förstår man sambandet mellan dessa uttalanden.

Anf. 16 LARS TOBISSON (m) replik:

Fru talman! Det är riktigt att barnbidragshöjningen föreslogs och beslöts i våras. Den var då finansierad med höga skatter, någonting som utmärker socialdemokratisk politik. När vi trädde till och såg att åtgärder oundgängligen måste sättas in på skatteområdet för att förhindra ett pågående utflöde av bl.a. investeringskapital, skulle de finansieras. Eftersom detta sker redan under innevarande budgetår säger vi att vi får ta någonting som går att göra med snabb verkan. De flesta utgiftsminskningar på det offentliga området är av den karaktären att de kan kräva förberedelser. Men här var det fråga om en förändring som ännu inte hade trätt i kraft och som mycket enkelt kunde tas tillbaka. Så skedde med barnbidragshöjningen.

Men detta ville naturligtvis inte socialdemokraterna vara med om. Det var då den gungning kom till stånd beträffande regeringens möjligheter att i riksdagen finna majoritet för sin politik som var en bidragande orsak, jag tror att det var ett mindre bidrag, men ändå en bidragande orsak till det valutautflöde som föranledde en räntehöjning. Jag säger återigen att det var bra att det orosmomentet avvärjdes. Jag utgår ifrån att några liknande händelser inte inträffar när mönstret nu har stabiliserats och vi förstår vilka problem

som kan uppstå om man är oförsiktig på det här området. Jag har inga förhoppningar om att socialdemokraterna skall ta sitt ansvar i det avseendet. Men jag är glad över att man har gjort det på annat håll.

Sedan kommer motsättningen tillbaka igen. Ibland är vi oförsiktiga och ökar budgetunderskottet. Ibland stramar vi åt något alldeles fruktansvärt, så att det leder till en minskad ekonomisk verksamhet i landet. Socialdemokraterna pläderar för nya utgifter på än det ena än det andra området i den gamla aktiva konjunkturpolitikens tecken.

Nu har Allan Larsson inte någon ytterligare tid för replik, men jag påminner ändå om frågan som jag ställde i mitt anförande och som jag tycker att man från socialdemokratiskt håll är skyldig att svara på. Vad för slags hus vill ni att vi skall bygga i den här situationen, när det är ett klart överskott på kontors- och industrilokaler? De står tomma litet varstans. Antalet tomma bostäder växer, och det är naturligtvis med nuvarande realräntor mycket dyrt att över huvud taget uppföra nya fastigheter.

Det går inte att lösa problemet annat än med nya subventioner. Därmed är socialdemokraterna tillbaka på en gammal omöjlig väg, som skiljer ut Sverige, som får vår ekonomiska utveckling att avstanna och förbytas i en nedgång, vilket ju blir resultatet av ert traskande efter den tredje vägen.

Jag tycker alltså inte att det är någonting att stå efter. Vi för nu i en svår ekonomisk situation en politik som lägger grunden för en marsch ut ur de hemmagjorda problem som den förra socialdemokratiska regeringen har försatt oss i.

Talmannen anmälde att Allan Larsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 17 STEFAN ATTEFALL (kds):

Fru talman! Vi verkar vara påfallande eniga om att Sverige har svåra ekonomiska problem att brottas med. Vad som skiljer oss i fyrklöverregeringen från socialdemokraterna är att vi regeringspartier tillsammans med en nästan enig ekonomkår inser att det förutom konjunkturproblem finns strukturella problem, inhemska problem, i svensk ekonomi. Dessa måste åtgärdas parallellt med de akuta ekonomiska problemen. Det är detta som gör situationen i Sverige så bekymmersam. Om socialdemokraterna hade reformerat den offentliga sektorn under 80-talet, och inte bara talat om det, hade överhettningen för några år sedan minskat och dagens arbetslöshet varit lägre. Om Allan Larsson som finansminister hade angripit de strukturella problemen mer handfast, hade vi i dag sluppit en del av de problem vi nu diskuterar.

Jag förstår inte hur Allan Larsson har mage att här säga att vi i fyrklöverregeringen skapar arbetslöshet. Det verkar som om Allan Larsson tycker att de varsel som företagen lade i våras och som nu utlöses i arbetslöshet, innan riksdagen fattar beslut om den nya regeringens ekonomiska politik, är den nya regeringens fel. Det är märkligt. Det verkar som om han tror att företagen på något sätt har anat någonting hemskt och därför varslat de anställda.

Regeringens strategi är att genom akuta insatser, såsom medel till AMS, ökat antal utbildningsplatser och tidigareläggning av infrastrukturprojekt, motverka arbetslösheten men att göra det på sådant sätt att den långsiktiga

utvecklingskraften i landet förstärks. Vi får inte nu i lågkonjunkturen låsa in resurserna på fel ställen.

Samtidigt vidtar regeringen åtgärder som skall rusta Sverige för att kunna haka på en kommande konjunkturuppgång och förbereda oss för den ekonomiska integration som Europa står inför. För detta krävs att inflationen pressas ned, att sparandet ökar, att skadliga skatter sänks och att kommunikationer och utbildningsväsendet rustas upp. Syftet med denna politik är att långsiktigt ge våra äldre trygghet, skapa arbete och en god livsmiljö åt alla människor i Sverige.

Allan Larsson frågade vad det är för skillnad mellan den här regeringens politik och den politik som Reagan förde i USA och Thatcher i England. En väsentlig skillnad är att de sänkte skatterna på bred bas utan att finansiera dem. Och man kan säga att den socialdemokratiska skattereformen framför allt var inspirerad av Reagan i USA och Thatcher i England.

Vad är då socialdemokratins alternativ till regeringens politik? Kort sammanfattat: mer av gammal misslyckad politik. Socialdemokraterna säger nej till alla skattesänkningar utom sänkningen av matmomsen. Socialdemokraterna säger nej till alla besparingar. Det enda socialdemokraterna säger ja till är ökade utgifter. Ja, i finansutskottet söker de med ljus med lykta efter tillfällen att tillsammans med Ny Demokrati bilda allianser för ökade statliga utgifter. Det är tydligen detta som avses från socialdemokraterna då de talar om "konstruktiv oppositionspolitik".

I vår första finansdebatt under detta riksmöte ställde jag frågan till socialdemokraterna när de ansåg att skattetrycket nått sin övre gräns och om de såg effektivitetsproblem med det skattetryck som de förordar. Vi kristdemokrater är övertygade om att Sverige behöver de skattesänkningar som vi har vidtagit, och ytterligare skattesänkningar framöver. Men ni saknar helt denna insikt. I stället innebär ert förslag om lägre brytpunkt för inkomstskatter för 1992 i praktiken en höjning av skattetrycket. Kanske kan jag få svar på min fråga i dag.

Den statliga produktivitetsdelegationen slog fast två viktiga saker: en effektiv och växande marknadsekonomi förutsätter att det finns drivkraft för människor och företag samt att det behövs ett omvandlingstryck som gör att näringslivet hela tiden skärper sig i en tuff konkurrens.

Översatt till ren svenska innebär detta att människor och företag behöver både piska och morot för att utvecklas. Det är så också för föräldrar som skall uppfostra sina barn, det krävs en kombination av uppmuntran och krav. På samma sätt är det i ekonomin. Regeringens politik och de förslag som vi nu diskuterar går i denna riktning. Med strategiska skattesänkningar och införande av mer självrisk i en del transfereringssystem gör vi det intressant att ta ansvar, arbeta, starta och driva företag. Med sänkta kapitalskatter uppmuntras sparande och låneekonomin motverkas.

Ser vi på hur den svenska ekonomiska politiken har skötts under socialdemokratisk ledning finner vi att drivkraften har tunnats ut. Skatter har i många fall gjort det ointressant att satsa litet extra av sin tid och pengar på en idé – undantaget är skattereformen. Omvandlingstrycket försvann med devalveringspolitiken och den misslyckade eftervården. Nu, efter nio år av socialdemokratiskt styre, har svensk ekonomi kastats in i det värsta omvand-

lingstrycket på många årtionden. Men så blir det också, då man inte driver en långsiktig politik och tillgriper nödvändiga åtgärder för sent. Då blir resultatet det "arbetslöshetens stålbad" som förre finansminstern Kjell-Olof Feldt varnade för. Och där står vi nu, mitt i stålbadet. Det är den bistra verkligheten.

Allan Larsson undrade vad vi i kds säger om bibelorden "bära varandras bördor". Det är faktiskt vad vi gör. Vi bär socialdemokratins bördor efter nio års politik med en arbetslöshetsboom som vi nu skall ta hand om, en finanskrasch som vi får reda upp, en orättfärdig fördelningspolitik som vi märker i att pensionärer har det kärvt och i en kris inom sjukvården och många av välfärdsystemen.

Fru talman! Det blir lätt bara kritik när man deltar i en sådan här debatt. Får jag poängtera att det har funnits bred enighet om många åtgärder under dessa år, åtgärder som också vi kristdemokrater har stött även om vi inte suttit i riksdagen. Medlemsansökan till EG är ett viktigt exempel.

Jag vill gärna stanna upp en stund inför en viktig sak i socialdemokraternas ekonomiska motion. Det gäller resonemanget om miljö och ekonomi. Det är kanske 90-talets stora utmaning att bättre länka ihop miljöpolitiken och den ekonomiska politiken. En del av detta arbete är att komplettera BNP-begreppet med naturresursräkenskaper och liknande. Det är en åtgärd som jag tror starkt kan bidra till att vidga den ekonomiska debatten. Parallellt med BNP-utvecklingen kan någon form av resultat av miljöutvecklingen studeras. På området miljö–ekonomi hoppas jag, med tanke på både regeringsförklaringen och socialdemokraternas motion, att vi kan finna samförståndslösningar, eftersom det behövs långsiktiga beslut på miljöområdet, övergripande beslut som inte förändras alltför snabbt över val.

Fru talman! Jag vill med detta yrka bifall till hemställan i finansutskottets betänkande 10 och avslag på reservationerna, utom reservation 16 som jag yrkar bifall till.

Anf. 18 ALLAN LARSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill göra ett par kommentarer. När Stefan Attefall talar om piska och morot, innebär det piska för vanligt folk och morot för dem som redan har fått en stor portion. Det är knappast det som menas med uttrycket "att bära varandras bördor".

Jag skulle vilja ställa en fråga till Attefall: Vad är det för skillnad mellan den politik som ni nu skall votera igenom och den politik som har genomförts av borgerliga regeringar av samma typ i andra länder och som har gett upphov till en arbetslöshet på 8–9 %? Vad är det som gör att en sådan politik ger stor arbetslöshet i vissa länder men skulle göra underverk i Sverige?

Anf. 19 STEFAN ATTEFALL (kds) replik:

Fru talman! Allan Larsson anser att piskan gäller bara för vanligt folk och att moroten är till för de rika. Jag kan se en politik som skärper konkurrensen och som öppnar för integrationen till Europa, som en mycket tuff piska för företagen. Det som Allan Larsson betraktar som moroten för de rika är att vi något justerar sådana skatter som medför att kapital och företag skyr Sverige. Det hjälper ju inga arbetare att jobben flyr utomlands.

Om man ser tillbaka på 1980-talet kan man se att det som har skapat omfördelningar från – för att använda Allan Larssons retorik – arbetare till kapitalägare är den höga inflationen, den misslyckade eftervården och devalveringspolitiken. All erfarenhetet visar ju att låg inflation och en jämn och långsiktig utveckling är det bästa för folkflertalet.

När man för att kunna satsa mer på arbetslöshetsbekämpning och på att bygga ut infrastrukturen vidtar besparingsåtgärder drabbar det visserligen det stora folkflertalet, men det handlar om ganska små summor per individ. Besparingsåtgärderna är framför allt inte riktade mot de utsatta grupperna, dvs. pensionärer med liten eller ingen ATP, en del barnfamiljer samt sjuka och handikappade. Regeringen och den nya majoriteten gör och skall göra riktade insatser för att hjälpa dessa grupper. Regeringspolitiken kommer under den här regeringstiden att bli mer träffsäker och inte så svepande som den ofta var under socialdemokraternas ledning, då man för att stödja pensionärerna höjde basbeloppen i stället för att rikta in sig på de grupper som verkligen behövde hjälp. Med denna sin filosofi blir nog den här regeringen framgångsrik, vilket kommer att leda till en bättre fördelningspolitik med mer träffsäkerhet än vad vi hade under 80-talet.

Anf. 20 ALLAN LARSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill passa på tillfället att korrigera Stefan Attefall på en viktig punkt. Under hösten har ni fortsatt att svartmåla svensk ekonomi, och på det viset har det rått osäkerhet utomlands. Dessutom har det varit ett stort valutautflöde. Det betänkande som ni har avgett är ett uttryck för just den linjen.

Stefan Attefall fortsätter här att tala om att kapitalet flyr Sverige. Men hur står det egentligen till? Direktinvesteringarna i Sverige har kraftigt ökat under detta år. Svenska direktinvesteringar utomlands har reducerats kraftigt. Det råder i stort sett balans. Läs den officiella statistiken! Jag vill att ni nu skall ge ett klart besked, så att ni inte fortsätter att skapa intrycket i omvärlden av att Sverige är på väg åt samma håll som Finland. Jag har varnat er hela hösten för detta, men ni fortsätter fortfarande i december, trots att ni bakom er har en valutakris som har lett till en chockhöjning av räntan.

Som utgörande en majoritet i denna kammare har ni ett ansvar för att uppträda på ett sådant sätt att småföretagare, villaägare och konsumenter inte drabbas av nya överbetyg av det slag som Lars Tobisson talade om. Stefan Attefall kan lämna ett bidrag genom att ge ett besked. Är det så att kapitalet flyr Sverige, eller har vi balans när det gäller direktinvesteringar?

Anf. 21 STEFAN ATTEFALL (kds) replik:

Fru talman! Det stämmer som Allan Larsson säger att direktinvesteringarna har ökat under det gångna året. En grundläggande orsak till detta kan ju vara ansökan om medlemskap i EG. Vi är dock långt ifrån att ha så att säga hunnit i kapp den kapitalutflyttning som skedde under 80-talet, då det var socialdemokratisk ledning.

Jag noterar också att de goda insatser under de gångna åren som socialdemokraterna skryter över har gjorts som en anpassning till de förslag som op-

positionen har lagt fram – jag tänker på ansökan om medlemskap i EG, ecu-anknytningen och liknande.

När det gäller svartmålning vet ju Allan Larsson efter de föredragningar som vi har haft i finansutskottet – Allan Larsson är också läskunnig och kan hänga med bra i debatten – att de inhemska problemen inte är den avgörande orsaken, utan det är de utländska faktorerna, som också Lars Tobisson var inne på. Det var osäkerheten om regeringen skulle få igenom sin ekonomiska politik som var det inhemska bidraget till valutakrisen. Allan Larsson gör en intellektuell kullerbytta när han försöker utmåla det hela som att det enbart skulle vara en ny ledamot i finansutskottet som har skapat valutakrisen. Det är nog att ge mig och andra en något för stor roll i sammanhanget.

Anf. 22 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Sveriges ekonomiska problem är långsiktiga. Därför krävs det en långsiktig och konsekvent ekonomisk politik för att lösa problemen. I den proposition som behandlas i dag beskrivs regeringens ekonomisk-politiska strategi, som är ganska enkel att formulera. Vårt mål är att bryta den ekonomiska stagnationen och att skapa tillväxt i den svenska ekonomin. Det finns faktiskt inget som helst skäl till att Sverige år efter år skulle ha en sämre ekonomisk utveckling än andra jämförbara länder, tvärtom. I grunden har vi utmärkta förutsättningar – framgångsrika företag, en välutbildad befolkning och en i många avseenden bra offentlig service. Förutsättningarna blir ännu bättre genom att vi ansöker om medlemskap i EG.

Ändå har det under 80-talet gått sämre i Sverige. För närvarande går det inte alls, eller rättare sagt: det går bakåt. Ekonomin krymper. Orsaken är inhemsk – den ekonomiska politiken har varit felaktigt utformad. Det är fel som givetvis bör rättas till. Och det är vad vi nu ser början på i och med den proposition som ligger till grund för finansutskottets betänkande.

Regeringen har åstadkommit ganska många förändringar på mycket kort tid. Flera viktiga beslut har redan fattats här i riksdagen. Löntagarfonderna har avvecklats, skattepolitiken har lagts om och beslut har fattats om sänkning av flera strategiskt riktiga skatter, särskilt för småföretag samt för kapital och sparande. Den offentliga utgiftspolitiken har inriktats på att sänka utgifterna genom viktiga strukturförändringar i socialförsäkringssystemen och genom att avskaffa olika selektiva näringspolitiska bidrag.

En privatisering av de statliga företagen har inletts, byggsektorn har avreglerats, möjligheterna har öppnats för utlänningar att friare investera i Sverige, konkurrensen har skärpts på en rad områden, inte minst genom en ändring i plan- och bygglagen. Privata daghem har fått samma chans som kommunala daghem. Många, tydligen även Allan Larsson, tycks ha blivit ganska imponerade av allt som har gjorts på så kort tid, vilket egentligen är konstigt. Den enkla sanningen är ju att vi har börjat genomföra precis det som vi före valet sade att vi skulle göra. Den som blir upprörd över detta speglar en förvånande brist på respekt för väljarna och valrörelser.

Det tycks vara så, att länder ofta byter regeringar när de ekonomiska problemen hopar sig. Det gäller i varje fall Sverige 1991. Hela ekonomin lider nu kraftigt av sviterna efter många års socialdemokratiska misslyckanden. 1980-talets devalveringspolitik tilläts att alltför länge fortsätta ohämmat och

att övergå i överhettning. När bubblan sprack, spreds det chockvågor. Det är dessa sviter som företag och människor nu får känna av.

Nu måste Sverige ta sig igenom den deflationsprocess som andra länder redan har klarat av. Det hade varit oerhört mycket enklare om vi hade kunnat ingripa på ett tidigare stadium när de yttre förutsättningarna var bättre, men det ville inte socialdemokraterna ta sig an. De förstod möjligen inte att det var nödvändigt.

Hela ekonomin måste nu ställa in sig på en hårdvalutapolitik med låg inflation. Det är svårt och jobbigt att klara den omställningen. Men det är en huvuduppgift för den ekonomiska politiken, att klara av omvandlingen från en ekonomi med hög inflation till en ekonomi med låg inflation utan att få bestående men i form av permanent arbetslöshet.

Allan Larsson frågade i sitt anförande vad det är för slags konjunkturpolitik som går ut på att skära ner på efterfrågan under en lågkonjunktur. Jag utgår ifrån att det betyder att Allan Larsson vill lätta på det som han kallade för svångremmen och späda på efterfrågan – helt enligt keynesiansk konjunkturteori. Jag undrar om inte Allan Larsson har märkt att världen nu ser annorlunda ut än vad den gjorde för 50 år sedan. Då var ekonomierna slutna, men nu är de – i synnerhet Sveriges ekonomi – öppna, och vi är integrerade med andra ekonomier. Särskilt kapital, men också andra produktionsfaktorer, är mycket rörliga över gränserna. Då hade ekonomierna låga skatter och en liten offentlig sektor. Nu är det precis tvärtom. Då gick det bra att, enligt dåvarande teori, öka utgifterna när man ville expandera och höja skatterna när man ville bromsa. Så drev man ekonomin uppåt i en trappa, till ett läge där både skatter och offentliga utgifter är alltför höga. Att fortsätta med en sådan utveckling, som tycks vara den politik som Allan Larsson förespråkar, skulle vara helt galet.

Det är inte så bra att vara 50 år efter sin tid. När ekonomierna är integrerade med varandra leder den typ av konjunkturpolitik som socialdemokraterna förespråkar mycket snabbt till underskott. Kapitalet är, som jag nämnde, rörligt och om skatterna i Sverige är skyhöga kommer kapitalet att lämna landet. Då blir det inga pengar till investeringar och inga fler jobb. Vid något tillfälle i höstas hörde jag Ingvar Carlsson säga att socialdemokraterna, om de fick chansen, omedelbart skulle höja skatten på kapitalinkomster igen. Jag undrar om Allan Larsson vill upprepa detta påstående. Är det verkligen en politik som Allan Larsson tror skulle leda till tillväxt och fler jobb, att höja skatten på kapital så att investeringskapitalet flyr landet?

Herr talman! För att nå tillväxt är det centralt att ha låga prisökningar. Där ser det nu ganska bra ut. Hushållens förväntningar är låga. Prognoserna för nästa år visar att prisökningarna blir låga, t.o.m. lägre än i vissa andra länder. Samtidigt räknar många företag med en stigande produktivitet. Det finns därför utsikter för en förbättring, om än långsam, av kostnadsläge och konkurrenskraft för våra svenska företag. Men denna process som leder framåt fungerar bara om inflationen förblir låg. Därför är det centralt och helt avgörande att den ekonomiska politiken helt och fullt är inriktad på att skapa förutsättningar för en bestående låg prisökningstakt och därmed förutsättningar för en låg ränta. Detta kräver nu en stram finanspolitik, eller rättare sagt en stram utgiftspolitik. För det går faktiskt inte, Allan Larsson, att

fortsätta höja skatterna som ni har föreslagit i er motion. De måste i stället sänkas. Det har vi börjat göra. När man talar om stram finanspolitik betyder det därför i praktiken, för varje ansvarig ekonomisk politiker, att man talar om stram utgiftspolitik.

Jag menar att utgifterna måste sänkas mer än vad skatterna sänks, eftersom övergången från en ekonomi med hög inflation till en med låg inflation betyder att statens budget så att säga engångsvis försämras. Det gladde mig att höra att Allan Larsson uppenbarligen förstod detta. Jag ser fram emot att få förslag till utgiftsminskningar i kommande motioner från socialdemokraterna. Försämringen beror på att utgifterna för kommunalskattemedel och många transfereringssystem växer med den gamla, högre prisökningstakten, medan inkomsterna växer med den nya, låga inflationstakten. Den delen av budgetunderskottet kan inte rättà till sig själv. Den delen skulle bara försvinna om man fick en hög inflation igen, och det vore fatalt för möjligheten att nå ekonomisk tillväxt.

Merparten av det resterande budgetunderskottet beror på den ekonomiska stagnationen. Jag utgår ifrån att Allan Larsson vet att när tillväxten uteblir växer inte heller statens inkomster. Den ökande arbetslösheten, som är en direkt följd av den ekonomiska stagnationen och den socialdemokratiska politiken, skapar inte bara sociala problem och svåra personliga tragedier för enskilda människor utan också automatiskt stigande utgifter, antingen i form av sysselsättningsskapande åtgärder, som vi tycker är bra, eller utbetalt kontantstöd, om man vill ha den linjen, vilket vi inte har.

Budgetens beroende av den ekonomiska utvecklingen illustreras tydligt av den prognos från riksrevisionsverket som Allan Larsson också nämnde. Jag jämförde med förra prognostillfället, som var ungefär sex veckor tidigare. Sedan dess hade inkomsterna för innevarande budgetår minskat med ungefär 16 miljarder kronor och underskottet totalt sett försämrats med 12 miljarder kronor. Nu påstår Allan Larsson att det skulle vara regeringens fel att statsfinanserna skulle ha försämrats med 19 miljarder kronor sedan en något längre period tillbaka, ungefär sedan vi tillträdde. Det är fullständigt struntprat. Det är möjligt att Allan Larsson kunde bluffa med den typen av siffror när han var finansminister och vi andra inte hade tillgång till samma material. Men nu är det inte så. Sanningen är den att mer än nio tiondelar av den försämring som Allan Larsson pekade på är en ren och skär följd av den socialdemokratiska politiken, en sämre ekonomisk utveckling, en ökning av utgifterna för aktiv arbetsmarknadspolitik, varav en del hade beslutats av er utan att medel anslagits, och en större sänkning av sjukförsäkringsavgiften. Det senaste beror på att ni, med vanlig snålhet gentemot småföretagarna i Sveriges land, hade räknat fel och räknat för lågt. Någon miljard beror på den nya regeringens beslut. Det kan kanske bli ytterligare någon miljard, därför att vi tycker att det är viktigt att hävda arbetslinjen inom arbetsmarknadspolitiken. Om Allan Larsson vill ta strid om detta ser jag med visst intresse fram emot den kampen.

Diskussionen om budgetunderskottet illustrerar egentligen ännu en tanke, nämligen hur centralt det är att förbättra den ekonomiska tillväxten. Den visar hur avgörande det är att på ett konsekvent sätt, systematiskt, angripa olika utgiftssystem för att minska utgifterna och öka motivationen för

arbete och sparande. Då ökar man tillväxten i båda ändarna, så att säga. När man angriper utgiftssystemen får man lägre utgifter och en lägre inflation. När man ändrar motivationen för arbete och sparande får man en ökad produktion och ökad tillväxt. Det är en mycket enkel kedja. Det skulle vara intressant att höra om Allan Larsson på någon punkt skulle kunna peka på något fel i denna kedja. Den leder nämligen fram till det faktum att om man vill ha fler riktiga jobb i Sverige, måste man föra en politik som begränsar de offentliga utgifterna. Kedjan ser ut så här:

- Fler jobb kräver ekonomisk tillväxt. Jag gissar att alla håller med om det.
- En högre tillväxt kräver att vi har en låg inflation. Jag gissar att Allan Larsson håller med om det. Det stod i hans propositioner, sida upp och sida ned.
- Låg inflation kräver en stram finanspolitik. Även detta stod i Allan Larssons egna propositioner.
- Stram finanspolitik kräver en stram utgiftspolitik. Det kan hända att socialdemokraterna fortfarande tror att man löser problem genom att höja skatter. Det kan vara intressant att höra Allan Larssons kommentar till detta. Jag gör inte det. För en stram finanspolitik krävs en stram utgiftspolitik, menar jag.
- Det är lätt att tala om en stram utgiftspolitik, men för att genomföra en sådan krävs konkreta beslut om ändringar i utgiftssystemen som minskar de offentliga utgifterna på rätt sätt.

Jag frågar nu Allan Larsson: Är det något fel i kedjan? Den leder från önskemålet om fler riktiga jobb till krav på att begränsa statens utgifter.

Det är den typ av resonemang som finns både i propositionen och i utskottsmajoritetens text. Mot den har Allan Larsson uppenbarligen reserverat sig. Jag har inte fått klart för mig på vilken punkt han har invändningar.

Herr talman! Det finns säkert personer som tycker att det är konstigt att jag som socialliberal kan föreslå förändringar av statens utgifter av typen uppskjutande av en barnbidragshöjning, karensdagar om än med högkostnadsskydd och mindre pengar till kommunerna. Jag gör det för att jag vet att detta är det enda sättet att bevara och utveckla välfärden. Det är det enda sättet att skapa riktiga jobb för de människor som är arbetslösa eller riskerar att bli det. Det är det enda sättet att åstadkomma stigande inkomster för hushållen i Sverige. Jag vill inte göra som Allan Larsson, som med rättvisa uppenbarligen enbart menar att fördela en minskande kaka, en krympande kaka. Detta är, tycker jag, destruktivt – det är att skapa konflikter i samhället. Kampen om den krympande kakan, Allan Larsson, vinns aldrig av människor inom det glömda Sverige.

Ordet rättvisa, vill jag för övrigt påpeka, förekommer på s. 1 i programmet Ny start för Sverige. Det vore trevligt om Allan Larsson hade läst längre än till första ordet.

När kakan krymper i sviterna efter den socialdemokratiska politiken under de senaste åren, drabbas ju de hårdast som har en svag anknytning till arbetsmarknaden. Det är de som blir arbetslösa. Arbetslöshet är värre än

karensdagar, Allan Larsson. När kakan krymper och när inflationen är hög, som den har varit under en lång följd av år, omfördelas varje år mångmiljardbelopp från den som spar till den som lånar. Det tycker jag är oerhört orättvist. Den typen av godtyckliga omfördelningar är vad den politik som ni är inne på nu riskerar att leda till. När kakan krymper finns heller ingenting, eller litet, att omfördela till det glömda Sverige. Det är en socialliberal plikt att ändra på detta.

Den ekonomisk-politiska strategi som slås fast i propositionen och i utskottsmajoritetens text är inledningen till en ny ekonomisk politik. Det är den enda politik som innebär att Sverige återvinner utvecklingskraft. Jag menar att i dagens problem finns morgondagens lösningar. Vår politik tar fasta på de möjligheterna.

Får jag, herr talman, avslutningsvis tillägga att jag tycker att det är oansvarigt av Allan Larsson, som är ledamot av riksbanksfullmäktige, att stå här och tala om att det skulle vara den svenska ekonomin som har skapat valuta- och ränteoron. Han polemiserar därmed direkt mot riksbankschefen och mot det beslut som han har varit med om att fatta. Jag tycker att den typen av utfall är mycket olämpliga.

Anf. 23 ALLAN LARSSON (s) replik:

Herr talman! Det är de inte alls, fru finansminister. Det är en rätt för en ledamot i Sveriges riksdag att få tala om vad regeringen har ansvar för. Och det är lätt att se att det i ett läge med internationell oro var vissa länder – t.ex. Norge, som också har en minoritetsregering som har vissa problem med att få igenom sina förslag – som icke påverkades av detta på det sätt som här hade skett.

Vad ni ägnade er åt under hösten var just att skapa bilden av Sverige som ett land som omvärlden jämställde med Finland när det gällde ekonomin. Jag har försökt ge en motvikt till detta. Om det är någon som har varit ansvarsfull så är det jag. Och Lars Tobisson har nu medgett att jag har haft rätt när jag visat på att bytesbalansen på ett påtagligt sätt har förbättrats och att vårt behov av internationell finansiering därmed har minskat. Han har gått med på – och visat – att hushållssparandet ökade i minst samma omfattning som det offentliga sparandet har försämrats. Hade finansministern under hösten ägnat sig åt att lämna de upplysningarna, att energiskt visa omvärlden att Sveriges ekonomi är i grunden stabil, att Sverige är ett av de länder som klarar EGs krav, då hade inte det här behövt inträffa. Och därför har jag som ledamot av riksdagen nu rätt – och skyldighet gentemot mina väljare – att tala om vad finansministern har för ansvar och vad regeringen har för ansvar.

Jag tycker att Anne Wibble har satt ett rekord som är svårt att slå. På mindre än tre månader har Anne Wibble skapat kriser, kaos och oreda på tre viktiga områden.

Det första är krisen i byggandet. Genom att regeringen kastade fram ett antal förslag som alla skapade osäkerhet, eller skapade säkerhet om försämrade villkor för bostadsförsörjningen och byggandet, uppstod det kaos i den verksamheten. Man frågar sig inom branschen: Varför skall regeringen inte låta anpassningen ske normalt på marknadens villkor? Varför skall man

klampa in och knäcka verksamheten med politiska åtgärder? Det är just detta som är skillnaden mellan vår syn och er, inte det som finansministern har påstått. När 7 000 byggnadsarbetare demonstrerar, när ett av regeringspartierna motionerar om en haverikommission – ja, då har det gått snett på allvar.

Det andra området är valutakrisen, som jag nyss talade om. Här har finansministern ett stort ansvar. Riksbanken fick agera som haverikommission för att markera för omvärlden att det man trodde var fel. Sveriges ekonomi är stark, och finansministern måste tala om detta så att det inte uppstår någon osäkerhet. Vi skall komma ner med räntorna och räntemarginalerna, och finansministern kan bidra till detta genom att stå upp och visa på de starka sidorna.

Det tredje området gäller de mer långsiktiga frågorna, om fördelningen av inkomster och välfärd. Ni har satt tändstickan till en stubintråd. I andra änden finns en krutdurk – och 1993 års avtalsrörelse.

Anf. 24 Finansminister ANNE WIBBLE (fp) replik:

Herr talman! I fråga om valutaoron tror jag uppriktigt sagt mera på riksbankschefens analys än på Allan Larssons.

Låt mig tillägga att jag tror att jag mer än de flesta politiker, både under valrörelsen och i andra sammanhang, har bemödat mig om att framhäva fördelar av en del beslut från tidigare år. Det har varit oerhört enkelt för en liberal att göra det. De åtgärder som varit stärkande för den svenska ekonomin har nämligen varit sådana som vi har drivit under en lång tid och till slut lyckats få med andra partier på – skattereformen, ansökan om medlemskap i EG, energiöverenskommelsen, knytningen av kronan till ecun. Allan Larssons argumentation passar faktiskt inte riktigt bra just mot mig.

Den andra punkt som Allan Larsson tog upp gällde byggandet. Han försökte vinna samma poäng i en frågedebatt för någon vecka sedan. Nu är sanningen tyvärr den, Allan Larsson, att det finns förfärligt många tomma lokaler och lägenheter. Jag tror att det är mycket svårt att se att man utan kraftigt ökad subventionering av byggandet skulle kunna åstadkomma något slags expansionslust i den sektorn. Problemen har uppkommit därför att ni tillät sektorn att expandera ohämmat. När man ser på utvecklingen både av antalet anställda och av produktionsvolymen, finner man en våldsam puckel. Den puckeln hade börjat minskas långt före regeringsskiftet, och detta kan man tyvärr inte göra något åt. Det är faktiskt så, Allan Larsson, att om man blåser på för mycket så sker sedan en viss uppbromsning. I likhet med många andra av de här uppblåsta företeelserna är detta en följd av vad hela Sveriges ekonomi lider av nu – att ni inte i tid kunde lägga om den ekonomiska politiken.

Låt mig sedan också försöka få ett svar. Jag svarade på rätt många av Allan Larssons frågor, och det återstår kanske inte någon enda. Jag ställde inte så många frågor, endast två. Den första gäller: Är Allan Larsson beredd att på allvar föreslå att socialdemokraterna skall höja kapitalinkomstskatten igen, om ni får chansen? Det går lätt att svara ja eller nej på den frågan.

Den andra frågan gäller den kedja som det här har talats om: Vill man ha flera jobb, så krävs det tillväxt, låg inflation, stram finanspolitik, stram

utgiftspolitik och beslut om minskade offentliga utgifter. Är det något fel i den kedjan? Den är hämtad från helt vanliga ekonomiska texter, och jag är övertygad om att Allan Larsson har mycket svårt att friskriva sig från dem. Kedjan leder till att om man vill ha stabila, riktiga jobb, då måste man ha en ambition och ett mod att föreslå en del obekväma saker i form av minskade offentliga utgifter. Jag frågar: Har Allan Larsson det? Förstår han att det är detta det handlar om?

Anf. 25 ALLAN LARSSON (s) replik:

Herr talman! Det är intressant att lyssna till magister Wibbles förhör här. Jag tänker ge besked på frågan om skatterna. Vårt förslag finns i vår motion och i vår reservation; det är lätt att läsa.

När det gäller frågan om ohämmad expansion tidigare, så minns jag våra diskussioner här förra våren, när jag var med och införde en särskild broms på kontorsbyggandet i storstadsområdet. Då fick vi inte stöd av Anne Wibble på den punkten, utan då skulle det vara mer liberalt och fritt fram. Vi hindrade kanske en del av det som var på gång och som inte skulle ha någon marknad.

Det finns utrymme att bygga inom infrastrukturen och påskynda projekt. Arlandapendeln är ett sådant projekt som ni har förskjutit och som borde komma i gång. Det finns mycket mer sådant som behöver göras, exempelvis ombyggnad på den kommunala sektorn och bostadssektorn. Låt bostadsbyggandet få utvecklas efter de villkor som nu gäller, och ställ er inte på bromsarna, vilket ni har gjort.

Anne Wibble är här i debatten den fjärde talaren i rad som företräder regeringskoalitionen, och jag känner mig fortfarande inte nöjd med de svar jag har fått på frågorna. Hur skall alla småföretag få avsättning för varor och tjänster när ni drar åt svångremmen inom tre fjärdedelar av ekonomin? Vad är det för skillnad mellan den politik som era partivänner har genomfört i Danmark, Storbritannien och på andra ställen, och som har lett till en arbetslöshet på 8–10 %, och den politik ni bedriver här? Varför ger den arbetslöshet på ett ställe men har undergörande verkningar just här i Sverige?

När det sedan gäller fördelningspolitiken: Varför skulle det lyckas att stimulera ekonomin på det sätt ni gör när det inte har gett de effekterna i Storbritannien, som har haft en sämre ekonomisk utveckling, och i USA? Ekonomerna i USA säger att regeringen Bildt lurar sig själv.

Slutligen, och det är viktigt: Hur blir det nu med statsfinanserna för innevarande budgetår? Ni har sagt att ni skall finansiera ansvarsfullt. Smit nu inte ifrån den här frågan! Den är viktig. Det handlar om trovärdigheten i det ni säger i propositionerna. Kommer ni eller kommer ni inte att lägga fram förslag som finansierar de skattesänkningar ni har genomfört innevarande budgetår?

Anf. 26 Finansminister ANNE WIBBLE (fp) replik:

Herr talman! Jag tar den sista frågan först, eftersom jag glömde att skriva upp den. Vi har redan finansierat de skattesänkningar som vi har föreslagit. Det går bra att läsa i propositionen. Vad Allan Larsson därutöver pekade på var något slags historisk utveckling under de senaste två månaderna, som är

en följd av den ekonomiska utveckling han själv har skapat. Jag trodde att vi hade klarat av den typen av frågor.

När det gäller historieutvecklingen tog Allan Larsson upp frågan om överhettningen. Låt oss gå tillbaka till när problemen med överhettningen började på allvar i valrörelsen 1988. Då fanns ett parti i Sveriges politiska liv som faktiskt hade modet att tala om att det krävdes en viss begränsning av de offentliga utgifterna, och det var inte socialdemokraterna.

Allan Larsson nämner många vettiga saker när det gäller byggmarknaden, men allt detta gör vi. Vi satsar på en tidigareläggning av investeringar i infrastrukturen, vi satsar på ombyggnader och gör många kloka och viktiga saker för att påskynda projekt som ändå skall sättas i gång. I det paket med arbetsmarknadspolitiska åtgärder som föreslås på tilläggsbudget II, skall närmare 1 miljard kronor avsättas till tidigareläggning av statliga byggnadsinvesteringar. Det sker just av sysselsättningskäl för att få en spridning när det gäller sysselsättningsmöjligheter för olika grupper på arbetsmarknaden. Det är inget fel på allt det som Allan Larsson nämner, men det är sådant som regeringen redan gör.

Jag vill ta upp två centrala punkter. Den första är detta med låg inflation, något som enligt min uppfattning är mycket centralt. Jag hoppas att Allan Larssons envishet om byggandet ändå inte betyder att han tror att man skall kunna bygga Sverige ur krisen. Det som är helt avgörande för möjligheten att skapa arbetstillfällen åt alla dem som i dag är arbetslösa eller uppsagda på grund av er politik, är att vi har en bestående låg inflation och en trovärdighet i en låg inflationstakt. Då måste vi också föra en politik som skapar trovärdighet i fråga om den låga inflationstakten.

Allan Larsson frågade varför denna politik skulle lyckas i Sverige när den inte lyckats i t.ex. England. Jag kan då bara konstatera, att det trots de historier som figurerar i diskussioner och debatter faktiskt förhåller sig så, att Margaret Thatcher talade mycket om att sänka skatter och minska offentliga utgifter, men hon gjorde precis tvärtom. Det är ändå det man åstadkommer som räknas. Effekten av de åtgärder man satte in blev att skatterna och utgifterna ökade, och inte oväntat ökade arbetslösheten mycket dramatiskt. Vi kommer inte att göra på det viset, det kan jag garantera. Jag tror att Allan Larsson får hitta något annat land att jämföra med.

Den avgörande faktorn från tillväxtsynpunkt är den låga inflationen. Från fördelningssynpunkt är tillväxten central. Allan Larsson talar som om det mest viktiga i världen skulle vara hur man fördelar en kaka som minskar. Jag tycker att detta är en oerhört destruktiv ambition, nämligen att syssla med hur man fördelar en minskande kaka. För en socialliberal är detta fullständigt ohållbart. Vi vet av erfarenhet att när man fördelar en krympande kaka, blir det aldrig det glömda Sverige som vinner. Vi vill se till att det glömda Sverige hör till vinnarna, och det kräver ekonomisk tillväxt framöver. Det är för att detta skall bli möjligt som regeringen har lagt om den ekonomiska politiken.

Förste vice talmannen anmälde att Allan Larsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 27 LARS-OVE HAGBERG (v) replik:

Herr talman! Om jag förstod finansministern rätt, får man först ta bort välfärden för att sedan eventuellt kunna få någon. Det måste vara innebörden i den beviskedja som finansministern här redogjorde för.

Finansministern har nu varit med om att sätta i sjön en politik där de privata inslagen i ekonomin ökar och där skattesänkningar gynnar kapitalet. Vi skall sälja ut statliga företag, och löntagarfonder skall avvecklas. Det råder väl inget tvivel om att med både utvecklingen under 80-talet och dessa åtgärder har inkomst- och förmögenhetsklyftorna ökat i samhället.

Finansministern säger också att hon är socialliberal. Det har jag förstått så att det står i motsats till moderaternas s.k. nyliberalism, den nya högerpolitiken. Som jag förstått av ideologiernas historia sade de gamla vänsterliberalerna alltid att en marknadsekonomi fungerar bäst när fördelningen av inkomster och förmögenheter är som mest lika. Men vad upplever vi nu? Raka motsatsen.

Gäller socialliberalism bara de handikappade? Är det bara när det gäller dem som man är social? Anne Wibble spänner nu musklerna för att tala om för marknaden att den minsann skall få se att den här regeringen klämmer åt de sämst ställda ordentligt. Jag kan inte förstå annat än att det var till marknaden hon talade när hon häromdagen sade: Nu klämmer vi åt dem med nära 700 kr. i månaden. Nu skall marknaden få se att den kan ha förtroende för den här politiken. Då ökar ju klyftorna.

Hur kommer den här marknaden egentligen att fungera framöver? Min uppfattning är att dels skall det vara lika villkor på en marknad, dels skall också de anställda ha inflytande i företagen. Det måste på sikt vara vida överlägset regeringens linje om man vill att alla skall vara med i samhället. Jag tycker att den inte riktigt rimmar med folkpartiets tradition från 70-talet när man var intresserad av i varje fall någon form av jämna inkomstförhållanden och framför allt av arbetslivet. Kanske diskussionen med moderaterna om vem som är mest liberal egentligen handlar om vem som är mest nyliberal?

Jag har heller inte fått något svar från någon företrädare för regeringspartierna på frågan om man tror att den här marknaden, med de åtgärder som nu har föreslagits av regeringen, kommer att ge arbete. Vilket land, vilken regering, har med sänkta skatter drastiskt minskat arbetslösheten och jämnat ut inkomster och förmögenheter, Anne Wibble?

Anf. 28 Finansminister ANNE WIBBLE (fp) replik:

Herr talman! Får jag först informera Lars-Ove Hagberg om att socialliberalism som företeelse är bra mycket äldre än begreppet nyliberalism. Uttrycket myntades för ganska många decennier sedan av en tidigare folkpartiledare som är mig något närstående. Det skall bli trevligt att diskutera begreppet socialliberalism och skillnaden gentemot andra inslag i liberalism någon gång. Det handlar som man förstår om en social ansvarskänsla, ett socialt ansvar och en social omsorg, dvs. en omsorg om hur människor som enskilda individer har det och ett ansvar hos var och en av oss övriga att hjälpa till i de fall det inte fungerar av egen kraft.

Får jag också kommentera det som Lars-Ove Hagberg sade. Jag är sanner-

ligen inte ute för att klämma åt någon. Det handlar om, vilket jag har försökt att tydliggöra många gånger, att vi nu står inför situationen att vi måste göra något drastiskt för att rätta till de problem som vi har ärvt genom misstag på 80-talet. Då kan man lätt räkna ut att regeringen har föreslagit ett antal åtgärder som gäller A-kassan och medlemsavgiften i fackliga organisationer.

Vad jag ville göra, och också gjorde, var att jämföra vad den enskilda hushållsmedlemmen åsamkas med vad man skulle åsamkas om man miste jobbet. Om man har en familj som består av en man med normal industriarbetarlön och en deltidsarbetande hustru och en av dem mister jobbet, är det fråga om 1 700 kr. mindre i månaden. Om man har litet oro på valutamarknaden och räntorna stiger blir det högre boendekostnader med kanske uppemot 1 200 kr. per månad, allt räknat efter skatt. Man kan jämföra detta med vad ökad tillväxt ger i form av ökad inkomst och ökad service, genom den utbyggnad av kommunal och annan service som man kan åstadkomma då. Får man bara en och en halv procentenhets högre tillväxt i Sverige, dvs. 2,5 % i stället för 1 %, som är det maximala som socialdemokraterna kom upp till, blir detta 1 200 kr. mer i månaden för den här familjen med en industriarbetare och, som jag tror det var, ett deltidsarbetande sjukvårdsbiträde. Det är ganska mycket pengar och en ganska stor skillnad. I det ena fallet får man mer, och det får man enbart i de fall där man faktiskt har tillväxt.

Jag har inte så bra kläm på vänsterpartiets åsikter, men det borde ju ändå vara relativt enkelt även för Lars-Ove Hagberg att förstå, att tillväxt åstadkommer man egentligen bara om företag finner att det är någon poäng med att producera.

Det låter väldigt anonymt och konstigt när man pratar om den här marknaden, men det är alltså vi. Alla vi här är marknadskrafter. Alla de övriga 8 1/2 miljon människorna i Sverige är marknadskrafter. Det låter anonymt, kapitalistiskt och kanske konstigt när man talar om marknaden på det sätt som vänsterpartiet ofta gör, men i praktiken innebär det ju människor, vanligt folk. Det är väl alldeles utmärkt att människor får bestämma litet mer om vad som skall produceras och tillhandahållas?

Anf. 29 LARS-OVE HAGBERG (v) replik:

Herr talman! Då är demokratin marknaden, om jag förstår det rätt, eftersom den skall sköta det här. Den marknaden är vi. Vi har graderad köpstyrka, och alltså har vi också graderad rösträtt i demokratin. Det finns ju starka aktörer på denna marknad.

Så kommer vi till detta med tillväxten. Där har jag försökt att få ett svar från regeringspartierna på frågan, om de tror att de kan lösa landets problem genom skattesänkningar samtidigt som man direkt pekar ut de arbetande och de anställda som de som skall bära bördan. Får man då en ökad produktivitet? Stöder det intresset för att utveckla svenskt näringsliv, sätta i gång arbete och förnya? Det tror jag definitivt inte. Vänsterpartiet är berett att ta ansvar för att Sverige har ett bra näringsliv och för att vi ser till att hela folket vill vara med i den processen. Men detta vill ni tydligen inte, utan ni säger att denna tillväxt skall komma av några få genom skattesänkningen. Detta går inte ihop. Räkneexemplet här är ju ett skräckscenario på hur den här typen av ekonomi fungerar med den politik som regeringen för, eller inte för.

Marknaden bestämmer nämligen helt andra villkor och vill inte vara med och styra.

Jag fick inte heller något svar på om det fanns några regeringar eller något land som har sänkt skatterna och sedan drastiskt, eller ganska mycket, minskat arbetslösheten eller jämnat ut inkomster och förmögenheter.

Sedan kommer vi till frågan om liberalismen. Det blev ju en häftig debatt mellan Bengt Westerberg och moderaterna om vem som hade monopol på liberalismen för några år sedan. Moderaterna Carl Bildt och Lars Tobisson hade tagit den nya framgångsfilosofin till sig, och då var man tvungen att tillfoga "liberalerna" till folkpartiet. Jag ställer detta emot de gamla vänsterliberalerna, och även socialliberalerna, som hade ansvar och omsorg för människor.

Vad säger nu regeringen egentligen till dem som drabbas? Vilken hjälp får de? Jo, minskade offentliga utgifter i kommunerna och drastiska nedskärningar för dem som har det sämst ställt. Det är vad man kan se framför sig. Det finns väl inte någon kommunalman som säger att nu skall man förbättra för de sämst ställda; man säger snarare att man måste strama åt och att man måste minska. På område efter område säger Anne Wibble nu, när hon för politiken åt det här hållet, tvärtemot vad gamla socialliberaler och vänsterliberaler tidigare har sagt. Det är alltså åt rakt motsatt håll.

Anf. 30 Finansminister ANNE WIBBLE (fp) replik:

Herr talman! Jag har inte på något sätt monopol på socialliberalism, och jag vill inte ha det heller. Jag vill gärna se många fler omfamna denna ideologi. Men jag har ju små förhoppningar om Lars-Ove Hagberg, måste jag erkänna.

Bland det viktigaste som har kommit fram i den här debatten är att det finns några – de som står bakom majoritetsskrivningen i utskottsbetänkandet – som faktiskt har en relativt gemensam grundsyn, som handlar om att det för att åstadkomma förändringar och tillväxt i ekonomin i Sverige krävs att man gör någonting annorlunda. Man kan inte bara slå sig till ro och låta allt förbli som tidigare. Vi vet vad det blev av det. Det blev arbetslöshet, stagnation och under en lång period mycket stora prisökningar. Det var ganska dåligt, och det var då man fick dessa ökande klyftor mellan dem som hade det bra ställt och dem som hade det sämre ställt. Det vill vi undvika.

Jag tror ingalunda att skattesänkningar av det ena eller det andra slaget är allena saliggörande, som Lars-Ove Hagberg frågade om. Jag är däremot övertygad om att det är nödvändigt att genomföra vissa strategiskt betydelsefulla skattesänkningar. Men det räcker ju inte med att göra en sak, utan man måste vidta ett antal viktiga kompletterande åtgärder, inte minst på utgiftssidan, för att hålla den strama finanspolitiken och den strama anti-inflationspolitiken. Därutöver krävs det en lång rad åtgärder, som finns beskrivna både i propositionen och i utskottsbetänkandet. Det handlar om privatisering, betoning på enskilt ägande, förbättringar i transportsystem på vägar och järnvägar, förbättringar i utbildningssystem osv.

Ett antal av dessa punkter brukar inte vara så kontroversiella. Därför centreras debatten ofta kring just det som man har olika åsikter om. Då verkar det som om detta vore den enda punkt som var väsentlig. Det är viktigt att

poängtera att alla dessa saker faktiskt ingår i en samlad strategi. Man kan inte rycka ut en och säga: Simsalabim, gör man så är allting löst och bra. Så fungerar det inte.

Får jag avslutningsvis säga att den politik som jag hoppas att riksdagen fattar beslut om senare i dag är inledning på en förhoppningsvis lång period med en ny ekonomisk politik, som utgår från andra principer, som sätter det enskilt företagandet och de enskilda hushållen i centrum, en politik som har ambition och mål att faktiskt skapa ett växande samhälle, ett samhälle med utvecklingskraft som ger mer välfärd och mer valfrihet åt alla de olika medborgarna i det samhället. Det är detta vi arbetar med. Där utgår vi från de problem som finns i dag och som vi måste hantera. Men vi ser dem som en inkörsport till morgondagens möjligheter.

Anf. 31 LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Finansministern sade att det krävs en långsiktig politik för att klara de ekonomiska problemen. I det kan man naturligtvis instämma. Men det finns ett område – som kanske kan tyckas litet, men som är oerhört betydelsefullt för att valuta skall kunna komma in i landet – nämligen det som handlar om vår turistpolitik, där regeringen bedriver en politik som går precis tvärtemot den långsiktiga politik som man säger sig företräda.

Jag har i min hand, herr talman, ett regleringsbrev som är skrivet för en vecka sedan, undertecknat av näringsministern, där det står att regeringen har redovisat sina avsikter att avveckla statens engagemang i Sveriges turistråd. I detta regleringsbrev skriver regeringen också att Sveriges turistråd i princip inte får använda några av de pengar som riksdagen fattade beslut om så sent som i våras.

Sveriges turistråd bedriver en verksamhet som sysselsätter ungefär 100 personer, med utlandskontor bl.a. i Tyskland, Danmark och Norge. Rådet arbetar för att vi skall få in valuta till Sverige, men innebörden i regleringsbrevet är ju att verksamheten i princip kommer att lamslås.

Att regeringen har fattat ett beslut som går tvärs emot vad riksdagen har sagt är, menar jag, ett konstitutionellt fel, eftersom regeringen har att följa beslut som fattats av riksdagen.

Turistpolitik handlar om långsiktighet, att bedriva en verksamhet som går ut på att man skall jobba över flera år. Därför innebär det här regleringsbrevet att turistrådet inte kan arbeta med frågor där det krävs insatser även efter den 30 juni nästa år.

Det är ganska anmärkningsvärt att regeringen har skrivit ett sådant här regleringsbrev. Jag utgår nämligen ifrån att riksdagen i dag kommer att fatta ett beslut där det sägs att det är viktigt att statsmakterna anslår pengar och att det finns en turistorganisation, bl.a. för att kunna få in valuta till Sverige.

Som det står i finansutskottets betänkande omsätter turistbranschen med alla dess binäringar omkring 100 miljarder kronor. Det är bara att konstatera att om vi kan få hit en enda turist från utlandet som går på krogen, som bor på hotell eller på campingplats osv., innebär det att samhället får in mellan 60 och 70 öre på varje krona som den här tysken, norrmannen eller vad det nu kan vara omsätter i vårt land.

Det är alltså ren förtjänst att bedriva en turistpolitik som leder till att vi

till vårt land får in fler människor som omsätter pengar här, något som naturligtvis bidrar till sysselsättningen.

Det är egentligen obegripligt att regeringen kan komma med ett förslag där det heter att staten inte skall blanda sig i en sådan här sak, men jag kan förstå det utifrån ideologiska skäl. I en debatt som näringsministern och jag förde för några veckor sedan fick jag klart för mig att vad det handlar om är att allt som staten sysslar med är någonting fult. Marknadskrafterna skall ha fritt spelrum.

Men turistbranschen är speciell. Omkring 21 000 företag är verksamma på området, de flesta av dem små. Därför krävs det att samhället går in och stöttar på olika sätt, bl.a. genom att marknadsföra Sverige i utlandet.

När regeringen skriver ett regleringsbrev, med det innehåll som jag har nämnt här, bara några dagar innan riksdagen fattar beslut om att turistrådet i någon form måste finnas kvar med ett statligt engagemang, är det någonting som måste bli föremål för granskning i konstitutionsutskottet, med utgångspunkt i att riksdagen har fattat beslut om att det skall finnas en verksamhet av det slag som turistrådet bedriver och att riksdagen förhoppningsvis i dag kommer att fatta ett beslut som innebär att staten även efter halvårsskiftet nästa år måste bidra till att utveckla turismen i Sverige.

Sedan är naturligtvis vi socialdemokrater alltid beredda att diskutera hur denna verksamhet skall bedrivas. Men vi har konstaterat att det i dag föreligger majoritet för att det är viktigt att det finns en organisation som arbetar för att få hit fler turister.

Därför stämmer naturligtvis inte det som i dag har sagts av regeringens företrädare, att man skall bedriva en långsiktig politik och en politik för att få in valuta. Om Sveriges turistråds kontor i Tyskland avvecklas, kan man inte längre marknadsföra Sverige där. Kan vi inte göra det, åker tyskarna naturligtvis till Danmark och Norge i stället. Det jublar säkert danskar och norrmän över, samtidigt som vi svenskar då har sämre möjligheter att utveckla turismen i vårt land.

Jag tycker att det är ytterst anmärkningsvärt att regeringen över huvud taget kan komma på tanken att handla så som den har gjort. Inte minst anmärkningsvärt är att centerpartiet, som genom åren har motionerat om större anslag till Sveriges turistråd, bl.a. för marknadsföring av Sverige i utlandet, kan ställa upp på det som näringsministern har givit uttryck för.

Jag är naturligtvis glad över att finansutskottet säger att staten måste fortsätta att främja turismen, men då är det ju märkligt att regeringen kan besluta att handlingsförlama Sveriges turistråd bara några dagar innan riksdagen fattar beslut om turistrådets fortsatta verksamhet.

Om turistrådet inte får använda medel som riksdagen har anvisat utan regeringens medgivande för åtaganden som sträcker sig efter halvårsskiftet nästa år, innebär det i praktiken att det är lika bra att lägga ner verksamheten redan i dag. När man arbetar med att utveckla turism, handlar det inte om att framställa kataloger och vidta andra marknadsföringsåtgärder med tanke på att det skall komma turister i januari eller februari. Den verksamhet som nu pågår inom Sveriges turistråd och alla de branschorganisationer som finns på området sker inte med inriktning på första halvåret nästa år, utan den

siktar till att få hit turister under hösten eller våren och sommaren året därpå.

Jag utgår ifrån att konstitutionsutskottet måste titta på om regleringsbrevet stämmer överens med de regler och riktlinjer som finns för regeringsarbetet, om det inte rör sig om ministerstyre i allra högsta grad när regeringen frångår riksdagens beslut och skriver ett regleringsbrev några dagar innan riksdagen i dag antagligen fattar beslut om att turistrådets verksamhet måste vara kvar.

I detta anförande instämde Leo Persson (s).

Anf. 32 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Herr talman! Mycket kort. Sakdebatten om turistrådet och eventuella anslag till turistrådet får vi återkomma till nästa år. Regeringen har aviserat att den återkommer i budgetpropositionen.

Låt oss nu avvakta det beslut som kammaren fattar om någon stund. Jag vill bara ändå säga till Lennart Nilsson att det största angreppet mot svensk turism gjordes i samband med att socialdemokraterna införde den fulla turistmomsen. Då blev det ett ordentligt avbräck för svensk turistnäring. Många företag hade svårt att få kunder. Många företag fick ekonomiska problem, och vi ser alltjämt sviterna av det.

Nu rättas detta till, och därmed blir det långsiktigt bättre villkor för svensk turism. Jag tror att det är viktigt att komma ihåg, när vi diskuterar anslag till turistrådet, att det är nödvändigt att se helheten. Det tror jag faktiskt att också Lennart Nilsson gör, för jag har en känsla av att han hade en mycket kritisk inställning till den höga turistmomsen en gång i tiden.

Anf. 33 LENNART NILSSON (s) replik:

Herr talman! Regeringen skriver i en proposition att avsikten är att avveckla engagemanget i Sveriges turistråd och skriver samtidigt i den proposition som vi nu behandlar att man är beredd att anslå 50 milj.kr. i engångsbelopp till näringen för att ta hand om hela den verksamhet som hittills bedrivits av turistrådet. Låt mig då bara konstatera att detta är ett slag mot turismen och dess utvecklingsmöjligheter.

Både Per-Ola Eriksson och jag vet att det finns verksamheter inom turistnäringen som kräver kunskaper och basmaterial som egentligen ingen kan betala för. Det borde dock vara samhällets uppgift att göra det, med utgångspunkt i att samhället får del av de intäkter som flyter in från bl.a. utländska turister.

Skriver man att det skall ske en avveckling skapas oro bland de människor som arbetar inom denna verksamhet – konkurrenterna utomlands jublar naturligtvis – och de drabbas av handlingsförlamning. Det går inte att arbeta långsiktigt. Det är därför det är bra att riksdagen i dag säger ifrån att det måste finnas medel även i fortsättningen.

Sedan går det att fundera över hur pengarna skall användas. Det är naturligtvis riktigt att både momshöjning och andra åtgärder som har vidtagits har inneburit en ökad belastning för turistnäringen. Jag håller med om det. Men

det blir inte bättre om man avvecklar de verksamheter som inte företagare kan betala för utan som borde vara en uppgift för samhället.

Vi socialdemokrater menar att det måste finnas en basverksamhet för att utveckla svensk turism. Sverige skulle i annat fall bli det enda landet i Europa som inte har ett statligt engagemang i form av en turistrådsverksamhet – möjligtvis med undantag för Albanien. Det är klart att då jublar konkurrenter bland norrmännen, danskarna osv. Men det gynnar inte möjligheterna att få in valuta i Sverige och inte heller sysselsättningen – som är så viktig för de 21 000 företag som finns i landet.

Man försöker här ge sig in på en huvudlös politik. Jag utgår från och hoppas naturligtvis att det beslut som fattas och det som skall skrivas i budgetpropositionen, med utgångspunkt i riksdagens beslut, leder fram till att vi får en verksamhet där vi kan utveckla svensk turism i stället för att avveckla den.

Anf. 34 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Herr talman! Lennart Nilsson säger att konkurrenterna jublar. De jublade verkligen när turistmomsen infördes som en del av den socialdemokratiska skattepolitiken. Det var då våra grannländer fick ett bättre konkurrensläge i förhållande till de svenska turistföretagen. Nu återställs situationen, och vi har kommit en bit på vägen. Det är en viktig åtgärd, och riksdagen har tagit ställning.

Jag tror inte att man utvecklar svensk turism i första hand med anslag till centrala organ. Jag har många goda vänner som arbetar centralt i Sveriges turistråd. De gör en fin arbetsinsats. Det är de enskilda turistföretagen runt omkring i landet som utvecklar svensk turism i olika regioner och gör olika turistsatsningar intressanta. Det är kreativiteten hos de enskilda företagarna på de olika turistorterna som skall stimuleras och tas till vara. Det sker på olika sätt.

Det kan ske med en sådan omläggning av den ekonomiska politiken att skatter och avgifter som är hämmande för företagen tas bort. Det sker en ordentlig kursomläggning där.

Jag vill erinra om att det av regeringsförklaringen framgick, och kommer att framgå av budgetpropositionen, att arbetsgivaravgifterna skall användas som medel för att stärka konkurrensen för företag i Norrlands inland. Jag utgår på goda grunder från att regeringen i budgetpropositionen fullföljer och uppfyller det löftet från regeringsdeklarationen. Detta bidrar till att stärka de turistföretag i Norrlands inland som i dag har en ganska svår situation och som lider av skadorna från det hårda slag som turistmomsen innebar.

Det är viktigt att se storheterna. Turistrådet i all ära – marknaden, företagen och näringen kan ta ansvar, och den stora satsningen skall göras runt om i landet på de enskilda turistföretagen. Kommuner, landsting och olika länsorgan skall medverka till att skapa stabila turistföretag.

Anf. 35 LENNART NILSSON (s) replik:

Herr talman! Jag delar Per-Ola Erikssons uppfattning att det är viktigt att man stärker turistföretagen. Jag delar uppfattningen att det är viktigt att

man kan utveckla turismen, bl.a. i glesbygden i Norrland. Kombinationen av upplevelser och annat är viktig i dessa sammanhang.

Men det är att ge fel signaler till bl.a. kommuner och landsting för att satsa i en sådan verksamhet, när inte ens statsmakterna är beredda att på ett eller annat sätt medverka i att man säljer verksamheterna bl.a. utomlands. Egentligen är det märkligt att först anslå 100 milj.kr. till en inlandsbana för att främja turism, samtidigt som Sveriges turistråd avvecklas – som har till uppgift att försöka sälja inlandsbanan så att en och annan turist kommer för att åka på den. Det hade kanske varit bättre att göra tvärtom, dvs. stärka marknadsföringsinsatserna som bedrivs bl.a. av turistkontoren i Tyskland, Danmark och Norge. Pengarna kan användas för att få tyskarna att åka till de bygder som bl.a. Per-Ola Eriksson kommer från.

Jag är helt övertygad om att det är viktigt att stötta företagsamheten. Men turistbranschen är så speciell med allt från enmansföretagare till de stora jättarna på området. De stora klarar sig naturligtvis alltid. Men jag är rädd för att småföretagen, som bl.a. Per-Ola Eriksson säger sig vilja stötta, kommer att drabbas om det inte finns något samordningsorgan som kan medverka till att "sälja" företagen till bl.a. utlänningar för att de skall komma till Sverige. Småföretagen har inte råd att delta i olika former av utställningar. Det behövs ett samordningsorgan. Där fungerar enligt min uppfattning turistkontoren i bl.a. Tyskland, Norge och Danmark mycket bra. Då kan man inte, som näringsministern har föreslagit, avveckla verksamheten. Den är så specifik, och dessutom får samhället in 60–70 öre på varje spenderad krona. Det är en ren förtjänst att ha kvar och utveckla verksamheten.

Vi är beredda att diskutera hur detta skall se ut och organiseras. Men det viktiga är att slå fast att staten, dvs. vi skattebetalare, har ett ansvar för att det finns en verksamhet som kan medverka till att marknadsföra Sverige, inte minst i utlandet för att få in valuta.

Anf. 36 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Det har talats mycket i dag om att vi skall skapa garantier för varaktiga arbeten och tillväxt i ekonomin. Samtidigt har vi tidigare fört debatter och fattat beslut i riksdagen som har skapat en betydande osäkerhet när det gäller den samhälleliga riskkapitalförsörjningen, inte minst till de norra länen. Vi har bl.a. diskuterat indragningarna från utvecklingsfonderna och från Norrlandsfonden.

I tolv års tid har det diskuterats om möjligheterna att återföra en del av vattenkraftens vinster till de vattenkraftsproducerande länen. Ursprungligen uppdrog länsstyrelsen i Norrbottens län redan 1979 till professor Ingemar Ståhl att belysa frågan. I hans förslag ingick bildandet av ett Norrbottens kraft AB. Detta företag skulle äga vattenkraften i Luleälven, och avkastningen skulle kunna överföras till en industrifond som verkade för regional utveckling. Därefter har flera belysningar och utredningar gjorts, t.ex. i regionalpolitiska kommitténs betänkande REK 87.

Den senaste statliga utredningen, SOU 1991:8, har inte utrett huvudfrågan hur vinsterna från äldre vattenkraft skall kunna återföras till vattenkraftsproducerande regioner. I stället kommer man med ett förslag om skatt på vattenkraftsstationernas markvärde. De olika modeller som under årens

lopp har föreslagits har jämförts på olika sätt, och det borde nu finnas ett ordentligt underlag för regeringen att lägga en proposition som plockar fram den bästa tekniska lösningen. Vi från vårt parti är beredda att diskutera olika lösningar.

Vad vi nu har föreslagit i motion Fi11 är ett principbeslut i frågan om återföring av vattenkraftsvinster och ett uppdrag åt regeringen att komma med förslag. Självfallet skall en sådan återföring inte vara någon ersättning för de ordinarie årliga regionalpolitiska insatserna. Möjligen kan man från statens sida komma ifrån de ibland nödvändiga akuta insatserna i de här länen.

Vi har också sagt, att för att få en flygande start på denna vattenkraftsfond skulle 1 miljard av löntagarfondstillgångarna kunna överföras som ett startkapital. Det är oerhört viktigt att tillvarata det regionala engagemang som finns hos såväl företagare som politiker och anställda i den här regionen. De skulle alltså kunna ha ett inflytande i styrelsen för en vattenkraftsfond.

Ett beslut om en sådan här inriktning skulle kunna återskapa en del av förtroendet för att riskkapital och kapital för investeringar i infrastruktur finns också i framtiden i den här regionen.

Herr talman! I proposition 38 aviseras också att den statliga prospekteringen skall avskaffas och NSG upphöra. Det är ett mycket märkligt beslut, om man vill stimulera utvecklingen i den här delen av näringslivet. Å ena sidan säger man att en del av välfärden nu skall avvecklas för att få tillväxt så att det sedan kommer ny välfärd, men å andra sidan säger man att en del av prospekteringen skall avvecklas. Man har dock ingen beskrivning av hur den nya prospektering som är nödvändig skall komma i gång.

Sverige torde vara den enda gruvnation som avvecklar denna prospektering, och vad jag förstår finns det stor risk för att också det utländska intresset minskar, när man inte har stöd av den statliga prospekteringen. Det här är tvärt emot den politik som regeringen i övrigt anser sig vara talesman för.

Gruvnäringen är en del av ett produktionssystem. Den försörjer vår vidareförädlingsindustri och vår metallindustri, och den är en bas för en omfattande forskning inom gruvteknikområdet.

Vi har en viktig gruvmaterielindustri, som säljer gruvmateriel runt om i världen. I och med detta beslut skapas osäkerhet i hela branschen, instabilitet inträffar, och det kommer varsel. Regeringen gör egentligen precis tvärtemot vad den i de officiella deklarationerna säger att den vill göra.

Naturligtvis har också mineralprospekteringen och gruvnäringen stor regionalpolitisk betydelse. Det är nödvändigt med en markering av orimligheten i att avveckla den statliga prospekteringen. Några löften om annan prospektering ges inte.

Jag yrkar bifall till meningsyttringen av Lars-Ove Hagberg beträffande mom. 12 och 22.

Anf. 37 STEFAN ATTEFALL (kds) replik:

Herr talman! Får jag bara kort kommentera Bengt Hurtigs inlägg. När det för det första gäller återbäringen av elskatten är det ett krav som också vi kristdemokrater har drivit. Nu pågår det en beredning i frågan, och därför får vi avvakta den.

För det andra gäller det gruvprospektering, och jag vill uppmärksamma

Bengt Hurtig och kammaren på att vi inte tar ställning till den frågan i dag. Det finns alltså ingen hemställan på den punkten i regeringens proposition, och utskottet skriver att de förslag som bl.a. Bengt Hurtig kommer med utan ställningstagande i sak i nuvarande läge bör avslås. Vi får helt enkelt spara litet av vår energi tills det är dags för sakbehandling, och vi får kanske återkomma i samband med behandlingen av budgetpropositionen, som läggs fram i januari.

Anf. 38 BENGT HURTIG (v) replik:

Herr talman! Riksdagen skall ju godkänna de i propositionen föreslagna riktlinjerna för den långsiktiga strategin, och det står klart och tydligt i propositionen att den statliga gruvprospekteringen skall avvecklas. Därför anser jag att det är fullständigt logiskt att riksdagen gör en markering av att detta inte är en rimlig del av en ekonomisk strategi.

Anf. 39 STEFAN ATTEFALL (kds) replik:

Herr talman! Det kommer att ske förändringar i det statliga engagemanget i gruvprospektering, och jag tror att det finns en ganska bred enighet om att det krävs förändringar. Hur detta skall ske, med vilka tidsramar och på vilket sätt, får vi återkomma till och diskutera senare, och därför tar vi inte ställning i sak nu.

Anf. 40 BENGT HURTIG (v) replik:

Herr talman! Det är ändå rimligt att man känner en viss oro för vad regeringen tänker ta sig före på det här området, när den har gjort den här mycket tydliga och entydiga markeringen i proposition 38.

Anf. 41 BRUNO POROMAA (s):

Herr talman! På några futtiga rader i regeringens förslag om inriktning av den ekonomiska politiken aviserar regeringen att den statliga prospekteringsverksamheten skall avvecklas och engagemanget i nämnden för statens gruvegendomar skall upphöra. Det här beskedet från regeringen är minst sagt chockerande.

Kritik har vid skilda tillfällen riktats mot den tidigare, socialdemokratiska regeringen för att den inte gjorde tillräckligt till gagn för gruvnäringen och prospekteringen, speciellt i norr. Om det här förslaget hade kommit från en socialdemokratisk regering, är jag helt övertygad om att flertalet av de borgerliga ledamöterna från flera av skogslänen hade kallat det huvudlöst. De hade verkligen stått på barrikaderna och slagits mot detta huvudlösa förslag. Men var är de i dag? Offrar de borgerliga ledamöterna sin landsdels intressen genom sin solidaritet med regeringen?

Vi har inom vårt parti ibland haft delade meningar, och då har ni inom borgerligheten kallat det för rosornas krig. Kan inte ni ta ett krig, åtminstone i den här för oss så viktiga frågan, bland fyrklöver och blåklint och rösta för reservation 15!

Herr talman! Faktum är att det var många som förväntade sig att den nya borgerliga regeringen skulle visa en större generositet, genom allt tal, inte minst i valrörelsen, om åtgärder för att öka tillväxten. Med aviseringar som

denna ökar man inte tillväxten, åtminstone inte inom gruvindustrin och de näringar som är beroende av denna.

Med facit i hand, i form av utskottets betänkande, frågar man sig om den svenska gruvindustrin inte tillhör den kategorin svenska företag som kan bidra till ökad tillväxt.

Hela Sverige skall leva – det var budskapet i regeringsförklaringen. Det här förslaget rimmar verkligen illa med det budskapet. Man frågar sig: Var går de nya svenska gränserna? Hur stort är Sverige i dag med den moderatdominerade regeringen?

Det är ett mycket allvarligt regionalpolitiskt slag mot Norrbotten och Västerbottens inland, då NSGs prospektering är starkt koncentrerad till de två nordligaste länen, där de mest lovande projekten också finns. Av årets prospekteringsbudget på ca 60 milj.kr. satsas närmare 50 milj.kr. i de här två länen.

Dagens ställningstagande kommer att innebära, om reservation 15 avslås, en nedläggning på sikt av SGAB, som bedriver verksamhet bl.a. i Luleå, med än fler arbetslösa. Detta kommer att skapa osäkerhet om ett antal mycket lovande projekt, vid en tidpunkt då gruvnäringen redan brottas med väldigt stora problem. Vi har exempelvis nedläggningshotet för Viscariagruvan i Kiruna med ca 200 arbetstillfällen som försvinner – och det i en kommun som i dag har landets högsta arbetslöshet.

Herr talman! Prospekteringen är nödvändig för gruvindustrins fortsatta överlevnad i detta land. Statens engagemang är en nödvändig garanti för att prospekteringen skall ske med tillräcklig bredd. Den svenska malmbasen kommer att vara slut inom ett eller två decennier. Det är därför nödvändigt att staten engagerar sig för att vidga basen. Gruvnäringens andel av industrisysselsättningen är betydligt större i malmfälten än någon annanstans. I Gällivare kommun svarar mineralindustrin för 75 % av industrisysselsättningen. Motsvarande siffra för Kiruna är 64 %. Är det någon som kan tänka sig dessa två kommuner utan gruvor? Om riksdagen avslår reservation 15 i utskottets betänkande, befarar jag att riksdagen slår den första spiken i kistan för den svenska gruvindustrin.

Herr talman! Låt mig avslutningsvis än en gång kraftigt understryka vikten av ett fortsatt statligt ansvarstagande för prospekteringsverksamheten i landet och inom vårt län. Med detta vill jag särskilt yrka bifall till den reservation i betänkandet som handlar om prospektering, nämligen reservation nr 15.

Anf. 42 STEFAN ATTEFALL (kds) replik:

Herr talman! Jag vill gärna uppmana Bruno Poromaa att spara litet av sin energi tills vi skall behandla frågan i sak. Då kan vi också återkomma till eventuella krigsförklaringar och annat.

Får jag också upplysa Bruno Poromaa att samtliga socialdemokrater som jag har talat med, åtminstone på Västerbottensbänken, är överens om att det behövs förändringar när det gäller statens engagemang i gruvprospekteringen. Det gäller inte minst NSG. Den reservation som Bruno Poromaa så kraftfullt pläderar för slår fast att allt skall vara som det är och att NSG skall fortsätta på exakt samma sätt. Vi vill återkomma till den här debatten när vi

har fått ett förslag från regeringen. Till dess sparar jag min energi och hoppas att även Bruno Poromaa gör det. Han kan kanske behöva den då.

Anf. 43 BRUNO POROMAA (s) replik:

Herr talman! Jag delar uppfattningen att det behövs förändringar. Men så radikala förändringar som man aviserar i propositionen betackar jag mig för. Jag hoppas verkligen att Stefan Attefall också är av den uppfattningen att han inte är med på sådana förändringar som regeringen aviserar. Därigenom hoppas jag också att Attefall röstar på reservation 15 när det så småningom blir dags för votering.

Skall Attefall försöka övertyga mig, tror jag inte att det finns stora möjligheter. Attefall kan i sin hembygd försöka övertyga de människor som känner ett hot för sin sysselsättning.

Anf. 44 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Herr talman! Det finns områden i politiken där det inte händer så mycket beroende på att det finns stora politiska motsättningar. Så är uppenbart fallet när det gäller människors rätt till makt och inflytande över arbetet. De betydande politiska motsättningarna mellan den politiska högern och vänstern har lett till att vi inte har kommit särskilt långt på det området.

Herr talman! Det finns också andra områden där alla är fullkomligt överens, men där det likväl inte händer särskilt mycket. Jag avser att säga några ord om ett sådant område. Jag tänker då på miljöpolitikens område.

Var finns hindren? Alla politiska partier är så överens om att vi alla måste göra vårt yttersta för att få en bättre miljö. Näringslivets företrädare är också överens om detta. Det finns också utan tvekan en mycket stark allmän opinion som backar upp dessa krav. Hur kan det då komma sig att det trots det händer så litet?

Jag har kommit till slutsatsen att denna enighet i själva verket är illusorisk. Det är en enighet i ord och på papper, men det är ingen enighet i praktiken kring vad som måste göras.

I den regeringsförklaring som den nya regeringen avlämnade vid sitt tillträde, utpekade man miljöpolitiken som ett av fyra viktiga huvudområden. Jag skulle gärna vilja citera vad man då skrev i sin regeringsförklaring om miljöpolitiken: "Regeringen kommer att ange tydliga miljömål, ställa bestämda miljökrav och använda effektiva styrmedel t.ex. miljöavgifter." Vi har inte sett något av detta. Jag skulle gärna vilja ha svar på frågan om när regeringen kommer att göra allt detta som utlovades i regeringsförklaringen. Man skrev också: "Den ekonomiska och tekniska utvecklingen skapar unikt goda möjligheter för omställningen till mindre resurskrävande och miljöbelastande produktions-, energi- och transportsystem."

Om det bara för några månader sedan fanns unikt, goda tekniska och ekonomiska möjligheter att åtstadkomma allt detta, hur kan det då komma sig att man kort därefter i den proposition som regeringen lägger fram och som skall handla om inriktningen av den ekonomiska politiken inte kan finna ett spår av detta? De här unikt goda möjligheterna har regeringen inte på ett enda sätt kunnat utnyttja till att i sin proposition lägga fram ett förslag om

vad man vill göra för att lösa det oerhört stora miljöproblem som vi står inför.

Stefan Attefall sade tidigare att han är mycket glad över man skulle ha höga miljöambitioner. Han nämnde miljöräkenskaper som skulle tillföras de vanliga nationalräkenskaperna. Men det är en process som tar många år. Det är ett arbete som nyss har påbörjats. Varför har regeringen inte på något sätt talat om hur man skall gå vidare? Det finns en utredning som har avlämnat sitt betänkande. Vad avser regeringen att göra med den? Det sägs inte ett ord om detta i propositionen eller i betänkandet.

Om man letar noga kan man hitta fem små ord i propositionen som utskottet sedan papegojlikt upprepar i sin text. Det sägs att det är viktigt att skydda och förbättra miljön. Det är dock en fras som saknar täckning i de förslag och färdriktningar som anvisas i propositionen och betänkandet.

Vad menade regeringen egentligen med det som den skrev i sin regeringsförklaring, där man utmålade höga ambitioner? Jag skulle vilja påstå att man inte menade någonting. Det var en eftergift för att få ihop den här regeringen. För att få ihop den bräckliga regeringskoalitionen lät man centern skriva miljöavsnittet i regeringsförklaringen, men man hade ingen som helst tanke på att förverkliga detta. Centern lät sig uppenbarligen nöja med det. Jag tycker att centern har sålt sig billigt.

I propositionen borde det ha ingått förslag med anvisningar om färdriktningen. Ingen begär att man efter några månader skulle kunna lägga fram ett fullständigt miljöpolitiskt förslag. Om man tittar på nivån på de övriga propositioner som regeringen har kommit med till riksdagen, inser man att man inte kan ha sådana krav. Men någonting borde man väl ändå ha skrivit. Hur tänker man gå vidare? Hur tänker man förmå näringslivet att ställa om till en produktion som är mindre krävande när det gäller energi och resurser och som kan lämma in vårt samhälle i ett fungerande kretslopp? Vilken typ av avgifter tänker man ha? Vilken typ av krav tänker man ställa? Det sägs inte ett ord om detta.

Vi befinner oss i en lågkonjunktur. Det har talats mycket om det här i dag. Jag skall inte orda mycket om det. Det drabbar hela det svenska näringslivet, även skogsindustrin. När man läser om och ser vad som händer i skogsindustrin finner man ljuspunkter. En sådan ljuspunkt är den oblekta pappersmassan. Trots att lågkonjunkturen råder inte bara här utan även i vår omvärld och i de länder som vi exporterar till, finns det en stor och växande efterfråga på oblekt pappersmassa. Jag har läst att flera ledande företrädare för skogsindustrin har yttrat att det är oerhört bra för svensk skogsindustri att man har oblekt pappersmassa. Det är den som kan vara lyftet och som kan bidra till att man ändå lyckas vända utvecklingen.

Hur kom man dit? Ja, inte var det för att skogsindustrin på eget initiativ sade att man nu skall göra insatser för miljön och sedan genomförde det. Nej, det ställdes hårda politiska krav, som i sin tur backades upp av en stark allmän opinion. Det var så man fick fram produktionen av oblekt pappersmassa. Den visar sig inte alls vara ett hinder för en bra ekonomisk utveckling, som industriföreträdarna naturligtvis påstod när man ställde kraven, utan tvärtom en viktig och bärande del när det gäller möjligheten att bryta den negativa ekonomiska utvecklingen. Hur kan det t.ex. komma sig att

bland de ledande biltillverkarna i världen som satsar på tätortsfordon som t.ex. är eldrivna, hittar man varken Volvo eller Saab? Det beror naturligtvis på att svenska politiker inte har ställt krav. Vi har inte förmått att pressa våra biltillverkare till att gå i täten när det gäller den här utvecklingen. Så enkelt är det. Och även om det inte är enkelt så finns ett tydligt samband. Det är den här typen av åtgärder som också måste ingå i den regering som påstår sig föra en ekonomisk politik som syftar till en långsiktigt hållbar utveckling. Av detta finns inte ett spår i propositionen, betänkandet, eller regeringens agerande i övrigt.

Alldeles nyligen har koncessionsnämnden beviljat nya tillstånd för tre stora oljeraffinaderier på Sveriges västkust. I de nya koncessionerna finns inget krav när det gäller kolväteutsläppen. Varför inte? Jag hoppas att dessa tillstånd kommer att överklagas. Då får regeringen besluta. Jag utgår ifrån att regeringen då kommer att ställa sådana krav. Oljeindustrin är en mycket viktig del i det ekonomiska livet. Om vi inte har det politiska modet att ställa krav på både oljeindustrin och biltillverkarna kommer vi aldrig att kunna bryta den negativa miljöutvecklingen som i så hög grad orsakas av trafikområdet.

Det finns också andra saker som har effekter på miljön även om det inte framgår av propositionen eller betänkandet. Det finns planer på att dra in mellan 5 och 10 miljarder från Sveriges kommuner. Hur skall man kunna garantera att det inte får konsekvenser för den kommunala miljö- och hälsoskyddstillsynen, som är den bärande delen när det gäller samhällets möjligheter att övervaka vad som händer med miljön? Vi tror i vänsterpartiet att det finns oerhört stora risker och att den här indragningen från de redan ekonomiskt hårt ansträngda kommunerna kommer att drabba detta oerhört viktiga område. Man talar om att man vill skydda och förbättra miljön. Hur skall man kunna genomföra det när man samtidigt föreslår kommunala indragningar i den här storleksordningen?

Det talas mycket om Europaintegrationen och EG-anpassning, som skall kunna bli en viktig del när man skall vända den ekonomiska trenden. Men det sägs ingenting om de miljökonsekvenser som förverkligandet av den inre marknaden för med sig. På den europeiska kontinenten har man en större medvetenhet om detta. Man talar om autoinfarkten, dvs. det faktum att förverkligandet av den inre marknaden leder till en mycket ökad transportmängd. Det påverkar miljön negativt. Hur skall man bemöta detta? Hur vill den nya borgerliga regeringen i Sverige försöka möta dessa problem? Om vi inte kan göra det kan vi inte heller förbättra miljösituationen, vare sig här eller internationellt. Det sägs inte ett ord om detta i regeringens proposition.

Sanningen är att bakom den ekonomiska utveckling som vi ser i form av konjunkturcykler finns en annan som inte är cyklisk utan som är linjär. Den handlar om att människan under bara några korta århundraden lyckats bryta ned det som har byggts upp under årmiljoner. Under årmiljoner har det som finns på jorden strukturerats och sorterats upp i olika ämnen. Nu blandar vi ihop allt detta igen och gör allt till en stor osorterad avfallshög som vi inte kommer att kunna använda och som inte finns i fungerande kretslopp.

Ett perspektiv på detta och åtgärder för att komma till rätta med de grundläggande problemen – energi och resursförbrukning – måste ingå i den eko-

nomiska politiken. Den får inte begränsas till att handla om de kortsiktiga ekonomiska konjunkturcyklerna. Den måste alltid – i lågkonjunktur och högkonjunktur – ha det här perspektivet och föreslå åtgärderna. Om vi inte lyckas komma till rätta med miljöproblemen, kommer vi över huvud taget inte att kunna ha någon ekonomisk utveckling i framtiden. Det är bara i ett mycket kortsiktigt ekonomiskt perspektiv som man kan säga att man producerar någonting när man t.ex. tar malm och grus ur jorden och använder det. Då konsumerar man i själva verket. Att i grunden bryta den utvecklingen och att se till att den ekonomiska produktionen inte är ett självändamål i sig utan ett medel för att skapa en bra tillvaro för människan inom de ekologiska ramarna, är det som all ekonomisk politik måste handla om. Därför är det med mycket stort beklagande jag tvingas konstatera att i denna proposition och i detta betänkande finns inte ett ord om detta.

Anf. 45 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Herr talman! Jag har med mycket stort intresse lyssnat till Annika Åhnbergs inlägg. Jag sätter personligen mycket stort värde på hennes engagemang i miljö-, resurs- och energifrågor. Jag tror – och där delar Annika Åhnberg min uppfattning – att miljö- och resurspolitiken kommer att bli en av 1990-talets verkligt stora frågor. Det är viktigt att vi ägnar mycket tid här i riksdagen åt att utveckla instrument som främjar miljön i Sverige. Det gäller att vi hushållar med våra ändliga resurser, det må vara energi, råvaror eller annat.

Om tiden hade räckt till i mitt inledningsanförande hade jag gärna utvecklat detta. Jag avstod med hänsyn till att vi senare i dag kommer att ha miljöministern med i debatten. Jag är övertygad om att han kommer att utveckla sin syn på dessa frågor. Det är riktigt, som Annika Åhnberg sade, att dessa frågor fanns med i regeringsförklaringen. De kunde gärna ha varit mer utvecklade också i denna proposition och detta betänkande.

Jag kan väl lätta på förlåten och säga att i den budgetproposition som Annika Åhnberg och jag kommer att ha på riksdagens bord om några veckor blir det en betydande positionsframflyttning just på miljöområdet. Jag vågar utlova att det blir ett genombrott för Sverige när det gäller internationellt miljöengagemang. Vi kan återkomma till detta.

Jag tror det är viktigt att vi också diskuterar miljöfrågorna i ekonomiska sammanhang. Vi behöver diskutera ekonomi och ekologi samtidigt. De hör intimt samman. Jag tror att i en framtida departementsorganisation måste målet vara att miljödepartementet väger lika tungt som finansdepartementet och att miljöfrågorna i riksdagen väger lika tungt som de ekonomiska frågorna. Vi måste också se sambandet mellan en god miljö och en god ekonomi.

En god ekonomi är förstås grunden till att få resurser till att satsa pengar på miljöhushållning, miljöinvesteringar osv. Samtidigt skall vi ha klart för oss att om vi inte värnar miljön får vi inte råvaror. Ta skogen som exempel. Om vi skulle drabbas av en omfattande skogsdöd här i Sverige, till följd av försummelser i miljösammanhang, skulle det få mycket negativa konsekvenser för vår ekonomi och för exportnäringen. Just det sambandet bör i många olika sammanhang belysas betydligt bättre.

Jag vet också, efter ett besök på OECD i Paris för en tid sedan, där några från finansutskottet var närvarande, att man inom OECD räknar med olika modeller för att också få fram modeller för att bevisa sambandet mellan miljö och ekonomi i framtiden. Detta är ett arbete som också bör ta sig uttryck på internationell nivå i större utsträckning än det gör nu.

Anf. 46 ANNIKA ÅHNBERG (v) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är beklagligt att Per-Ola Eriksson säger att han är övertygad om att miljön kommer att bli 90-talets stora fråga. Den är mänsklighetens stora fråga och har varit det ganska länge. Om centern tror att det som redan händer och har hänt runt om oss i världen är någonting som kommer att hända på 90-talet, då är det mycket beklagligt. Ännu mer beklagligt är det att det är centern som har ansvaret för miljöpolitiken i den nya regeringen.

Sedan återgår Per-Ola Eriksson till det sätt att skriva som man hade i regeringsförklaringen: "Vi kommer att någon gång i framtiden...", "Vi kommer att i budgetpropositionen göra det ena och det andra". Det är en ny arbetsmodell att ständigt tala i futurum. Jag tror inte människor i längden nöjer sig med detta, att ständigt få uppskjutet till framtiden alla de bra saker regeringen har för avsikt att göra. Jag tror att det kommer – det finns redan nu – krav på att man skall göra det man säger och inte bara ständigt skjuta upp det till framtiden.

I övrigt kan jag konstatera att Per-Ola Eriksson faktiskt håller med mig och instämmer i kritiken. Han tycker att i propositionen och i betänkandet borde ha funnits mer av dessa aspekter. Det borde vara så att ekonomi och ekologi behandlas samtidigt. Det är vi fullständigt överens om. Problemet är bara att varken propositionen eller betänkandet gör det. Det är precis detta jag har kritiserat.

Anf. 47 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Herr talman! En mycket stor uppgift för Sverige de närmaste åren är att hjälpa till i det internationella och europeiska miljöarbetet. En mycket stor uppgift för oss kommer att vara att ta fram resurser, ekonomiska och andra, för att städa upp i Östeuropa efter den miljöförstöring som följt i spåren av det ekonomiska system som Annika Åhnbergs partivänner under alltför lång tid bekänt sig till.

Anf. 48 ANNIKA ÅHNBERG (v) replik:

Herr talman! När en borgerlig politiker i stället för att diskutera sakfrågan med mig börjar tala om utvecklingen i Östeuropa, då vet jag att han är väldigt illa ute. Jag har inte ansvar för den östeuropeiska utvecklingen. Jag har aldrig förespråkat sådana modeller. Vänsterpartiet i Sverige gör det inte heller.

Däremot förespråkar vi en ekonomisk politik i Sverige som också bygger på ett hänsynstagande till miljön och som går ut på att vi måste få en långsiktigt hållbar utveckling som ryms inom de ekologiska ramarna. Det är inte någonting som vi i första hand skall göra i Östeuropa. Det är någonting som vi måste göra här, i vårt eget land. I det globala perspektivet handlar miljö-

problemen i hög grad om att de rika länderna – som Sverige faktiskt fortfarande tillhör – överutnyttjar jordens resurser av energi och andra råvaror. Det är detta jag förväntar mig att en framsynt regering – fastän jag uppriktigt sagt betvivlar att vi har en sådan – borde ha med i sin ekonomiska politik.

Anf. 49 BO G JENEVALL (nyd):

Herr talman! Jag tänker inte hålla ett långt anförande. Jag skall bara ta upp några små saker.

En viktig del av dagens debatt utgörs av partiledardebatten, och det är huvudsakligen den ekonomiska politiken som skall diskuteras där. Därför överlämnar jag den till min partiledare.

Vi har i övrigt inte deltagit i den här debatten. Det beror på att vi till väsentlig del, som ni vet, stöder regeringens politik. Av debatten har väl med all önskvärd tydlighet framgått att det är ganska viktigt vad Ny Demokrati intar för ställning. Det ger också ett stort ansvar, vilket vi tycker att vi har visat i några viktiga frågor.

Annika Åhnbergs engagemang i miljödebatten uppskattar jag verkligen. Jag vill stryka under att vänsterpartiet kan stödja oss i våra ansträngningar att få till stånd en investeringsbank som till väsentlig del är avsedd att stödja miljöfrämjande åtgärder. Men det hör ju hemma i en annan debatt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i utskottets betänkande i alla moment med undantag av mom. 11 där vi yrkar bifall till reservation 8.

Anf. 50 RINALDO KARLSSON (s):

Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning av regeringens förslag om att avveckla statens engagemang när det gäller prospektering.

Gruvverksamheten i detta land har funnits i över 700 år. Den är vår äldsta befintliga näring i industriell skala. Det var med bestörtning jag tog emot regeringens proposition.

Jag satt själv med i mineralutredningen där vi alla var överens om att det var större resurser som borde komma till stånd. Det finns inget land i världen som kan kallas gruvnation där staten inte har ett engagemang i gruvnäringen. Engagemanget kan bestå av olika insatser, som vi också var beredda att diskutera. Det jag tänker närmast på gäller prospektering av sulfidmalmer, där det bara finns en framförhållning på mellan fem och tio år. När det gäller järnmalm finns en längre framförhållning.

I frågan om hur prospekteringen skall organiseras finns det säkert mycket man kan diskutera. Viktigast är att man inte med ett pennstreck förintar en näring som funnits så länge och som betytt så mycket och som fortfarande är av stor betydelse för landet. Vilken annan näring har ett mervärde på 700 000 kr. per anställd? Jag, som kommer från verkligheten, liksom ni som är valda av svenska folket, borde förstå hur betydelsefull, ja, man kan säga hur ovärderlig gruvnäringen är för glesbygden, just av den orsaken att gruvhålet inte går att flytta. Om det skulle ha gått, kanske vi inte ens hade behövt diskutera denna fråga.

Det som också gör mig beklämd är att människor som borde begripa glesbygdsproblemen alldeles har glömt bort vilka de representerar. Jag tänker närmast på arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund, Karin Israelsson och

Ulla Orring. De övriga borgerliga ledamöterna är det inte ens lönt att nämna, för de har aldrig framhållit att de är förespråkare för glesbygden.

Majoriteten i mineralutredningen tyckte att det var av betydelse att staten direkt var engagerad i prospekteringen därför att det finns många mineraler som är betydelsefulla för landet, men som kanske inte är intressanta för privata prospektörer. Det kan t.ex. vara olika fyllnadsmaterial till pappersindustrin. Vår förhoppning i utredningen var att vi genom olika fördelar från statens sida skulle locka hit andra intressenter.

I dag har vi en del samarbetsprojekt, t.ex. NSGs samarbete med det franska företaget Cogena. Det gäller en intressant guldfyndighet i Sorsele. Jag har den uppfattningen att Karin Israelsson är från den kommunen och borde känna till vilken betydelse den fyndigheten kunde ha för hennes lilla kommun.

Man hör ofta att staten satsar mycket pengar och att resultatet är magert. Gruvprospekteringen måste man se på lång sikt och räkna som en infrastruktur. Men för de värsta belackarna, och en del av dem kommer från mitt eget län, bör nämnas att resultatet finns. Några exempel:

Pattovara, guld- och kopparfyndighet, start 1990.

Repsjömyran, diatonit, den ligger i Vindelns kommun. Den är färdig att sättas i gång. Samåsjön i Hälsingland, vanadin.

Billinge i Skåne där man funnit kaolin.

Detta är några av de fyndigheter som NSG tagit fram. De tre senare, diatonit, vanadin och kaolin, skulle kunna göra Sverige oberoende av import.

Herr talman! Det är min förhoppning att Sverige också i framtiden skall kunna kalla sig en gruvnation, men då behövs det att vi alla hjälps åt för att kunna förverkliga denna rimliga begäran. Det är med största spänning jag ser fram emot hur glesbygdens representanter på den borgerliga sidan skall rösta.

Jag yrkar bifall till reservation nr 15 i betänkandet.

Anf. 51 HANS GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Jag begärde ordet närmast för att frågan om teletaxorna har berörts här, och det kan fordra en kommentar.

Per-Ola Eriksson menade att vi efter några månader sprang ifrån ett beslut om teletaxorna, och Lars Tobisson menade att enligt vårt förslag skulle politikerna ånyo bestämma taxorna. Ingetdera av dessa uttalanden är grundade på det förslag som föreligger. Förslaget innebär att den förändring som riksdagen beslutat om inte skall träda i kraft den 1 januari utan först den 1 juli, och att man under tiden skall se om beslutet om taxeförändringen är ändamålsenligt utformat.

Det är två skäl till det. Det ena är att jag tror att inte någon av dem som var med och fattade det tidigare beslutet trodde att en anpassning av taxorna skulle göras så brutalt som televerket gjort. Man kan t.o.m. ifrågasätta om beslutet står i överensstämmelse med riksdagens beslut. Riksdagen uttalade att taxorna långsiktigt skulle kostnadsanpassas. Riksdagens beslut var inte att man skulle vidta så brutala förändringar. En man ringde mig på morgo-

nen. I stället för att betala 600 kr. per kvartal hade han räknat ut att han nu skulle betala 2 400 kr. i kvartalet.

Det är alldeles uppenbart att man på televerket självt är tveksam till beslutet, eftersom man nu vill befria pensionärerna från att betala den nya avgiften. Jag undrar hur det skall gå till. Skall man i fortsättningen köra televerkets debiteringar mot riksförsäkringsverkets pensionsregister, eftersom man måste ha med förtidspensionärer och andra?

Det här är ett beslut som är olyckligt och fördelningspolitiskt fel.

Det andra skälet till att vi är tveksamma till beslutet är att det skjuter på den inflation som vi vill hålla tillbaka. Det är anledningen till att vi begär ett moratorium för att få möjlighet att titta på detta.

Vår avsikt har icke varit att inte televerket skall få fastställa taxorna, och vi har icke heller föreslagit detta. Vi har heller inte sagt att televerket inte skall få fastställa dem inom 70 % av nettoprisindex. Vi har bara sagt att denna brutala anpassning inte har varit förutsedd och att den är felaktig med hänsyn till inflationen.

Den andra frågan, herr talman, som jag i korthet skall beröra är byggandet och hanteringen av byggsektorn. Per-Ola Eriksson frågar om vi nu skall bygga bostäder på lager, som vi gjorde med varven. Per-Ola Eriksson har ett ovanligt kort minne. Det är inte särskilt länge sedan hans partiledare här i kammaren talade om att bostadsbristen i Stockholm var så stor, att om man ställde upp de bostadssökande med en meters mellanrum, skulle de räcka från Stockholm till Uppsala. Han anklagade oss då för att vi inte byggde tillräckligt många bostäder. Bostadsbyggandet är en långsiktig verksamhet, den kan man inte reglera över ett eller två år. Olof Johansson kan med hänsyn till Per-Ola Erikssons uttalande i dag vara glad över att vi inte byggde mer än 60 000 bostäder.

Samma tema har Lars Tobisson varit inne på. Lars Tobisson menar att vi bara kan bygga nya bostäder om vi är villiga att göra en kraftig subventionering. Detta säger han efter det att ni i går beslutade att höja bostadssubventionerna med 4,5 miljarder! Upphävande av räntelånen innebär att kostnaderna på budgeten ökar med 4,5 miljarder.

För övrigt har vi inte begärt att man skall bygga nytt, utan vi har sagt att det framför allt är viktigt att använda den här tiden när byggjobbarna är arbetslösa – 10 000 arbetslösa byggarbetare kostar 1 miljard om året i arbetslöshetsunderstöd – till att rusta upp de bostäder som finns, till att rusta upp de kommunala anläggningarna och till att genomföra infrastrukturella investeringar. Det borde vara mycket klokare att använda 1 miljard till detta än att betala ut pengarna i kontant arbetslöshetsunderstöd.

Jag måste säga att regeringens bostads- och byggnadspolitik är den mest oförnuftiga jag hitintills har träffat på.

När jag nu ändå har begärt ordet vill jag passa på att säga en sak till. Vi har kunnat konstatera att regeringen i sina propositioner och utskottsmajoriteten i sina betänkanden har haft anledning att försvara sin egen orättfärdiga fördelningspolitik. Jag skall, herr talman, citera vad utskottsmajoriteten skriver i betänkandet på s. 12:

"Sänkta kapitalskatter och minskade bidrag till hushållen kan i ett statiskt perspektiv framstå som fördelningspolitiskt orättvisa. Men om perspektivet

vidgas till att inkludera även dynamiska effekter på sysselsättningen blir resultatet det omvända – det skulle vara fördelningspolitiskt fel att inte vidta åtgärderna."

Utgångspunkten är att det är tråkigt att orättvisorna ökar men att de gör det för att du senare i framtiden skall få det bättre. Detta är ett sätt att försöka legitimera orättvisorna i den egna fördelningspolitiken. Du får det dåligt nu, men på sikt får du det bra. Jag vet inte om det är Alf Svensson i kds som har bidragit med den här gamla kristna retoriken. I två tusen år har man sagt: Blir du kvar i ditt armod, kommer du lättare in i himmelen sedan. Är du rik kommer du att få svårt att komma ditin. Det är en retorik som har använts i alla tider för att försöka tala om att det är bra för dig om du får fortsätta att ha det dåligt. Denna retorik har regeringen nu gjort till sin. Det är det tydligaste bidrag av kds politik i regeringsarbetet jag hitintills har sett.

En sänkning av dagens nivå på kapitalskatten eller en minskning av bidragen leder icke till några dynamiska effekter. Detta leder till ökad orättvisa och en missriktad fördelningspolitik. Jag är övertygad om att medborgare i det här landet mycket lättare bär de bördor som, av skäl som ingen av oss kan göra mycket åt, är nödvändiga, om bördorna fördelas på ett rättvist sätt. Den politik ni för leder bara till konfrontation.

Anf. 52 STEFAN ATTEFALL (kds) replik:

Herr talman! Låt mig börja med det sista som Hans Gustafsson tog upp, att han nu har upptäckt kds bidrag till den nya regeringspolitiken. Bidraget finns där, inte minst när det gäller engagemanget för de människor som har det svårt på olika sätt. För att vi i framtiden skall kunna klara av att ta hand om våra gamla och sjuka och för att vi skall kunna ge våra barn bra uppväxtvillkor krävs en samhällsekonomisk balans.

Hans Gustafsson gav sig in på den teologiska avdelningen. Jag skulle vilja uppmana Hans Gustafsson att också läsa den bibel han fick häromdagen, så kanske han upptäcker litet fler bibelsammanhang. På så sätt kanske han också kommer ihåg den replik jag hade på Allan Larsson efter det att han anklagat oss för att vi hade sprungit ifrån bibelorden att "bära varandras bördor". Jag sade då att hela folket nu bär socialdemokratins bördor.

Hans Gustafsson ser en fördelningspolitisk orättvisa i regeringens politik, t.ex. minskningen av avdraget för fackföreningsavgifter. Detta är inte några stora summor för den enskilde, men det är ett viktigt sätt att försöka finansiera just ökade insatser på arbetsmarknadspolitikens område. Regeringen har i dag också utökat anslagen till AMS för att bekämpa arbetslösheten.

Det krävs att vi allihop hjälps åt för att vi skall kunna ge de arbetslösa jobb och för att kunna satsa på en långsiktig utveckling i Sverige. Detta är vad regeringen försöker göra. Att bara fördela en minskande ekonomi är en dålig ekonomisk politik. Vi har fått se resultatet av en sådan politik, och det är vad vi nu skall försöka reda upp.

Anf. 53 HANS GUSTAFSSON (s) replik:

Herr talman! Jag hörde att Stefan Attefall under debatten tidigare talade om att vi med ett citat ur bibeln skulle "bära varandras bördor". Vore det inte klokt att också försöka leva efter de orden? Eller är det som vanligt bara

fråga om retorik som inte står i överensstämmelse med sättet att vara? Det är ju precis vad vi begär. Det är en orimlig fördelningspolitik, Stefan Attefall, att sänka skatterna för höginkomsttagare i landet med uppåt 9 miljarder kronor och lägga en börda, som enligt finansministern är uppåt 8 000–9 000 kr. om året, på dem som redan har det svårt. Det är en orättfärdig fördelningspolitik, som jag inte tycker att kds borde kunna ställa upp på.

Jag har uppskattat mycket av kds uttalanden. Jag har uppskattat mycket av Jerzy Einhorns deltagande i debatten, där han har pläderat för att vi skall satsa på den offentliga sektorn och att vi skall satsa på en god omvårdnad om medborgarna. Detta har jag uppskattat mycket hos er. Sedan möter ni detta genom att tro att ni kan erodera ekonomin genom att sänka skatterna för höginkomsttagare!

Jag förstår att den borgerliga regeringen och de borgerliga partierna har behov av att försvara denna orättfärdiga fördelningspolitik. Det är vad man gör i betänkandet när man säger att det i dag visserligen kan se ut som om den fördelningspolitik man driver är orättvis men att vi i framtiden kommer att få ta del av utfallet av den, att det då kommer att bli bättre för oss. Det är en gammal retorik, som har använts i alla tider för att få dem som har det dåligt ställt att vara nöjda.

Jag tycker, Stefan Attefall, att ni skall tänka om på den punkten och leva efter de maximer som ni har framfört i så många andra sammanhang.

Anf. 54 STEFAN ATTEFALL (kds) replik:

Herr talman! Hans Gustafsson är ju en intellektuell människa, och han kan också ekonomisk politik. Han vet om att man måste se ekonomisk politik som en fråga om dynamik. Det gäller att få utveckling och att få ekonomin att fungera. Av den anledningen genomförde också socialdemokraterna marginalskattereformen, som också – i ett strikt räkneperspektiv för en enskild människa – kan upplevas som orättvis, i och med att man i kronor räknat sänkte skatten för höginkomsttagare mer än man sänkte skatten för låginkomsttagare. Men man gjorde det för att få ekonomin att fungera bättre, för att få dynamiken i ekonomin att fungera. Detta är nödvändigt för att vi skall kunna ta hand om de gamla och sjuka; vi får ju på 90-talet allt fler äldre. Hans Gustafssons eget parti har ju drivit en sådan politik, även om man inte har gjort det fullt ut.

Vad hjälper det med ökade subventioner och att hålla fast vid avdraget för fackföreningsavgiften m.m. om räntorna drivs upp? Det drabbar verkligen s.k. vanliga människor som har villor och får göra avbetalningar på sina lån samt betala räntor. Nej, det handlar om att få grepp om den ekonomiska utvecklingen och få ned inflationstakten och räntenivån. Det gynnar alltid den vanliga människan. Den rike klarar sig alltid genom sina fastighetsinnehav och annat i en inflationsekonomi med hög ränta. Har den politik som förts under 1980-talet gjort att vi fått ökad rättvisa och minskade klyftor i samhället? Nej, det har inte varit fallet. Det är bara att se på statistiken för att konstatera det. Den regering som Hans Gustafsson ingick i var i så fall mer orättfärdig än vad någonsin den nya regeringen är ens på kort sikt.

Anf. 55 HANS GUSTAFSSON (s) replik:

Herr talman! Det är naturligtvis så här, Stefan Attefall: I vissa situationer – och vi är i en sådan nu – kan det finnas skäl att spara på de offentliga utgifterna. Men det skall ske på ett sätt som gör att de som har bäst bärkraft också får bära den största bördan. Man skall inte, som ni, göra tvärtom. Ni sänker kapitalskatterna för höginkomsttagare och för aktieägare med 9 miljarder kronor och lägger en börda på de människor som har det sämst ställt. Hur tror Stefan Attefall att vi i det läget skall få folk att helhjärtat ställa upp på de besparingar som av andra skäl kan vara erforderliga i samhället?

Det hjälper inte, Stefan Attefall, att tala om dynamiska effekter i sammanhanget. Det blir inga dynamiska effekter av denna riktade sänkning av kapitalskatten. Det ligger inte heller några dynamiska effekter i de minskade bidragen. Det är felaktigt att göra på det sättet. Ni kommer inte att få medborgarnas stöd för den besparingspolitik som kan vara nödvändig och som vi alla kan behöva ställa upp på. Den kräver en anständig hantering.

Räntorna stiger inte genom att bördan fördelas rättvist. Det har inte skett någon ränteförändring i detta sammanhang av det skälet. Ni anser er kunna ta ut 9 miljarder kronor ur budgeten för att sänka kapitalskatterna. Det medför att ni lägger en börda på dem som verkligen behöver stöd. Det är en orättfärdig politik. Läs s. 12 i ert eget betänkande, Stefan Attefall! Där framgår att ni har behov av att försöka skaffa er ett försvar och en legitimitet för denna orättfärdiga fördelningspolitik.

Förste vice talmannen anmälde att Stefan Attefall anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 56 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Herr talman! Jag avser inte att använda mig av Bibeln för att söka argument mot Hans Gustafsson. Jag tror att Hans Gustafsson och Stefan Attefall är bättre på att finna lämpliga citat ur Bibeln än vad jag är.

Under hela valrörelsen talade socialdemokraterna om att vändpunkten var i sikte när det gällde den ekonomiska politiken. De skapade förväntningar om att det bara handlade om dagar och veckor innan vändpunkten skulle komma. Därefter skulle det bli fart på hjulen i svensk ekonomi.

Vi vet nu att denna vändpunkt inte kom, utan vi fick i stället ärva ett betydande budgetunderskott, en ökande arbetslöshet, ett betydande antal konkurser i näringslivet osv. Den politik som socialdemokraterna inkl. Hans Gustafsson stod för fram till september förra året ledde in Sverige i en återvändsgränd. Nu måste vi komma ut ur den genom att föra en helt annan politik. Det är alltså därför vi lägger om kursen på den ekonomiska politiken. Vi vill långsiktigt skapa tillväxt och balans i svensk ekonomi.

Socialdemokraterna använder ofta bostadsbyggandet såsom överbryggningspolitik och som motorn i den ekonomiska politiken. Jag tror att det är fel att använda bostadsbyggandet på det sättet. Bostäder skall byggas när det finns behov därav och inte som ett medel i den ekonomiska politiken.

Hans Gustafsson säger att en sänkning av kapitalskatterna innebär en börda för de sämst ställda. Men även Hans Gustafsson vet att det behövs småföretag som är livskraftiga och kan ge sysselsättning. När man sänker

skatten på arbetande kapital eller sänker arbetsgivaravgiften, då är det inte ett sätt att sänka skatten för högavlönade. Enligt min erfarenhet tillhör inte egenföretagarna de riktigt besuttna och rika i samhället.

När Hans Gustafsson nu återvänder till Blekinge för att fira jul bör han fundera över hur socialdemokraterna skall åstadkomma en nytändning i sin ekonomiska politik. Jag tror nämligen att de behöver göra det. Vi har i dag fått uppleva repriser på gammal socialdemokratisk politik, men den politiken har som bekant inte hållit. Nu måste socialdemokraterna tänka om.

När Hans Gustafsson sitter i skenet från julgransljusen och äter skinka, hoppas jag att han – och det gäller för övrigt alla socialdemokrater – ägnar en liten tanke åt hur man skall vara med och forma en politik som håller för framtiden och som tar Sverige ur dess ekonomiska problem. Det handlar om att hålla nere inflationen, få fart på investeringarna, hjälpa fram småföretagen och låta de människor som i dag har arbete vara med och bära en del av bördan för att skapa sysselsättning åt andra människor.

Med detta, herr talman, ber jag att få tillönska Hans Gustafsson och övriga ledamöter i kammaren en god jul och ett gott nytt år. Denna önskan omfattar även kammarens personal.

Anf. 57 HANS GUSTAFSSON (s) replik:

Herr talman! Nu har ni hela förmiddagen utan mig ägnat er åt att diskutera de mer övergripande ekonomiska spörsmålen, och dit hör den s.k. vändpunkten. Därför skulle jag i och för sig ha kunnat avstå från att ta till orda. Jag skall ändå säga följande till Per-Ola Eriksson: Om han studerar utvecklingen i de västliga industriländerna under de senaste två åren, då skall han finna att talet om vändpunkten hade gott stöd i den tillgängliga officiella statistiken.

Vi har på senare tid fått en utplaning av den uppåtgående kurva som fanns i den internationella ekonomin. I USA är det t.o.m. en doppning nedåt i denna kurva. Det är ett faktum som påverkar oss allesammans. Per-Ola Eriksson vill väl ändå inte påstå att utvecklingen i USA beror på den socialdemokratiska regeringens agerande här i Sverige. Se på land efter land inom hela OECD, och ni skall finna detta gemensamma mönster. Det är vad vi har gjort. Denna situation, Per-Ola Eriksson, kan göra att vi alla måste hjälpas åt och ta vårt ansvar för att få bästa möjliga utveckling i Sverige. Vi socialdemokrater har som alla andra ett ansvar i detta avseende.

Förutsättningen för att lyckas är emellertid att vi får folk med oss, och det kan bara uppnås genom en rättfärdig fördelningspolitik. Det är inte som Per-Ola Eriksson säger, att småföretagen blomstrar och växer tack vare de skattesänkningar som ni erbjuder dem. Av de 9 miljarderna i skattesänkningar faller 300 milj.kr. på småföretagens eget kapital. Den summan spelar ingen roll när det gäller att få i gång utvecklingen.

För de små företagen är det i stället viktigt att vi håller de stora företagen i gång. Det är också viktigt att hålla byggandet uppe. Byggandet har stora multiplikatoreffekter. Det omfattar 20 % av BNP. Inte mindre än 600 000 anställda finns inom byggsektorn. Ingen har föreslagit att vi skall bygga sådant som inte behövs. Jag håller med Lars Tobisson, som sade att det i dag inte finns behov av att bygga kontorshus. Det är svårigheter att bygga bostäder

med hänsyn till kostnaderna, men det finns ett stort och uppdämt behov av sådant som måste göras. Tro mig, Per-Ola Eriksson, när jag säger: Nu avstår man från att göra det som behöver göras i en lågkonjunktur med låga priser. Men när vi får en överhettad ekonomi, vilket vi kommer att få inom byggsektorn, då tvingas vi vidta dessa åtgärder. Är det inte klokare att använda den miljard som vi betalar ut i arbetslöshetsunderstöd till att vidta de nödvändiga åtgärderna? Det skulle vara en förnuftig politik som, det försäkrar jag Per-Ola Eriksson, gagnar småföretagarna mycket mer än skattesänkningen på 300 milj. kr. som ni har delat ut till dem.

Till sist vill jag bara instämma i Per-Ola Erikssons vänliga julhälsning till ledamöterna och vidarebefordra motsvarande hälsning till Per-Ola Eriksson. Jag önskar honom en riktigt god jul och att det blir gott om tid att tänka över situationen.

Anf. 58 TOM HEYMAN (m):

Herr talman! Jag begärde ordet i denna debatt eftersom Bo G Jenevall plötsligt yrkade bifall till reservation 8 angående den statliga regleringen av teletaxorna. Han hade en annan uppfattning när vi behandlade denna fråga i finansutskottet. Inte ens socialdemokraterna i trafikutskottet fann anledning att ställa sig bakom Ny Demokratis motion. Utskottet var helt enigt om att en statlig reglering av affärsverkens taxeverksamhet inte är önskvärd.

Ny Demokrati kom in i riksdagen med ett mycket tufft program som gällde avreglering, minskad offentlig sektor och sänkta skatter. Och detta skulle åstadkommas genom sunt förnuft – något som alla vi andra som satt här i riksdagen sedan tidigare i stor utsträckning saknade.

När höstsessionen nu går mot sitt slut, kan man konstatera att facit har blivit precis tvärtom. I de fall där Ny Demokrati har gått emot regeringsförslag har det varit just med avsikt att öka den statliga regleringen och detaljstyrningen. Det har gällt prislapparna, teletaxorna, som behandlas i dag, och det gäller det statliga engagemanget för marknadsföring av turistnäringen, som också behandlas i dag. Genomgående handlar det om ökat politikerinflytande och ökad statlig styrning.

I kammaren har Ny Demokrati också pläderat för ökad politisk styrning av SJs vagnsbeställningar, av Gotlandstrafikens taxor och av den statliga priskontrollen. Och man har också pläderat för höjda skatter, i varje fall för cirkusdirektörer. Ny Demokrati har helt övergivit det program som man har gått till val på.

En återgång till det gamla systemet, där riksdagen detaljstyr taxor och verksamheter i statliga verk, strider mot alla krav på sunt förnuft. Jag skulle vilja fråga Bo G Jenevall om han själv tror att detta är rätt väg att gå.

Herr talman! Därmed yrkar jag bifall till utskottets skrivning när det gäller mom. 11.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 6 §.)

4 § Information från regeringen om upphävande av 13 december-beslutet

Anf. 59 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Sedan den 13 december 1989 har det, efter beslut av den dåvarande regeringen i ett enskilt ärende, tillämpats en ordning enligt vilken de facto-flyktningar får asyl endast om det föreligger ett särskilt starkt skyddsbehov. Bakgrunden till beslutet var att den dåvarande regeringen ansåg att Sveriges mottagnings- och utredningssystem för asylsökande nått gränsen för sin förmåga. Detta skulle därför beaktas vid bedömningen huruvida särskilda skäl förelåg att inte bevilja asyl åt de facto-flyktningar.

De skäl som angavs i beslutet den 13 december 1989 föreligger inte längre, varför grunden för detta beslut har bortfallit. Därmed skall en återgång till att tillämpa utlänningslagens samtliga bestämmelser om rätten till asyl ske.

Regeringen har därför i dag, med beslut i ett enskilt ärende, och i vilket den sökande bedömts som de facto-flykting, med hänsyn till såväl rättssäkerhetsintresset som den faktiska situation inom mottagnings- och utredningssystemet som nu råder, uttalat att de särskilda skäl som avses i regeringens beslut av den 13 december 1989 inte längre bör beaktas. Därför beviljades den sökande asyl.

Invandrarverket har med en särskild skrivelse överlämnat ett antal ärenden som underlag för en enhetlig bedömning av de facto-flyktingbegreppet vid ett upphävande av 13 december-beslutet. Inom regeringskansliet har därefter en genomgång skett av ett antal länder för att man skall kunna bedöma nivån för de facto-flyktingskap.

Med upphävandet av 13 december-beslutet är det den enskildes skyddsbehov som skall underställas en strikt tillämpning av utlänningslagens bestämmelser.

Parallellt med tillämpningen av 13 december-beslutet har det från tid till annan använts tidsrelaterade schablonregler som underlag för beslut om uppehållstillstånd, dvs. den tid som den sökande har väntat på beslut har haft stor tyngd i bedömningen av rätten att få stanna i Sverige. Detta har skapat ett stort mått av oklarhet. Metoden har onekligen sina nackdelar, inte minst när det gäller möjligheten att göra en rimlig avvägning mellan motstridiga omständigheter. En tidsregel kan också lätt leda till orättvisa och vad som kan uppfattas som irrationella beslut. Till detta kommer att åtskilliga de facto-flyktingar, trots 13 december-beslutet har fått stanna i Sverige, men då med hänvisning till humanitära skäl.

Regeringen har därför i dag i ett annat asylärende uttalat att vistelsetiden inte bör tillmätas särskild vikt vid bedömningen av en asylansökan. Vistelsetiden bör i fortsättningen beaktas som ett av flera skäl som kan, men inte nödvändigtvis bör, leda till att uppehållstillstånd beviljas.

Särskilda hänsyn måste emellertid även i fortsättningen tas till familjer med barn. Genom att införa en bestämmelse i utlänningsförordningen skall särskilt beaktas den anknytning till landet som ett barn kan få genom skola, förskola eller liknande. Om inte särskilda skäl talar däremot, t.ex. brottslig verksamhet m.m., får en ansökan om uppehållstillstånd beviljas medlemmarna i en familj om det i familjen vid beslutstillfället finns ett barn som

fullgjort minst tre terminer i svensk skola, förskola eller liknande sedan ansökningen gjordes.

För att slutligen tillmötesgå kraven på att de asylsökande som nu har vistats i landet en längre tid och ännu inte har fått sin ansökan slutligt prövad skall bedömas enligt hittills gällande tidsregler, har regeringen i dag, i en förordning som träder i kraft den 1 januari 1992, beslutat om bestämmelser av övergångskaraktär. Bestämmelserna innebär att utlänningar, som vid ikraftträdandet av förordningen vistats i riket mer än 18 månader efter det att ansökan om uppehållstillstånd gjordes men inte fått en slutlig prövning, får beviljas uppehållstillstånd om inte särskilda skäl talar emot det. Detsamma gäller en familj med barn som är sex år eller äldre och som vistats mer än ett år i landet.

De beslut som nu har fattats innebär inte med nödvändighet att fler asylsökande kommer till Sverige. Det är situationen i vår omvärld som avgör detta. Redan nu har antalet asylsökande från de flesta länder minskat. Det är endast antalet jugoslaver som ökar kraftigt.

Den viktigaste effekten av dagens beslut är att det bringas ordning och reda i prövningen av det skyddsbehov som de asylsökande åberopar.

Anf. 60 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Herr talman! Från socialdemokratiskt håll motsätter vi oss inte att det s.k. 13 december-beslutet upphävs, dvs. att man återgår till den grundläggande lagstiftningen för flyktingpolitiken. Det framgår också av den lagparagraf som 13 december-beslutet byggde på att det var ett undantag och att beslutet var tillfälligt. Även den socialdemokratiska regeringen hade förhoppningen att situationen skulle stabiliseras och att en återgång från den inskränkta asylrätten skulle bli möjlig i slutet av detta år.

Det var ju den stora inströmningen av asylsökande hösten 1989 som försvårade ett bra och värdigt flyktingmottagande och som dessutom innebar stora påfrestningar för det svenska samhället. Men frågan har hela tiden varit när situationen skulle göra det möjligt att upphäva beslutet. Den borgerliga regeringen har nu funnit tidpunkten lämplig. Och vi respekterar den bedömningen, precis som en majoritet av riksdagen respekterade beslutet i december 1989. Lagen bygger också på att det är regeringen som måste bedöma hur stora resurser och vilka möjligheter som står till förfogande i proportion till inströmningen av asylsökande. Men det finns anledning att påpeka att många asylsökande för närvarande kommer till Sverige. Men vi utgår också från att invandrarverket får de resurser som krävs och behövs.

Vi anser att det behövs ett helhetstänkande för att man skall kunna föra en bra invandrar- och flyktingpolitik. Vi behöver utveckla en aktiv flykting- och immigrationspolitik, som undanröjer eller lindrar orsakerna till flykt och påtvingad immigration.

Anf. 61 ANDRE VICE TALMANNEN:

Det är alltså den nya debattordningen som gäller.

Anf. 62 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag tycker att det är en styrka att socialdemokraterna inte motsätter sig en normalisering beträffande tillämpningen av utlänningsla-

gen. Partierna har ju haft olika uppfattning om behovet och lagligheten i det tidigare beslutet. Jag tycker, som sagt, att det är en styrka att vi i dag gör samma bedömning.

Jag vill också säga att invandrarverket nu har en beredskap och en möjlighet att hantera de olika situationer som skulle kunna uppstå i framtiden. Det är också en bakgrund till beslutet här i dag. Det är självklart att de resurser skall ställas till förfogande som behövs när det gäller att hantera olika uppkommande situationer.

Anf. 63 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag vill gärna uttala min stora tillfredsställelse över att 13 december-beslutet äntligen är upphävt. Vi är åtskilliga socialdemokrater som gång på gång har krävt ett upphävande av det här olycksaliga beslutet, bl.a. i en riksdagsmotion som jag, Ulla-Britt Åbark, Anita Johansson, Karl-Erik Svartberg och Margareta Winberg står bakom.

13 december-beslutet har inneburit kraftiga inskränkningar i asylrätten. Det har varit särskilt betänkligt att det fick en generell verkan inte bara för tiden efter beslutet utan även för ett stort antal ansökningar före beslutet. Det här beslutet skulle vara, som sades, tillfälligt. Men beslutet, som nu har varit i kraft i två år och sex dagar, kan på intet sätt karakteriseras som tillfälligt. Det har inte varit försvarligt att upprätthålla det under så lång tid.

Lärdomen av det inträffade är att Sverige måste välja andra utvägar. Vad som behövs är bl.a. en bättre resursberedskap, en snabbare och effektivare handläggning, ökad information och avbyråkratisering för att bemästra de problem som finns när det gäller att fullfölja vår traditionellt humana och generösa flyktingpolitik – inte drastiska inskränkningar i denna. Det skadar flyktingarna men även den internationella solidaritetskänslan och vårt anseende internationellt.

Därför vill jag verkligen fråga kulturministern om lärdom har dragits av det som jag nyss nämnt.

Allvarligast är ändå, anser jag, att det här har befordrat rasfördomar i landet. Jag vill erinra om att det var tredje vecka under de senaste åren har förekommit ett attentat mot flyktingförläggningar.

I detta anförande instämde Anita Johansson, Ulla-Britt Åbark, Karl-Erik Svartberg och Karl Hagström (alla s).

Anf. 64 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Hans Göran Franck och jag har ju under årens lopp haft samma uppfattning i denna fråga. Jag personligen har således inte behövt dra lärdom av den här situationen. Och det är möjligt att det är många fler som har kunnat dra lärdom i detta avseende. Det är alltså min förhoppning att vi för framtiden inte skall hantera utlänningslagen så som den hanterats under senare år.

I detta sammanhang vill jag ändå ge invandrarverket en eloge som under senare tid har betat av rätt långa köer. Därmed har handläggarsituationen förbättrats.

Det är också min uppfattning att invandrarverket nu har en större bered-

skap när det gäller att hantera olika situationer. Man är bättre förberedd på olika situationer som kan uppkomma.

Det är min förhoppning att vi för framtiden skall kunna åstadkomma ett mer flexibelt mottagningssystem över huvud taget. Det finns anledning att i denna kammare senare återkomma till den frågan.

Anf. 65 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag är nöjd med Birgit Friggebos kommentarer till de lärdomar som jag anser att vi har att dra. Men jag skulle ändå vilja ställa den mer konkreta frågan:

På vilket sätt är regeringen nu beredd att sätta in erforderliga resurser för att ha en bättre beredskap här, och är det några andra förändringar som förbereds för att vi skall kunna undvika att vi hamnar i nämnda situation?

Jag anser att det viktigaste är att sådana här situationer kan förebyggas och bemästras på annat sätt.

Anf. 66 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Invandrarverket har redan låtit förstå att man har en beredskap när det gäller att hantera den situation som kan uppstå vid förändringar i strömmarna när det gäller asylsökande som kommer till Sverige. Jag känner mig ganska trygg beträffande det sätt på vilket invandrarverket numera hanterar de här frågorna.

Vidare är det min uppfattning att vi för framtiden måste se över mottagningssystemet över huvud taget och att vi här måste få ett mer flexibelt system.

Anf. 67 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Herr talman! Min första fråga till kulturministern, och jag tror att det i hög grad är en folkets fråga: Vad kommer detta att innebära i fråga om antalet flyktingar under 1992 jämfört med 1991?

Nästa fråga är: Vad sade invandrarverket om det här? Själv har jag uppfattningen att man avrådde upphävandet av 13 december-beslutet. Men jag är kanske felinformerad.

Frågan härnäst är: Det är ett mycket stort antal jugoslaver som befinner sig i Sverige, på turistvisum osv. Vad finns det för planer i det avseendet? Imponerande siffror nämns. Därför vore det intressant att få veta om ni har någon uppfattning i det sammanhanget.

Vidare: Vilka sammanhang ser ni när det gäller vad som nu kan ske på andra sidan Östersjön, med tanke på de katastrofer som laddas upp där?

Till sist vill jag bara säga följande. Om vi skall bekämpa den tilltagande främlingsfientligheten i Sverige, och det skall vi göra, måste vi vidta kloka politiska åtgärder. Vi måste ändra det politiska systemet så att folk får större förtroende för detsamma. Hur påverkar de här åtgärderna från den aspekten?

Anf. 68 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Den första frågan gällde vad detta beslut kan innebära i fråga om antalet asylsökande under 1992 jämfört med 1991. Ja, den frågan kan

ingen svara på, därför att det är situationen i vår omvärld som är avgörande för antalet människor som kommer att söka skydd i Sverige. Jag tycker att inte minst den situation som just nu råder i Jugoslavien bekräftar detta.

Varför söker sig människor hit nu och inte för ett år sedan? Ja, självklart beror det på den nuvarande krigssituation i Jugoslavien.

I fråga om de flesta andra länder minskar antalet asylsökande. Det beror på demokratiseringstendenser, på att diktaturer har fallit i Afrika och, inte minst, i Östeuropa samt på den stabilisering som noteras i Mellanöstern. Det är sådant som är avgörande och grundläggande för hur många människor det blir som söker skydd i Sverige.

Vad har invandrarverket sagt? frågade Ian Wachtmeister. Ja, vi har ju ett system med kvartalsredovisning från invandrarverket. När den senaste kvartalsredovisningen gjordes sade man: Situationen är nu sådan att vi i detta läge inte skulle begära av regeringen att tillämpa de s.k. särskilda skälen.

När det gäller jugoslaverna vill jag säga att det är riktigt att många nu söker sig hit. Vi kan inte säga exakt hur många det är som befinner sig i vårt land, eftersom en del är här just på turistvisum. Ungefär två tredjedelar av dem som i dag söker sig till Sverige är jugoslaver.

Hur skall vi hantera den frågan? undrade Ian Wachtmeister. Ja, hela Europa avvaktar händelserna i Jugoslavien. Eventuellt blir det en stabilisering, och då åker många hem. Eventuellt blir det under lång tid en förvärrad situation, och då måste vi i samarbete med andra europeiska stater bestämma oss för hur den situationen skall hanteras.

När det gäller Östersjön är det naturligtvis också osäkert vad som kommer att hända under vintern när det gäller svälten och annat elände i dessa länder. Ett led i det arbetet är naturligtvis att vi i Sverige ger bistånd för att förhindra att människor skall behöva söka sig till Sverige.

Det här beslutet är ett led i strävandena att skapa förtroende för just flyktingpolitiken. Det är nämligen skyddsbehovet som skall bedömas – inte, vilket har varit det mest framträdande draget under senare tid, den tid som människor har suttit och väntat på flyktingförläggningar.

Anf. 69 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Herr talman! Jag tackar för här lämnade uppgifter. Jag vill bara säga att den fråga som jag kallar för folkets fråga i alla fall kommer att kvarstå. Man kommer att vara mycket intresserad av att få höra vad effekten är – om det blir färre eller fler icke-europeiska flyktingar som kommer till Sverige. Det är en debatt som kulturministern kommer att få ta. Men jag ville ändå ställa den här frågan.

Anf. 70 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Avgörande för effekterna av just detta beslut – huruvida människor som icke har ett skyddsbehov kommer att söka sig till Sverige – tror jag blir de kommentarer som ledande politiker i detta land kommer att göra till detta beslut. Om kommentarerna från dem som är kritiska till flyktinginvandring blir att det nu är öppna dörrar för var och en att komma till Sverige, är detta helt klart en signal som kan uppfattas utanför våra gränser. Om de som egentligen vill att vi skall ha fri invandring gör samma kommen-

tar, att vem som helst nu kan söka sig hit, är det också en signal för människor som inte har skyddsbehov att söka sig hit. Därför är det viktigt att inte minst ledande företrädare för denna kammare gör balanserade kommentarer, så att inte fel signaler ges.

Grundläggande för svensk flyktingpolitik och invandringspolitik är att det är flyktingar med skyddsbehov som skall få stanna i Sverige.

Anf. 71 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att ge en symbolisk blomma till Birgit Friggebo och tacka för att vi äntligen får detta beslut. Det är inte en dag för tidigt.

Jag vill hänvisa till att både vänsterpartiet och folkpartiet i opposition har varit mycket negativa till de regler som har gällt. Vi har dessutom påtalat det olagliga och onödiga i 13 december-beslutet. Jag är övertygad om att det beslutet, med dess återverkningar på politiker och de uttalanden som har gjorts, har en klar del i den ökande främlingsfientligheten i vårt land.

Jag instämmer i den bedömning som Birgit Friggebo har gjort av att dagens beslut inte kommer att leda till en ökad invandring eller att flyktingar i större utsträckning söker sig hit. Jag tror att det är helt andra orsaker som gör att man söker asyl.

Men jag är också glad över, och hoppas att det som Birgit Friggebo säger stämmer, att signalerna ut till fältet, till invandrarverket, som skall avgöra flyktingärenden också kommer att fungera i praktiken. Den erfarenhet man har haft under hösten, sedan den nya regeringen tillträtt, har inte pekat i den riktningen. Jag hoppas att detta blir en annan signal.

Detta är ett bra beslut. Men det finns fler som regeringen behöver fatta. Ett sådant, där vänsterpartiet och folkpartiet tillsammans har kritiserat den tidigare regeringen, gäller barn i förvar. Nu undrar jag: När kommer nya signaler om det olagliga i att ta barn i förvar? Även Bengt Westerberg har vid andra tillfällen påpekat att det strider mot barnkonventionen. När kan vi förvänta en signal från regeringen på den punkten?

Anf. 72 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Signalerna till invandrarverket om hur man skall tillämpa de facto-flyktingbegreppet ges naturligtvis i de beslut som regeringen i dag har fattat. Vi har lagt mycket stor vikt vid hur dessa beslut har formulerats, just för att de skall vara klargörande för tillämpningen också i den underlydande myndigheten.

I fråga om förvartagande av barn har signalerna från regeringen redan givits, nämligen att den situation som vi har i dag är oacceptabel. Samtidigt får regeringen inte lägga sig i hur polisen tillämpar gällande lag. Därför är det regeringens uppgift att genom förändrade bestämmelser undanröja den situation som vi i dag har. Det arbetet har redan påbörjats inom regeringskansliet.

Anf. 73 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Jag är glad åt att Birgit Friggebo är medveten om problemet ute på fältet, att det trots vissa signaler från regeringen förekommer att man

tar barn i förvar, vilket är helt oacceptabelt. Jag ser fortfarande fram emot den dag när detta inte heller i praktiken förekommer.

Jag tycker att detta är viktigt för att understryka att Sverige bör ha en humanitär flyktingpolitik. Vi bör återgå till en normalisering och följa internationella lagar vad gäller flyktingar och även vad gäller barnkonventionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Partiledardebatt

Anf. 74 TALMANNEN:

Nu vidtar partiledardebatt. Debattreglerna är sådana att debattdeltagarna har rätt till replik när de har hållit sitt huvudanförande. Replikskiftena anordnas enligt den s.k. duellmetoden. I varje replikskifte har varje talare rätt till två treminutersrepliker.

Anf. 75 INGVAR CARLSSON (s):

Fru talman! Den borgerliga fyrpartiregeringen är en minoritetsregering. Den måste samarbeta med andra partier för att kunna få igenom sina förslag i riksdagen.

Under den förra mandatperioden existerade ett samarbete över blockgränserna.

Den socialdemokratiska minoritetsregeringen kunde därmed genomföra en rad stora, för landet och för framtiden, viktiga beslut. Vi kunde lämna in ansökan om medlemskap i EG, genomföra en nödvändig skattereform, besluta om att bygga Öresundsbron, få till stånd en trepartiuppgörelse om energipolitiken, för att nämna några exempel.

Mot bakgrund av att valresultatet i september skapade en besvärlig parlamentarisk situation – och med erfarenhet av vad det vill säga att leda en minoritetsregering – sade jag omedelbart efter regeringsskiftet att det var rimligt att den nya regeringen fick en viss tid på sig att tänka över den parlamentariska situationen.

Regeringen tog inte den chansen. Man försökte köra sitt eget lopp och blev i stället i praktiken beroende av Ny Demokrati.

Vi befinner oss därmed i den allvarliga situationen att Sverige har en regering som saknar en strategi för hur landet skall styras. Vi har en statsminister som satsar på konfrontation, som inte vill samla nationen, som sätter sitt eget partis intresse framför landets. Och de övriga regeringspartierna stöder reservationslöst den moderata högerpolitiken.

Folkpartiet har utan att tveka rivit upp skattereformen och slagit in på en skattepolitik som ensidigt gynnar de redan välbeställda, på vanliga löntagares och barnfamiljers bekostnad.

Centern har gjort några halvhjärtade piruetter i massmedia, t.ex. när det gäller regeringens förödande byggnads- och bostadspolitik. Men sedan har man snällt ställt in sig i ledet.

Kds, som talade så mycket om etik och moral i valrörelsen, nickar ivrigt

bifall till varje orättvist och orättfärdigt förslag som den moderatdominerade regeringen lägger fram.

I fråga efter fråga har centern, folkpartiet och kds lagt sig platt för moderaterna.

"Den enda vägen" kallar regeringen sin ekonomiska politik. Den leder till ökad tillväxt och till att alla får det bättre, lovar man.

Det må vara att regeringen är så ideologiskt blockerad att man tror att det är så. Jag, och många utanför de socialdemokratiska leden, är övertygade om att det är precis tvärtom. Den politik regeringen Bildt nu hårt driver igenom leder till stagnation i ekonomin och till ökade skillnader och orättvisor mellan människor.

Jag medger att det är ett hårt påstående. Men jag är inte ensam om att varna för att den s.k. enda vägen leder fel och allvarligt fel. Om Carl Bildt inte vill lyssna på mig, och på andra socialdemokrater, borde han väl ändå kunna ta visst intryck när samma kritik kommer från flera andra håll.

"Sveriges regering lurar sig själv om den tror att det går att uppnå dynamiska produktivitetsökningar med hjälp av skattesänkningar och genom att uppmuntra privata initiativ."

Det är den ansedde amerikanske ekonomen Paul Krugman som säger det. Och han riktar sig direkt till den svenska regeringen. Krugman pekar på den utveckling som skett i USA efter tio år med samma nyliberala politik som regeringen Bildt nu vill pressa på Sverige.

Denna politik – med stora skattesänkningar, privatiseringar och ständiga nedskärningar av den sociala servicen – har lett till att USA nu är på väg att bli ett tredelat samhälle. I toppen finns den rika femtedel som lägger beslag på hälften av inkomsterna. I mitten finns en medelklass som har det sämre i dag än för tio år sedan. Och i botten finns en fattig femtedel, utan hopp.

Borde inte detta mana till viss eftertanke? Och borde inte marknadens reaktion på regeringens politik också vara en varningsklocka?

Regeringen har lagt fram en höstbudget som försvagar statsfinanserna med 14 miljarder kronor. Raden av försämringar, som drabbar löntagare och vanliga hushåll, har inte räckt till för att betala alla de skattesänkningar på kapital, förmögenheter, arv och gåvor som regeringen mycket runthänt delat ut till dem som har det bäst ställt.

Både avsaknaden av en genomtänkt parlamentarisk strategi och innehållet i regeringens ekonomiska politik har skapat osäkerhet i omvärlden om var regeringen står. Räntan steg. Aktiekurserna har sjunkit med nästan 20 % sedan valet. Här har Carl Bildt, mer än någon annan, predikat att vi måste lita på marknaden. Då är det en ödets ironi att hans regering just drabbas av marknadens misstro.

Borde inte detta skapa någon liten spricka i regeringens självmedvetenhet?

Det blir karensdagar, har Carl Bildt hotat. Handikappförbunden protesterade i ett uttalande i helgen och framhöll att karensdagar skulle slå hårt mot handikappade och kroniskt sjuka.

I Danmark införde den borgerliga regeringen en karensdag 1985. Två år senare avskaffades den. Det visade sig nämligen att sjukfrånvaron ökade i stället för att minska. "Ta tre och betala för en", kallades karensdagen i dansk folkmun. En företrädare för Danska arbetsgivareföreningen säger att

karensdagen inte var någon god idé. Han varnar den svenska regeringen för att en självrisk i sjukförsäkringen kan få oönskade effekter.

Det har nämligen visat sig i Danmark att sjukfrånvaron inte bara ökade när man införde en karensdag, den ligger nu kvar på en högre nivå än före karensdagsexperimentet.

Borde vi inte kunna lära något av de erfarenheter som vunnits i vårt grannland och därmed undvika att göra egna misstag? Skulle inte den massiva kritiken mot regeringens bygg- och bostadspolitik kunna leda till ett omtänkande – åtminstone på detta område?

Jag uppmanade Carl Bildt i ett brev i oktober att dra tillbaka de framlagda bygg- och bostadspolitiska propositionerna. Han lyssnade inte på det. Förra veckan demonstrerade 7 000 byggnadsarbetare här i Stockholm. Dem lyssnade han inte heller på. Att tiotusentals byggnadsarbetare drivs ut i arbetslöshet på grund av regeringens politik gör alltså inget intryck.

Det är inte bara byggnadsarbetarna som demonstrerar. Byggföretagen är också oroade. "Regeringens förslag kommer att slå hårt mot bygg- och bostadssektorn", hävdar Byggentreprenörernas konjunkturexpert. Skulle Carl Bildt åtminstone kunna lyssna på byggföretagen?

Var finns lyhördheten för medborgarnas vilja?

Politikerna skall bestämma mindre och människorna mer, hette det i den moderata valpropagandan. Men när det gäller regeringens käpphäst – privatiseringar – då är borgerliga politiker beredda att driva igenom sin vilja till varje pris. Det verkar inte spela någon roll vad de människor som berörs tycker. Ta t.ex. skolan i Nacka som den borgerliga majoriteten vill privatisera, trots protester från eleverna, föräldrarna och lärarna vid skolan. Vad är det för valfrihet?

När vi socialdemokrater kritiserar regeringens politik möts vi med arrogans eller tystnad. Nu kommer samma invändningar från en rad olika håll: från ekonomer, från branschexperter, från andra länder där samma politik prövats och misslyckats och från människor som får känna av i vardagen hur en dogmatisk högerpolitik gör deras liv sämre och ofriare.

Men regeringen slår dövörat till. Det finner jag inte bara anmärkningsvärt utan djupt oroande. Inte sedan demokratins genombrott har Sverige haft en sådan koncentration av makten på några få händer och grupper.

Det är i dag samma intressen som har den ekonomiska makten, makten över massmedia och nu också den politiska makten. Detta tillsammans med att regeringen motsätter sig en meningsfull dialog med det största oppositionspartiet, som representerar uppåt 40 % av väljarna, lägger ett tungt ansvar på dem som nu styr landet.

Fru talman! Vi socialdemokrater säger nej till regeringens politik därför att den leder till stagnation, ökad arbetslöshet och orättvisor. Vår ekonomiska politik har tre mål: den skall skapa tillväxt, arbete och rättvisa.

Vi vill satsa på byggandet. Vi vill bygga 30 000 – 40 000 nya lägenheter per år. Det är nu vi skall satsa på ombyggnad och underhåll av skolor, sjukhus och liknande anläggningar. Det är nu vi skall sätta i gång de infrastrukturprojekt som redan är beslutade. Varför förhalar regeringen t.ex. Arlandaprojektet?

Vi vill motverka finanskrisen. Staten får inte ta i anspråk en alltför stor

del av allt riskkapital. Därför säger vi nej till den realisationsutförsäljning av statliga företag och statliga fastigheter som regeringen nu sätter i gång av ideologiska men inte av ekonomiska skäl.

Vi vill hålla priserna nere. Därför måste vi hålla igen på hyrorna och skärpa konkurrensen.

Vi vill bekämpa arbetslösheten, och vi vill göra det med aktiva i stället för passiva åtgärder. För oss är det viktigt att ungdomar kan få jobb. Därför vill vi satsa ytterligare 750 miljoner för att få ner arbetslösheten bland ungdomar.

Vi tror inte, som regeringen, att tillväxt skapas av några få kapitalägare. Den växer främst i det dagliga arbete som löntagare utför.

Därför vill vi förnya arbetslivet. Vi vill förbättra arbetsmiljöerna, garantera alla anställda ökad utbildning och kompetens och öka de enskilda individernas inflytande och ansvar över det egna arbetet.

Vi vill driva en rättvis fördelningspolitik. Måste vi hålla igen, då skall det gälla alla. De som har det bäst ställt måste vara med och betala, och barnfamiljerna måste få den utlovade barnbidragshöjningen. Vi vill ha en tillväxt som också innehåller livskvalitet. Därför måste den ekonomiska tillväxten bedrivas i samklang med miljöpolitiken.

Vi tar ansvar för Sveriges ekonomi. Vår finanspolitik är 8 miljader starkare än regeringens, inkl. barnbidragshöjningen. Vår politik är både rationell och rättvis.

(Applåder)

Anf. 76 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Fru talman! Det är jag som är den besvärliga parlamentariska situationen. Ny Demokrati hjälpte regeringen i gång, det får vi lov att erkänna. Vi har hållit regeringen på vägen, trots att den då och då kör och blundar samtidigt, vilket trafikutskottet inte tycker om.

Våra insatser har, efter lång eftertanke, lett till en omprövning av inställningen till Ny Demokrati från Bengt Westerbergs sida. Tidigare var vi obefintliga, och nu är vi bluff och båg. Eftersom vi har hjälpt regeringen nästan hela tiden, måste det alltså vara Bengt Westerbergs bedömning av regeringspolitiken. Det är en intressant iakttagelse som sådan. Kanske är det den spricka som Ingvar Carlsson efterlyste.

Med en travestering av en dikt som har att göra med stora historiska bragder vill jag på ett glatt och försonande sätt utropa: "Försoffas ej, du lilla hop!" Uppmaningen, fru talman, var inte riktad till er utan mer till socialministern.

Man lär sig en hel del i politiken, bl.a. det ganska märkliga att dynamiska effekter bara finns när man höjer turistmomsen, däremot inte när man sänker den.

Vi hoppas att regeringen tillämpar denna sensationella innovation med omdöme, när man sedan skall börja tala om räntor, skattetryck, devalveringar, revalveringar osv., för annars kan det gå illa.

Genom den klara höstluften har det då och då dragit en internationell bris. Vi har fått se huru som det fantastiska beloppet av 1 miljard i barnbidrag kan blåsa upp som ett hot mot den svenska kronan och det svenska folkets

besparingar. Som av en händelse fick detta mycket riktigt riksbanken att kraftigt höja räntan. Det var mycket lärorikt. Vi har i dag lyssnat på radion, men vi har inte hört någonting om att Bengt Dennis ingripit för att rädda även teletaxorna.

Ett större belopp än så har man däremot kunnat värna om, och det är det belopp som används för hemspråksundervisningen. Det var faktiskt det enda som man i hela regeringsförklaringen ansåg att man behövde värna om, och nu håller man på att värna allt vad man orkar. De enda som verkligen vill värna om hemspråksundervisningen, utöver de regeringsledamöter som gör det, är väl hemspråkslärarna själva – givetvis av helt objektiva skäl.

Ett belopp som är 14 gånger större än de belopp som jag har talat om är kostnaden för u-hjälpen, och den kan man inte ens diskutera, trots alla möjliga skandaler – det skall jag senare återkomma till.

Det finns också ett annat belopp som inte existerar, och det är ju intressant. Beloppet är gömt på ett par hundra olika ställen under olika rubriker. Men om man lägger ihop summorna, finner man att det rör sig om 13, 14 miljarder per år som går till organisationsbidrag, uppdelat på 160 olika givare och 220 A 4-sidor med mottagare, en del av givarna är statliga organisationer, kommuner eller landsting. Detta är så att säga smörjmedlet i den svenska modellen, smörjan till rörelsen trots att rörelsen numera knappt rör sig. Jag tror inte alls att det skulle vara svårt att plocka ut 1 miljard om året ur dessa 13 miljarder. Det handlar om ren rationalisering och litet förnuft.

Exemplets makt är stor, och det är viktigt att vi här föregår med gott exempel, dvs. att man skall gå extra hårt fram mot politikens egna organ och skyddslingar. Vilket är annars budskapet ut till väljarna?

En utredning om organisationsbidragen skulle vara hundra gånger mer givande, mera väsentlig och avslöjande än socialdepartementets utredning om hur det är att vara fattig.

Löneskatt på pensionärers löner är inte precis något sätt att göra det lättare för dem som i likhet med oss andra över huvud taget kan förbättra sin situation genom att arbeta. Alla kanske inte känner till det, men löneskatten utgår till yttermera visso på döda pensionärer. Om man därtill lägger att vi också har begravningsmoms, förstår vi att vi har kommit ganska långt i detta land, som fortfarande är världsmästare i skatt. Detta om de förunderliga skatterna och utgiftsposterna.

Sveriges ekonomiska läge har beskrivits i dag. Alla låter likadant och alla är upprörda, fast av olika skäl. Man tycker gemensamt från rött till blått att småföretagen nu skall ha en nyckelroll. De kan rädda Sverige. Ändå behålls ovissheten in i det sista för dessa småföretag om det som är viktigt för dem *nu*, om de skall agera på kort sikt, t.ex. provanställningstiden, ungdomslöner och arbetsgivarperiodens sjuklöner. Det råder fortfarande en stor osäkerhet, och det är den osäkerheten som gör att småföretagen inte agerar. Man befinner sig fortfarande i ett läge där man som arbetsgivare är oförsäkrad under de två första dagarna, även om man kan försäkra sig emot dessa kostnader i övrigt.

Alla här kanske inte vet det, men problemet för ett litet företag är att om man har två anställda, är antingen noll procent sjuka, 50 % sjuka eller 100 % sjuka. Det är mycket sällan som siffran är 2, 3 %.

Man skall nu noga följa vad som händer och om det är tillräckligt med 2,3 % sänkning. Det är då intressant att följa hur man går till väga. Tänk, om företagen har lagt ner sin verksamhet innan man har följt färdigt! Reaktionen kan då bli: Hoppsan, de har visst lagt ner. Det här var ju tokigt. Så kan det gå, när inte haspen är på.

Regeringen tutar och kör, i det här fallet med åtdragna bromsar. De viktigaste bitarna kommer tyvärr sist. Många åtgärder har varit goda för småföretagsverksamheten, men i verkligheten har man hamnat långt nere.

Nu till det svarta Sverige. I dag intygar alla politiker att de minsann kommer från verkligheten, och det är ju bra. Vi vet då alla att den svarta sektorn är mycket stor, att vissa branscher nästan är kolsvarta, som vi brukar uttrycka oss.

Konkursinstrumentet missbrukas systematiskt i vissa branscher – jag kan inte namnge någon på grund av risk för repressalier, för det skulle i så fall kunna bli svårt för mig att få en taxi.

Det finns folk som bor och verkar i Sverige utan att ens – skattemässigt och officiellt – finnas här, vilket ju är intressant.

De höga arbetsgivaravgifterna är direkt kontraproduktiva. Om de sänktes, skulle man kanske kunna komma till rätta med den här situationen.

Myndigheters pålagor är oerhört betungande för småföretagare. Tänk, om varje riksdagsledamot skulle fylla i formulär om sin verksamhet, beräkna skatt på de sagda orden, ha kvitto på varje ord och samtidigt gå med vinst, nämligen framstå såsom behaglig för kunderna, i vårt fall väljarna. Och allt detta utan statligt partistöd, utan statliga traktamenten och utan fria resor! Det är småföretagarnas situation.

En annan sak i detta sammanhang är ett förslag som vi har kommit med om en investeringsbank, som skulle kunna förbättra den småföretagande verkligheten, där många företag och människor skulle vara delägare i en privat bank, nej, på börsen – jag beklagar, Ingvar Carlsson. Denna bank skulle vara beredd att satsa på allt det som vi i dag saknar, på småföretag, på tillväxt i små företag och på start av nya projekt. Vidare skulle denna bank ge kredit till de företag som i dag inte kan få kredit. Jag vill inte gå in på alla detaljer, för då blir det bara stopp för förslaget. I stället bjuder jag på det och hoppas att regeringen med sina kloka personer som man har gömda någonstans kommer att titta på förslaget.

Jag skall nu tala om teletaxorna, och då går det en kall vind genom kammaren. Jag ursäktar för detta, fru talman. De nya kvastarna, bl.a. kvasten Tobisson, säger att vi i riksdagen inte skall fastställa teletaxor och biljettpriser. De som inte inser detta motverkar marknadsekonomin osv. Det låter ju tjusigt och modernt, men det är ganska obefogat i det här sammanhanget. Monopol måste alltid bevakas och med det snaraste avskaffas.

Televerket håller på att förlora sitt monopol vad gäller rikssamtal. Bums, ramlade rikssamtalsstaxorna ner från 1:50 kr. till ungefär 1 kr. Där ser man vad nyttigt det kan vara. Även om genomsnittshöjningen skulle hålla sig inom de givna ramarna, är – vilket Hans Gustafsson tidigare har påtalat – dock omställningen våldsam, onödigt våldsam. Ju mer vi har forskat i detta, desto mer övertygade har vi blivit om att även televerket skall vara glad för att slippa se resultatet av sin tilltänkta nya taxa. Effekterna i Storstockholm

är dramatiska och orealistiska. Från lokala företag har man – om man har haft råd och tid att räkna på det här – berättat för mig att de nuvarande kostnaderna skulle gå upp fyra gånger. Varken små företag eller små människor hinner räkna ut hur stor höjningen blir, men den blir i alla fall mycket betungande. Vi skall senare återkomma med en sensationellt intressant, tekniskt betonad för att inte säga elektroniskt, motion i denna fråga.

Så över till u-hjälpen. Jag riktar mig till den från Afrika nyligen återvände Alf Svensson. Zebran är ett randigt djur, ränderna går aldrig ur. Vad menar jag nu med detta? Jo, man kan se på dessa frågor precis på det sättet. Under devisen "En oljetanker till Cuba" kräver vänstern att riksdagen skall ta avstånd från USAs övergrepp mot Cuba. Det låter ju ganska kul. Detta krav har alltså ställts under hösten. Vi har också sett en ny regering, vars ledamöter var ganska kaxiga i oppositionsställning. Jag vet själv att det är ganska lätt att vara det. Nu kör regeringen vidare på gamla spår och ger u-hjälp till vilka diktaturer som helst. De orkade inte ens göra sig av med Cuba och Vietnam. Moçambiques mygel i jätteformat bestraffades med att man nästa år bara skulle få 500 milj.kr. i stället för mer. Man undrar då vad fattigpensionärerna skall hitta på för sattyg för att bli bestraffade med 500 milj.kr.

Enprocentsmålet skall tydligen uppnås vad som än händer i mottagarländerna och hur många SIDA-fiaskon vi än ser. Våra grannländer skall inte inkluderas hur fattiga och eländiga de än blir. Jag tror att man här i kammaren behöver vakna upp här och var – jag tittar nu åt ett särskilt håll, fru talman. Ni är mycket generösa, men inte med era egna pengar, fast det här är inte fråga om era egna pengar utan om svenska folkets pengar. Tycker ni inte själva att det börjar se ganska misslyckat ut? T.o.m. levnadsstandarden har hela tiden sjunkit.

Observera att de länder som mottar svenskt bistånd köper vapen för ett belopp 13 gånger så stort som det belopp vi ger dem i u-hjälp. Om man undantar Indien och bara räknar de andra 19 länderna köper de vapen för ett belopp 8,5 gånger större än den mottagna u-hjälpen. Endast Lesotho och Kap Verde köper vapen för belopp som är mindre än den svenska u-hjälpen. Hur får ni egentligen ihop det med det moraliska budskapet om att hjälpa dessa arma människor? Vi hjälper dessa arma människors icke så arma härskare att köpa vapen och stjäla pengarna till eget ändamål.

Vet ni att konsulter och byggföretag lever högt på SIDAs alltför stora anslag och dåliga ledning? Det är känt i hela Affärssverige. Lägg ner SIDA! Bläddra vidare, som jag har sagt förut!

Vi har ett förslag för att åtgärda u-hjälpen som jag tycker att alla skulle kunna vara överens om, nämligen att sprida ut anslaget för ett år över två år. Det är en metod som fungerar i andra sammanhang. Vem vet, kanske man även kan få litet nytänkande i denna kammare.
(Applåder)

Anf. 77 LARS WERNER (v):

Fru talman! Vid den förra partiledardebatten hade vi anledning att kommentera finansministerns förklaring till att en del saker inte var med i regeringsförklaringen. Det som inte var med den gången var en del obekväma förslag. Det gällde främst frågan om införande av karensdagar.

"Det fick bara inte plats", sade finansministern, med en blåögd troskyldighet som nästan bara den nya finansministern är mäktig, som förklaring till att regeringen hade plats med allt utom det som var obehagligt för stora delar av svenska folket.

En regering som vill att man skall ta från de sämst ställda och låtsas som att de i framtiden skall få det bättre, en sådan regering försöker lura folk. Nu säger finansministern, till skillnad från i oktober, att familjer skall få det betydligt sämre. Regeringens politik skall kosta en vanlig tvåbarnsfamilj över 600 kr. mer i månaden, men sedan skall det bli bättre. Men under tiden då, finansministern?

Den moderatledda regeringen har nu lagt fram en del förslag om sänkta skatter – för höginkomsttagarna, för förmögna. En del är redan beslutade, andra kommer senare. Men även för dem som önskar sig sänkta skatter rent allmänt – det gör nog alla – kan man ifrågasätta regeringens metod och om regeringen har valt rätt tillfälle för sin politik.

Vi har lågkonjunktur, osäkerhet om räntorna, ökande arbetslöshet. Inflationen är nu lägre än tidigare.

När man i detta läge tillgriper skattesänkningar för höginkomsttagarna leder det till försvagade statsfinanser och stort budgetunderskott. Svaga statsfinanser vet vi ger högre räntor. Kort sagt, det finns i dag inte förutsättningar för den politik den moderatstyrda regeringen har sagt sig vilja driva. Det är inte rätt tillfälle.

Vänsterpartiet har också lagt fram förslag om skattesänkningar. Vi är för skattesänkningar, men för andra grupper än dem som regeringen gynnar, för låg- och mellaninkomsttagare. Vi har sedan länge föreslagit sänkt matmoms. Vi har också tidigare tagit ställning för en sänkning av momsen på kollektivtrafik och fjärrvärme. Men i dag kritiserar vi regeringen för att man sänker fel skatter och för att man gör det vid fel tillfälle.

Följden av ett kraftigt växande budgetunderskott är nedskärningar som inte bara drabbar de svaga i samhället utan också riskerar att fördjupa den lågkonjunktur som vi är inne i. Att den här regeringen ändå driver en sådan politik är mest ideologiskt betingat. Regeringen vill i grunden gynna vissa grupper på svagare gruppers bekostnad. Denna politik, numera applåderad också av finansminister Wibble, motiverar i första hand moderaterna med att resultatet på sikt skall bli högre tillväxt. Men förklara för mig som är normalbegåvad hur sänkt skatt på aktiehandel skall ge nya arbeten i industrin, hur sänkt skatt på stora förmögenheter och arv skall ge nya arbeten, hur flera karensdagar, slopat avdrag för fackföreningsavgifter, utebliven barnbidragshöjning eller hur ökade byggkostnader skall ge nya arbeten!

Sådana skattesänkningar för förmögna ökar inte produktiviteten, gynnar inte industrin, inte exporten och inte bostadsbyggandet. De gynnar bara dem som har det hyggligt ställt.

Kort sagt, en omfördelning från dem som har det sämst till dem som har det bättre ger ingen ökad tillväxt. Det är i stället en cynisk omfördelningspolitik av Bildt och Westerberg, stödd av Johansson, i slutändan välsignad av Alf Svensson, och ännu längre bak godkänd av Ian Wachtmeister.

En del myter sprids av och om den nya regering som föddes efter de borgerliga partiernas förhandlingar. Det är myter om rivstart, om nystart 1 och

2, om att regeringen denna gång skulle vara bättre förberedd och mer inriktad på en nyskapande politik än vid förra maktskiftet 1976. Ändå är likheterna mellan 1976 och 1991 betydande. Likheter är de kraftigt växande budgetunderskotten och de försvagade statsfinanserna. Den omfördelningspolitik som förs i år och den som fördes 1976 och en del år framåt är ett annat exempel.

För 15 år sedan gynnades de som hade det hyggligt ställt genom skattelättnader samtidigt som åtstramningspolitik och devalveringar gjorde att inflationen sköt i höjden. Då liksom nu har den politiken en ideologisk udd för att gynna de rika, och man påstår att denna politik på sikt kommer att gynna Sverige.

Men inte i något land, vare sig i USA, England eller annorstädes, har man lyckats sänka arbetslösheten genom att gynna de rika med skattesänkningar. Det kommer inte att lyckas här i Sverige heller. Det krävs andra metoder för att angripa de problem som finns.

Medan Sveriges statsminister reser utomlands, och låter sig hyllas av Helmut Kohl och andra, tornar problemen upp sig här hemma, med budgetunderskott och en snabbt växande arbetslöshet. Det är inget fel i att resa utomlands. Men jag tror nog att statsministern bör ge sig ut i den svenska verkligheten och försöka charma även den svenska marknaden. Han behöver inte resa så långt. Annars finns risken att situationen upprepas från i början av 1980-talet, då dåvarande försvarsministern i den borgerliga regeringen – det var inte Bildt som ledde den – var ute och reste för att studera den norska arméns hundskola i Oslo och inte ens kallades hem då främmande ubåtar gick inomskärs och t.o.m. ovanskärs och gick på grund. Försvarsministern satt fast i Norge, utan en aning om att en kris växte fram här i landet. Det hände under den sista borgerliga regeringen, och det kan kanske i bästa fall tolkas som ett järtecken.

Den förra borgerliga regeringspolitiken drabbade barnfamiljer och gav höjda byggkostnader. Nu upprepas samma mönster, då man medvetet bidrar till att byggkostnaderna stiger och att barnbidragen fryses inne.

Andra förslag från regeringen innehåller en del krångligheter, t.ex. förslagen om löntagarfondspengarna. Man säger att den som sparar skall få ut pengar 1997. Ja, de som har råd att spara och väntar till 1997 får kanske pengar, och i bästa fall får de kanske också medalj. Men för de andra, som inte har utrymme för sparande, blir det varken medalj eller pension.

Det verkar som om regeringen i sin praktiska politik har tagit fasta på bibelordet "Ty den som har, åt honom skall varda givet". Jag förstår det numera, herrar Svensson och Bildt!

Men jag tycker att Alf Svensson skulle utnyttja sin verbala och pedagogiska förmåga till att skapa förståelse i den övriga regeringskretsen för de bibelord som handlar om rättfärdighet och solidaritet med de minst bemedlade. Det vore, Alf Svensson, sannerligen en kristelig gärning. Kanske skulle det gynna dem som inte har råd med några privata pensionsförsäkringar och nu oroligt frågar sig om det kommer att finnas pengar kvar i pensionssystemet när de går i pension.

Jag måste väl säga några ord om barnbidragen, efter de föregående inläggen. Där vek sig Ian Wachtmeister och Ny Demokrati som en dåligt stagad

julgran. Först ville nydemokraterna försöka framstå som ärans och hjältarnas banerförare och vidhålla den mycket rimliga ståndpunkten att den beslutade barnbidragshöjningen skulle betalas ut. Men krafterna tröt hos de två partiledarna. Det är skillnad när man är ensam, då klarar man sig. Eller det var kanske annat som lockade. Jag tror att nydemokraterna slets mellan att få fullfölja barnbidragshöjningen och att få vara med i regeringsförhandlingarna. Erkännandet från regeringen var naturligtvis mycket mer lockande. Att bli erkänd av dem som har makten är lockande och spännande, det vet vi.

Nu har vi sett i media att Ian Wachtmeister också haft förhandlingar på hög nivå med televerket, rent av med generaldirektören Hagström. Om telelinjerna har varit klara, undrar jag om Ian Wachtmeister kan redogöra för resultatet av sina förhandlingar med televerket. Då kanske han också kan avslöja varför inte riksbankschefen Bengt Dennis har ingripit mot teletaxorna. Jag förväntar mig ett svar på detta.

Sedan skulle jag också vilja ha reda på en annan sak, så här i hemlighet. Kan herr Wachtmeister också berätta hur ni har det med kontakterna med andra statliga verk?

Men samtidigt vill jag ställa en mer principiell fråga till herr Wachtmeister och till regeringsrepresentanterna. Är det verkligen rimligt, så länge vi har statliga verk, att ett oppositionsparti för speciella förhandlingar med dessa? Har regeringen några synpunkter på det? Nu skall ni bolagisera det mesta, så det är kanske sista gången vi får diskutera teletaxorna här.

Till sist, fru talman! Miljöpolitiken utropades i den borgerliga regeringsförklaringen som en av fyra stora uppgifter. Det är därför ganska självklart att en tillbakablick på höstens regerings- och riksdagsarbete måste innehålla en miljöpolitisk bedömning.

Det är ingen särskilt betungande uppgift att gå igenom den nya regeringens miljöinsatser. Det tar inte ens en sekund i anspråk.

Detta är i sig mycket allvarligt. På andra områden har det inte rått någon brist på s.k. handlingskraft. Riksdagen har fått ta emot en strid ström av slarvigt hopkomna regeringspropositioner, dåligt underbyggda men sprungna ur en ambition att visa handlingskraft.

Det är ju inte så att miljösituationen motiverar denna passivitet och brist på handlingskraft, utan tvärtom.

Vårt parti har föreslagit, och kommer att föreslå, en starkare satsning på spårbunden kollektivtrafik, nej till Öresundsbron, andra åtgärder för att minska bilismen och en konsekvent satsning på förnyelsebar energi.

Det sägs att miljöpolitiken numera är en självklar del i alla partiers politik. Men den gångna hösten med den moderatledda regeringen ger, tycker jag, tyvärr inga som helst belägg för detta påstående. Det skulle vara intressant att så småningom få höra miljöministern kommentera detta.
(Applåder)

Anf. 78 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Fru talman! Först ber jag att få tacka för de uppskattande orden från herr Werner. Jag förstår att de var mycket väl menade. Han är en vänlig person innerst inne.

Vad han sade om barnbidraget – att jag föll som en julgran – får mig att ångra att jag inte i dag i kammaren hade på mig min julgran. Vi kommer att dela ut ett julkort med den här julgranen, som en gång tillhörde Karl Gerhard, här i kammaren. Lars Werner kommer att få två exemplar.

Nej, jag gillar inte att vika mig för någon. Fråga statsministern! Vi vek oss i den här frågan om barnbidragen av hänsyn till Sveriges ekonomi. Jag har kommenterat det tidigare i dag – att jag ansåg att det blåstes upp alldeles för mycket. Men då var det för sent, så att säga, att göra någonting åt det.

Vad gäller vår vän riksbankschefen Dennis har ju jag gjort samma efterlysning som herr Werner, nämligen att det var lustigt att han inte har hört av sig i dag. Men det har han alltså inte gjort. Trägen vinner – det ordnar sig så småningom.

Till sist skulle jag vilja fråga herr Werner själv en sak. Han som varit ute och rest mycket, i varje fall förr i tiden, österut osv., och antagligen blivit bättre mottagen då än nu – skulle inte han kunna tänka sig en liten resa gemensamt och att vi satsade på miljön i Baltikum? Låt oss säga att man skulle satsa 4 miljarder kronor på miljö och infrastruktur och på det viset fick en effekt här i Sverige som gav ungefär 10 000 nya arbeten här och stora besparingar i ekonomin osv. Skulle det inte kunna vara en fråga där vänstern och Ny Demokrati går fram tillsammans?

Anf. 79 LARS WERNER (v) replik:

Fru talman! Det är ganska intressant hur intressant man blir i vissa lägen. I går fick jag ett erbjudande av statsministern att åka till Moskva på nyårsafton och se när de firar en viss fana. Jag har rest mycket, och jag skall gärna åka dit. Den röda fanan kommer jag aldrig att sänka tillsammans med vare sig Carl Bildt eller Ian Wachtmeister, men Sovjetunionens fana kan jag diskutera.

Det är alltså riktigt, Ian Wachtmeister, att jag har rest mycket. Mitt första minne av herr Wachtmeister var när han var underställd Werthén vid Oxelösunds Järnverk och skulle spela folklig och svära litet grand. Jag blev mycket chockerad. Men vi kan gärna företa en del resor, både till Skultuna och till färgfabriken i Småland och titta på hur det är. Det var småföretagarnas roll som herr Wachtmeister talade om. Nu har väl aldrig det bekymrat herr Wachtmeister så särskilt mycket, vare sig under Werthéns tid eller på den tid då ni har fått försörja er själv, med egna företag. Men vi skall gärna göra de resorna.

Mina frågor kvarstår. Berätta litet grand om överläggningarna med Hagström! Berätta om det finns andra statliga verk som ni diskuterar med vid sidan om regeringen! Och framför allt: Berätta litet grand om hur det är att bli intagen i värmen i olika utskott av de borgerliga partierna!

Förut har Ian Wachtmeister uttryckt sitt ogillande över det politiska spelet. Det kan man ju ha olika synpunkter på. Men i spelet om barnbidragshöjningen har Wachtmeister själv kastat den första tärningen av hänsyn till statsfinanserna. Hur är det då med barnfamiljerna, Wachtmeister? Nu sviker Ny Demokrati barnfamiljerna i det politiska spel som han säger sig tycka så illa om. Nu har Wachtmeister och Ny Demokrati inte bara spelat spelet, nu inleder ni också budgivningen!

Ian Wachtmeister har tidigare sagt att han ogillar politiker som byter åsikt och partier som ändrar uppfattning och sviker väljarna. Nu är ni där själva, Wachtmeister!

Anf. 80 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Fru talman! För det första skall jag gärna anträda en resa tillsammans med herr Werner. Jag vill dock gärna få välja vart vi åker, så att vi inte hamnar alldeles tokigt.

Vad gäller hänsynen till barnfamiljerna var det just barnfamiljernas ekonomi som man var tvungen att ta hänsyn till i det läge som regering, riksbank och onda krafter utomlands hade försatt oss i – inte vi.

När det sedan gäller diskussionen om televerket, har jag förstått från televerket att det inte var någon diskussion, utan ett utbyte av informationer. De informerade mig, jag informerade dem, varför de informerade mig igen, varpå jag informerade dem, som sedan informerade mig. Jag informerade dem om att om jag var rätt informerad, så hade jag fått ett mycket tydligt ja på de förslag som jag tidigare hade informerat om. Det är tydligen så det går till. Några som helst kontakter hade vi ju inte. Det var precis som under regeringsbildningen: Ny Demokrati har inte kontakt med någon, men däremot talar vi med en hel del.

Sedan till hur det var med utskotten. Vi är inte med i några förberedande kafferep i något utskott. Jag själv är inte med i något utskott alls utom som andre suppleant i två utskott, nämligen finans- och utrikesutskottet. Det blir inget kaffe för våra ledamöter, och värmen från de andra är det si och så med.

Fru talman! Vad gäller småföretagen – det frågade också herr Werner om – är nog mitt engagemang för småföretagen oerhört äkta. Det beror inte bara på att jag faktiskt har sysslat med företag hela mitt liv, utan det beror på att jag vet hur viktiga småföretagen är. Jag känner oerhört många småföretagare. De är duktiga människor, och de är Sveriges ryggrad, och vi är gärna med och satsar på dem. Men vår approach, vår attityd, till detta är kanske något mer realistisk än en del andras och börjar så att säga i rätt ända.

När skall vi åka, Werner?

Anf. 81 LARS WERNER (v) replik:

Fru talman! Skyller Wachtmeister på att han bara är andre man i utskotten? Då skall jag säga till Wachtmeister: Det är ingen skam att komma tvåa här i livet!

Sedan frågade jag om de förhandlingar som inte har pågått där det i tidningarna har refererats som att det har funnits reservationer från Wachtmeister och Karlsson därför att man sprang ifrån löften som ekonomichefen och Tony Hagström lämnade. Jag vet inte hur det går till i de högre sfärerna, i varje fall inte i förhandlingar med statliga verk, men jag tycker inte att det här är hela sanningen.

Nu säger Ian Wachtmeister att det var högst nödvändigt med de sänkta barnbidragen som man spelat med regeringen om. Genom att förhindra den här rättvisa höjningen – för det är ju vad ni har gjort – skall Sveriges ekonomi räddas. Då skall arbetslösheten försvinna mot 85 kr. i månaden till barnen.

Landsbygden skall leva, glesbygden skall frodas, utrikeshandeln skall växa – sänkta barnbidrag skall öka levnadsstandarden, och vi skall allihop få en vit jul!

Jag tycker att Ian Wachtmeister skall erkänna att han har spelat med i regeringens spel av helt andra skäl, fast han säger att han ogillar det här s.k. politikerspelet. Han är egentligen nu upptagen i regeringskretsen, och det skall jag ha en debatt med statsministern om litet senare. Ian Wachtmeister har svikit barnfamiljerna genom den senaste uteblivna höjningen av barnbidraget.

Talmannen anmälde att Ian Wachtmeister anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 82 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! På nyårsnatten kommer den röda fanan över Kreml-borgen i Moskva att halas ner. I nästan tre kvarts decennier har den dag som natt varit symbolen för det kommunistiska imperium som en gång lovade en ny framtid för mänskligheten, men som nu gradvis faller sönder under bördan av sitt eget misslyckande.

Kommunismen – marxism-leninismen med alla dess dogmer och doktriner – har förpassats till historiens skräpkammare. Nu avvecklas också långsamt en statsbildning som byggdes på dess grund.

Sverige erkänner i dag Ryssland, Ukraina och Vitryssland som självständiga stater. Det är ett historiskt beslut.

En ny politisk verklighet har växt fram på det forna sovjetiska imperiets territorium, och det är vår självklara uppgift att nu bygga så goda och nära förbindelser med det nya Ryssland, med det nya Ukraina och med det nya statsförbund som nu växer fram, som över huvud taget är möjligt.

Förbindelserna med Ryssland har haft en stor roll att spela i vår svenska historia, och förbindelserna med Sverige spelar en icke oväsentlig roll i den ryska historien. Varje svenskt skolbarn har lärt sig om Narva, och varje ryskt skolbarn har lärt sig om Poltava.

Men ofta glöms i dessa historiska betraktelser bort, att stormaktstidens krigiska kamp i Östersjöområdet och efterbörden till den under det därpå följande seklet, egentligen har spelat en mindre roll i våra relationer än de sekler av fredlig handel och samvaro i nordvästra Europa som betydde så mycket för framväxten av såväl den tidens svenska som den tidens ryska statsbildning.

När vi nu tillsammans skall bygga det nya frihetens, fredens och samverkans Europa, är det till dessa traditioner och dessa erfarenheter vi skall återvända. Vi ser fram emot, att i konstruktiv samverkan och öppen dialog med det nya Ryssland och det nya Ukraina bygga den nya europeiska framtid som är vår allas.

Ett skede i våra relationer tar slut när den röda fanan halas och Sovjetunionen försvinner. Ett nytt inleds när de nya staterna tar steget in i den europeiska familjen.

Fru talman! Höstens val gav ett resultat som visade på en stark vilja att

förnya och modernisera Sverige. I ett Europa statt i stark förändring var det uppenbart att förändringens vindar måste nå också vårt svenska samhälle.

Grunden för den nya regering som trädde till efter valet lades i den regeringsförklaring vi presenterade här i kammaren den 4 oktober med dess fasta föresats att så snabbt som möjligt föra in Sverige i det nya europeiska samarbetet, att återupprätta Sverige som företagar- och tillväxtnation, att genomföra en valfrihetsrevolution i välfärdspolitiken och att driva på omvandlingen till ett samhälle som är mindre resursförbrukande och mindre miljöbelastande än det samhälle vi har i dag och som vi ärvt av gångna generationer. Det är det program som regeringen sedan dess har arbetet på att inleda förverkligandet av.

Skall man döma av de åsikter som förts fram här tidigare under debatten – från Ingvar Carlsson, Ian Wachtmeister och Lars Werner – utifrån litet olika utgångspunkter, är det deras gemensamma bedömning att regeringen i varje fall inte slösat bort tiden under de veckor som har gått. Vi har sänkt skatter, och vi har sänkt skatter speciellt för de mindre och medelstora företagen, eftersom det är de som måste bidra till att lyfta oss till en företagar- och tillväxtnation igen. Gör vi inte det så klarar vi aldrig arbetslöshetens gissel.

Vi har inlett arbetet med att sprida ägandet och privatisera de statliga företagen. Vi har fattat det likaledes historiska beslutet att avskaffa löntagarfonderna. Vi har avreglerat byggmarknaden och gett hyresgästerna i de allmännyttiga bostadsföretagen möjlighet att köpa sina lägenheter. Vi har gått ifrån ett felaktigt beslut om bostadsfinansiering och tar nu fram ett nytt som vi sätter i sjön under våren.

Vi har formulerat direktiv för ett nytt betygssystem och för en ny läroplan i skolan. Vi vill göra den svenska skolan till Europas bästa. Vi har gett direktiv till en ny grundlagsutredning med målet att stärka den enskildes rättigheter och att grundlagsskydda äganderätten. Vi har tagit viktiga steg för valfriheten i barnomsorgen. Vi har lagt grunden till en ny miljöpolitik. På punkt efter punkt har vi inlett omvandlingen av Sverige. Vi kommer att fortsätta på den inslagna vägen.

Ingvar Carlsson bekräftade i sitt anförande bilden av en regering som står enig bakom en strategi. Det är rätt. Vi har en strategi. Vi har redovisat strategin, och vi fullföljer den på punkt efter punkt. Vi står bara i början av det arbetet. Den ekonomiska politiken står självfallet i centrum för mycket av detta. Vi övertog regeringsansvaret i en bekymmersam ekonomisk tid. Det är inget tvivel om att den akuta situation vi har och de utsikter vi har för det kommande året är bekymmersamma. Vi har sagt att detta kräver en bestämd omläggning av den ekonomiska politiken. Detta är den enda vägen för att bryta upp från stagnationen och återvända till tillväxt. Den vägen är smal, men det är den enda.

Jag noterade i senaste numret av Metallarbetaren att man där också inser att detta är den enda vägen. Ingvar Carlsson må beklaga detta och låta som om socialdemokratin hade något egentligt alternativ, men i Metallarbetaren skriver man i sin ledare att socialdemokratins styrka har varit att den haft en egen politik att erbjuda när landet befunnit sig i kris. Så var det på 1930-talet, på 1950-talet och på 1970-talet, men så är det inte på 1990-talet. Social-

demokraterna har inte längre något eget alternativ. – Så skriver man alltså i Metallarbetaren.

Svårigheterna är betydande, och vi har inte försökt att dölja dem, vare sig före valet, under valet eller under de månader som har gått sedan dess.

I början av den här veckan fick vi resultatet för hur ekonomin utvecklades under det tredje kvartalet detta år. Det är tiden mellan den 1 juni och den 30 september. Det är då vi skulle ha passerat den s.k. vändpunkten som det talades så mycket om, när vi tänker tillbaka på den tid som redan nu verkar att vara så långt borta.

Investeringarna sjönk med 12 %. Det var den största minskningen av investeringarna på 20 år. Den samlade produktionen gick ner med 2,5 %. Det var väsentligt mer än väntat. Arbetslösheten ökade med 40 000 personer under sommaren jämfört med våren, och varslen fortsatte att strömma in. Utbetalningen av socialbidrag fortsatte att öka. Tredje kvartalet ökade socialbidragen med 24 % jämfört med samma period förra året. I storstadsområdena ökade de ännu mer.

När vi nu också har fått riksrevisionsverkets inkomstberäkningar för staten ser vi att detta självfallet medför att statens inkomster faller. När produktionen faller och när aktiviteten i ekonomin faller, då faller också intäkterna via skatter och via avgifter med de oframkomliga effekter som detta dess värre har på statens budget. Så är det. Jag har ingen anledning att komma till någon annan slutsats än den som Allan Larsson redovisar i Tidens senaste nummer i en artikel som inte alls är ointressant. Där skriver han att bilden av ekonomin nu domineras av sviterna av det sena 80-talets misstag. Så är det. Bilden av ekonomin domineras av sviterna av 1980-talets misstag. Så är det nu, och så kommer det att förbli under en tyvärr inte oväsentlig tid framöver.

Detta till trots finns det anledning till en tillförsikt när det gäller den ekonomiska utvecklingen på längre sikt. En förändring av svensk politik är inledd. Jag ger gärna Ingvar Carlsson och socialdemokratin ett erkännande för att en del av denna viktiga förändring inleddes redan under den föregående regeringen. Då sänkte vi den statliga inkomstbeskattningen, beslut fattades här i kammaren om att ansöka om medlemskap i EG och det skapades nya förutsättningar för trovärdighet på energipolitikens område. Denna inriktning som sedan fullföljdes med stor kraft med en ekonomisk politik som sänker skatter för att göra tillväxt möjlig, som vill avreglera den offentliga sektorn och som ger bättre utrymme för konkurrens och valfrihet på samhällsekonomins olika områden skapar bättre förutsättningar för investeringar, för företagande och för tillväxt. Jag har inte någon anledning att falla in i optimism, innan optimismen har grund i den faktiska verkligheten.

Det kan i alla fall vara intressant att kontrastera de bekymmersamma perspektiv som vi har vad gäller svensk ekonomi nu och under 1992 och sviterna av 1980-talets misstag, för att återvända till den formuleringen, med den långsiktiga optimism som trots allt börjar att spira. LO-tidningen säger att nya rekordår väntar den svenska industrin. Ta inte ut detta i förskott! Vi är inte där än. Nya rekordår för svensk industri är en möjlighet, men det förutsätter att vi är beredda att fortsätta den omläggning av politiken som inletts, och att vi är beredda att med en stram finanspolitik och en fast penningpoli-

tik försvara hårdvalutapolitiken, att vi är eniga om att inflationsbekämpningen är av avgörande betydelse för att vi skall återvinna stabiliteten och att vi är eniga om att det bara är tillväxt, nyföretagande och nya investeringar som kan ge de nödvändiga nya jobben. Men med den uthållighet och den övertygelse om riktigheten i den inledda politiska kursomläggningen som finns och som har en stark förankring i denna kammare, finns det grund för en tillförsikt vad gäller svensk ekonomis utveckling i det längre perspektivet.

Detta är den enda vägen. Den är smal. Det finns inte utrymme för några överbud eller för något lättsinne. Det finns inte heller utrymme i detta dynamiska och förändrade Europa för en politik som bromsar och blockerar. Det skulle riskera att skada våra möjligheter med den inriktning av politiken som väljarna lade grunden för i valet och som vi redovisat i regeringsförklaringen den 4 oktober, som vi sedan dess har lagt fram inför denna kammare och som sedan dess har fått denna kammares stöd i alla avgörande hänseenden. Med den inriktningen av politiken är våra framtidsförutsättningar goda.

Anf. 83 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Det är riktigt, Carl Bildt, att valresultatet ledde till en kraftig borgerlig majoritet i denna kammare, men trots det lyckades ni inte bilda en majoritetsregering. Det var det första misslyckandet. Nu ser jag med anledning av dagens opinionsundersökningar att man på borgerliga ledarsidor börjar räkna in Ny Demokrati i regeringsunderlaget också rent faktiskt. Efter att ha lyssnat på Ian Wachtmeister här förut i dag säger jag bara: Arma regering.

Carl Bildt säger att ni inte har slösat bort tiden. Ni borde nog ha använt tiden betydligt bättre – till eftertanke, tänkt efter före. Ni har slösat bort löntagarnas och barnfamiljernas pengar. De rika blir rikare och de fattiga blir fattigare i dag. Ni säger att ni har avskaffat löntagarfonderna. Det sade Carl Bildt här. Ni grälar ju som bäst om hur ni skall använda dessa löntagarfonder.

Jag säger: Ni har avskaffat styrelser. Det är något helt annat, Carl Bildt. Det säger någonting om hur pass noggrant ni prövar ärendena i regeringskansliet nu för tiden. I realiteten är det löntagarnas och pensionärernas pengar. Den linjen kommer vi att fullfölja.

Carl Bildt säger att omvandlingen av Sverige skall fortsätta. Ja, jag har konstaterat i min inledning i dag att det är moderaterna som driver på nu och åstadkommer detta. Det blir ett annorlunda Sverige. Medborgarna håller redan på att känna av detta. Åtminstone möter jag väldigt många oroliga människor som säger: Vart håller det på att ta vägen med Sverige? Vad håller den här regeringen på att ställa till med? Jag skulle nog vilja uppmana Carl Bildt att också besöka en del svenska orter.

I min inledning tog jag upp att amerikanska nationalekonomer tidigare har varnat den svenska regeringen för den politik den nu tänker föra. Jag tog upp att svenska byggföretagare varnar regeringen för effekterna på bostads- och byggmarknaden. Jag tog upp den danska arbetsgivareföreningens varning när det gäller sjukförsäkringen och karensdagarna, och jag pekade på hur marknaden, den marknad som ni tror på, har reagerat inför den borgerliga regeringen.

Jag konstaterar att statsminister Bildt inte hade ett enda ord att säga på dessa helt avgörande punkter, utan han upprepade bara att regeringen står för den enda vägens politik. Har man den inställningen som statsminister i en sådan här svår tid, då kommer det inte att gå annat än åt skogen.

Anf. 84 Statsminister CARL BILDT (m) replik:

Fru talman! Före valet sade Ingvar Carlsson hela tiden att det kommer aldrig att gå att bilda någon fyrpartiregering. Det var omöjligt. Den skulle falla samman omedelbart, bara vi gjorde minsta försök.

Jag sade hela tiden att det kommer att gå. Det finns en så pass stark samsyn mellan dessa fyra partier att det på basen av den samsynen går att inte bara bilda en regering – det har inget egenvärde – utan en regering som kan föra en stark politik.

Nu säger Ingvar Carlsson att det var ett misslyckande att vi inte bildade en fempartiregering. Men det har vi aldrig sagt att vi skulle göra. Det har vi inte försökt och avser inte att försöka heller.

Vi har gjort efter valet det vi sade före valet, och vi har visat efter valet att det som Ingvar Carlsson före valet sade vara omöjligt var möjligt. Det var vi som hade rätt på den punkten.

Ingvar Carlsson säger vidare – han har sagt det förut – att vi borde ha ägnat hösten åt att tänka i stället för att handla. Men vi gjorde inte bedömningen och gör inte bedömningen nu heller att det med den ekonomiska situation vi har – och med de korta mandatperioder vi har i Sverige – finns så särskilt mycket tid för en regering att bara sitta och tänka.

Vi hade tänkt när vi satt i opposition. Vi hade lagt fram vår politik och våra förslag i motioner och i gemensamma program, och vi sade att det var på denna politik vi var beredda att regera. När vi fick väljarnas förtroende och mandat här i denna kammare har vi också regerat med utgångspunkt i denna politik.

Nu söker vi samförstånd, självklart, och förankring i riksdagen i de olika frågor där vi bedömer sådant samförstånd vara a) alldeles oundgängligt i nationens intresse och b) dessutom möjligt att uppnå. Jag är övertygad om att utvecklingen under de närmaste åren – mandatperioden är kort men i alla fall inte fullt så kort – kommer att visa att även den delen av vår politik leder till framgång.

Så bara kort angående våra skattesänkningar, som det klagas så våldsamt på ibland. Den stora skattesänkning vi gör från den 1 januari gäller matmomsen, den inrikes persontrafiken och turistmomsen. Den skattesänkningen är nödvändig och riktig. Det vi därutöver gör, som också är betydelsefullt, är sänkningen av förmögenhetsskatten på det arbetande kapitalet i de små och medelstora företagen. Den sänkningen är nödvändig och riktig med tanke på sysselsättningen, inte minst den regionalt spridda sysselsättningen.

Om det tillåts mig att använda ytterligare någon sekund vill jag gärna i detta sammanhang framföra min erkänsla till vänsterpartiet och Lars Werner, som ju på denna punkt, när det gäller denna viktiga skattesänkning, faktiskt i praktiken har gått på regeringens linje, medan Ingvar Carlsson, Allan Larsson och socialdemokratin har lyckats med konststycket att hamna till vänster om vänsterpartiet i en för vår ekonomiska politik avgörande fråga.

Anf. 85 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Fru talman! När jag lyssnade på Carl Bildt tyckte jag att det lät som om han hade varit statsminister i nio år. Låt mig påminna om att Carl Bildt har haft det ansvaret i två och en halv månad. Det behövs nog längre tid innan man kan uttala sig i den litet stöddiga ton som Carl Bildt använde här.

Och tänker Carl Bildt ett ögonblick på Bengt Westerberg, som sitter bredvid honom, när han säger att i regeringsfrågan – vilka partier som skulle kunna vara stöd och inte – sade man samma sak före valet som efter valet? Jag har avstått av rent humanitära skäl från att plåga Bengt Westerberg på den punkten.

Carl Bildt slår även egna rekord, när han vill göra matmomsen till en merit för den nuvarande regeringen. Jag avstår från att kommentera det, för har ni så ont om argument för er existens är det t.o.m. värre än vad jag själv trodde.

Sedan vill jag bara påminna om hur ni i valrörelsen skapade den borgerliga majoriteten. Ni lovade dyra grundpensioner. Ni lovade vårdnadsbidrag. Ni lovade nya miljarder till försvaret – de generaler som påpekar detta nu anses vara gamla och förståndshandikappade nästan, om jag förstår Bildt rätt.

Ni lovade på en lång rad områden massvis av saker som ni nu sviker. Jag vill i dag inte fortsätta den debatten, eftersom det snart är jul, fru talman.

Barn vill ju hellre ha hårda än mjuka paket. Det brukar vara strumpor i de mjuka och leksaker i de hårda. Men när regeringen delar ut sina julklappar till svenska folket är det precis tvärtom.

Om några få paket prasslar det mjukt och förväntansfullt. I de paketen ligger det ett rejält tillskott i kassan i form av sänkt skatt på förmögenhet, arv och gåvor. "Från tomten till dem som har det gott ställt", står det med stora bokstäver.

Men den stora högen paket är hårda paket. I dem ligger den uteblivna barnbidragshöjningen, höjd skatt för folk med normala inkomster på grund av slopad rätt att dra av fackföreningsavgiften. Det är metallarbetarna, Carl Bildt, som då drabbas – liksom av fördubblad egenavgift till arbetslöshetskassan, höjda hyror och karensdagar. Regeringen har uppfunnit en ny form av julklappar, s.k. julsmockor.

Eftersom min debattid här är slut, skall jag trots de litet hårda orden önska talmannen, vice talmännen, kammarens ledamöter och alla som lyssnar på den här debatten en riktigt god jul!

Anf. 86 Statsminister CARL BILDT (m) replik:

Fru talman! Det föreligger litet olika linjer i Ingvar Carlssons argumentation. I det inledande anförandet var den, om jag uppfattade det rätt, att vi nu har en regering som är ideologiskt övertygad och stenhårt driver en moderatledd, moderatinspirerad och av moderaterna i varje detalj konstruerad politik. Det var så det lät. Så lät det också, har jag förstått, från Allan Larssons sida i förmiddagens debatt.

I senare delen av den här debatten, när Ingvar Carlsson var uppe nyss, är det tvärtom. Nu sviker moderaterna allt som har sagts under valrörelsen.

Någon ordning får det väl vara i argumentationen! Antingen genomför vi

fullt ut den politik som är designad av ett parti eller också är detta parti i full färd med att svika alla sina principer.

Sanningen är väl den att vi, utan att jag vill göra något speciellt märkvärdigt av detta, har visat att det vi sade före valet är vi beredda att fullfölja efter valet.

Jag har ibland fått mycket förvånande kommentarer både inom och utom landet – jag har som bekant också varit utomlands – om att vi har lyckats genomföra så mycket och har lagt fram så många förslag under hösten. Jag har hela tiden sagt att det inte är så märkvärdigt. Det är vad vi sade att vi skulle göra. Hur kan man vara så förvånad över detta? Jag får då höra att de som frågar inte är så vana vid att politiken fungerar på det sättet i Sverige. Det här är väl inte menat som en hedersbetygelse åt denna regering, utan kanske som ett memento för oss alla att det är viktigt med konsekvens i politiken.

Beträffande skattesänkningarna tar jag förvisso inte åt mig äran i fråga om matmomsen. Där står som bekant en mycket bred majoritet i denna riksdag bakom beslutet.

Men vad gäller miljarder i skattesänkningar utgörs den absolut överväldigande delen av alla de pengar som läggs på sänkningen av matmomsen. Den kommer alla till del.

När socialdemokraterna talar retoriskt om förmögenhetsskatten och kapitalägarna syftar de på förmögenhetsskatten på det arbetande kapitalet i de små och medelstora företagen. Åk runt i Sverige och se om det finns några rika och välmående småföretag i överflöd! Det är inte det som är problemet. Problemet är att de är ekonomiskt trängda och tvingas permittera och att de inte ser så ljust på framtiden som de borde göra. Det är de företagen som behöver förbättringarna, och förbättringarna är så uppenbara att vi t.o.m. fått vänsterpartiet med oss på att i princip genomföra dem.

Fru talman! Med detta ber jag att få önska Ingvar Carlsson, som ledare för det största oppositionspartiet, och andra ledamöter i den grupp han leder en god jul och ett gott nytt år.

Anf. 87 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Fru talman! För undvikande av varje missförstånd ber jag att få meddela att också Ny Demokrati firar jul, och jag vill gärna önska alla en god jul – givetvis via fru talmannen.

Det har varit en mycket intressant debatt. Vi vet nu att Ingvar Carlsson är mer mån om Bengt Westerberg än vad Carl Bildt är. Vi vet också att Carl Bildt inte har varit statsminister i nio år och att regeringen ger strumpor i julklapp till folket.

Vi vet också att den tredje vägen gick åt skogen innan den kom fram till vändpunkten. Nu säger Ingvar Carlsson att den enda vägen också går åt skogen.

Anf. 88 a TALMANNEN:

Repliken avser statsministerns anförande.

Anf. 88 b IAN WACHMEISTER (nyd) replik:

Fru talman! Jag kommer till det.

Låt oss därför hoppas, herr statsminister och fru talman, att detta går vägen, dvs. att vi kan nå enighet över blockgränserna.

Det har varit olika bud här om huruvida Ny Demokrati utgör regeringsunderlag eller inte. Regeringen anser att vi inte utgör det, och socialdemokraterna och vänstern anser att vi gör det. Vi är precis som vanligt, dvs. ödmjuka men ganska pigga – dock något klokare än vad ni andra låtsas vara. Jag skulle vilja veta vad statsministern anser att vi är.

Jag har en direkt fråga till statsministern om turismen. Turismen är den största industrin i världen. Den växer snabbt överallt utom i Sverige, där den krymper. Statsministern vet tvärsäkert hur det är ställt i turistnäringen, då han har kontakter med ett pensionat i Härjedalen som råkar vara välbelagt. Tänker Sveriges regering satsa på turistlandet Sverige? Tänker ni ge marknadsföringsbidrag till den organisation som skall marknadsföra Sverige som turistland?

Anf. 89 Statsminister CARL BILDT (m) replik:

Fru talman! Ian Wachtmeister ställde två frågor till mig. Den första var om vi var beredda att ge hjälp till att göra Sverige till ett turistland. Svaret på den frågan är alldeles självklart ja.

Den andra frågan – om jag förstod den rätt – gällde om jag kunde uttala mig om vad Ny Demokrati är. Om det föreligger några allvarliga identitetsproblem internt inom Ny Demokrati, är det väl lämpligt att söka mera kvalificerad rådgivning än den som jag kan bidra med i den typen av frågor.

I övrigt ber jag få tillönska Ian Wachtmeister och Ny Demokrati en god jul och ett gott nytt år.

(Applåder)

Anf. 90 IAN WACHMEISTER (nyd) replik:

Fru talman! Min fråga gällde inte *vem* vi är. Det vet vi någorlunda väl. Frågan gällde *var* vi är.

Vi har nämligen fått uppgifter om att vi är både i regeringen och utanför. Vi vill gärna ha ett klarläggande på den punkten.

God jul!

Anf. 91 Statsminister CARL BILDT (m) replik:

Fru talman! För klarhets vinnande ber jag att få upplysa Ian Wachtmeister om att Ny Demokrati befinner sig i kammaren i Sveriges rikdag. Hit är ni valda av väljarna. Här har ni rätt att vara, och här deltar ni som alla andra i den fria debatten.

Men nu blir det snart juluppehåll, och det kanske kan behövas på ett och annat sätt.

Anf. 92 LARS WERNER (v) replik:

Fru talman! När man hyllas av landets statsminister bör man ju tacka, om man har varit med om att genomföra något. Men jag tycker, som en stor tidning brukar säga, att sanningen måste ju fram också.

När vi gick med på slopad förmögenhetsskatt på arbetande kapital, kombinerade vi det med ett förslag om slopat grundavdrag och skatteskärpning på ca 5 000 kr. för höginkomsttagarna. Vi menar att det är fördelningspolitik. Vi kan kombinera politik för fördelning och tillväxt. Så förhåller det sig med den saken, herr Bildt.

Vidare har vi resonemanget om hur länge Carl Bildt har varit statsminister eller inte. Det vet vi. Han uppträder precis som Ingvar Carlsson sade, dvs. som om han varit statsminister i flera år. Men det är faktiskt bara tre månader.

Jag hade tänkt att som julhälsning hylla statsministern med en viss dikt av Runeberg, men jag kom på en annan dikt av Runeberg, om Schwerin, när jag hörde Carl Bildt säga vad han har gjort och hur mycket han skall omvandla Sverige:

"Ett mästerstycke jag kalla må
slikt lärospån.
Vinns sådan ära med första språng,
vad hinner han ej, om hans tid blir lång?
Gud skydde den ädle gossen,
han för arméer engång."

Det får bli min julhälsning till statsministern.

Vi måste ändå fortsätta diskussionen om skattesänkningarna. Regeringen sänker skatterna samtidigt som budgetunderskottet skjuter i höjden. Statens inkomster och utgifter går inte ihop. Staten får låna till mellanskillnaden. Den här politiken driver upp inflationen och räntorna. Den räntechock som vi fick uppleva för ett par veckor sedan var delvis ett resultat av regeringens politik. Aktörerna på marknaden litar inte på någon som agerar så lättvindigt med slantarna som regeringen gör i vissa fall. Därför kan man se räntehöjningen som ett misstroende mot regeringen Bildt. Jag tror inte att man kan lösa problemen genom att klämma åt dem som har det sämst ställt här i landet.

Vad gör regeringen för att klämma åt dem som har det bättre ställt? Ge mig ett enda konkret exempel på detta, i stället för att säga att en regeringspolitik som nästa år tar 600 kr. i månaden från barnfamiljerna skall lösa alla ekonomiska problem.

Anf. 93 Statsminister CARL BILDT (m) replik:

Fru talman! När Lars Werner i sitt inledande anförande skulle göra sig lustig över det ena och det andra hade han svårt med de utrikes förhållandena. Han brukar ha det. Han hävdade att det norska försvarets hundskola låg i Oslo. Jag ber att få påpeka att det ligger i Dröbak. Vi skall inte ha några förvecklingar på den punkten.

Sedan har vi frågan om förmögenhetsskatten på det arbetande kapitalet och vänsterpartiets inställning i den frågan. Det är ingen skam att ha rätt, även om det känns litet ovanligt att ha hamnat i den situationen. Vänsterpartiet har också insett att det är ett problem med skatteförhållandena för småföretagen och att regeringen har slagit in på en väg som är nödvändig att beträda. Sedan är jag väl medveten om att vänsterpartiet därutöver har

andra krav, som regeringen inte delar, men det är i alla fall värt att notera att vänsterpartiet på denna viktiga punkt har hamnat på samma ståndpunkt som vi.

Så till frågeställningen om vad som inträffar med dem som har det bättre ställt. I sitt anförande talade Ingvar Carlsson om det som hade inträffat på börsen. Det har varit en betydande börsnedgång sedan början av hösten – jag tror att den siffra som nämndes var 20 %. Även om detta i och för sig är en återspegling av bedömningen av den besvärliga situation som många svenska företag har, är jag helt övertygad om att en börsuppgång på 20 % efter att den borgerliga regeringen hade tillträtt skulle ha medfört att både Ingvar Carlsson och Lars Werner hade stått här och talat om att det nu var guldår för klipparna, för kapitalisterna och för kapitalägarna.

Nu har börsen gått ned. Jag vill inte påstå att detta har någon större effekt vare sig hit eller dit, men låt mig bara konstatera att det faktiskt förhåller sig på det sättet.

Sedan vill jag passa på tillfället att önska också Lars Werner en god jul. Och utan att ha Runeberg tillgänglig, vilket man ofta bör ha, vill jag bara säga att Lars Werner har många drag som förenar honom med den gamle kosackgeneralen Kulneff, om vilken Runeberg som bekant diktade att han älskade och slog ihjäl med samma varma själ.

Anf. 94 LARS WERNER (v) replik:

Fru talman! Jag skall inte förlänga debatten om Runeberg, men jag har faktiskt Runeberg här i min bänk och en dikt som handlar om hur det kan gå om man håller på för länge.

Jag måste be statsministern om ursäkt för att mina kunskaper om Oslos geografi är dåliga – jag lovar att bättra på dem. Men så mycket vet jag, Carl Bildt, att Dröbak ligger ungefär en timmes bilresa från Oslo, och vill man komma hem när det står en ubåt på grund kan man åka till Fornebu.

Det var inte därför jag begärde ordet, utan det var för att påminna om att det är kris i Luleå och i Karlsborg, tusentals byggnadsarbetare håller på att bli utan arbete, och det kommer att bli kris för en massa barnfamiljer. Jag sade förut att finansministern tycker att det är rimligt att en tvåbarnsfamilj skall få ökade kostnader på över 660 kr. i månaden. Jag sade också att det naturligtvis är viktigt att resa till såväl Dresden och Paris som till Bryssel. Men åk ut till Haninge och till Tyresö – jag skall gärna guida – och jämför med hur barnfamiljerna där har det! Det blir en resa i den svenska verkligheten. Res också upp till de orter som har det dåligt ställt och som är krisdrabbade!

Jag menar fortfarande att det aldrig går att lösa svensk ekonomis problem – jag erkänner att det finns många problem – genom att bara klämma åt de sämst ställda. Det är det ni gör, och det är det vi kallar för en orättvis fördelningspolitik.

Jag skall återgälda vänligheten och önska Carl Bildt och hela hans familj en god jul, och även kammaren.

Men jag vill gärna ha svar på frågan: Tillhör Ian Wachtmeister ert gäng i regeringen? Eller var finns han? Jag är medveten om att han finns i kamma-

ren, därför att han skriver lappar till mig om vad jag skall fråga er. Jag sparar det till senare, men jag vill ha reda på om han tillhör regeringsunderlaget.

Anf. 95 Statsminister CARL BILDT (m) replik:

Fru talman! Det kanske är väl att den här debatten går mot sitt slut, annars kan avslöjandena bli alltför hänsynslösa.

Lars Werner ställde frågor till Ian Wachtmeister om hur förbindelserna var mellan honom och televerkets generaldirektör. Nu framkommer det plötsligt att Ian Wachtmeister skriver lappar till Lars Werner om vad han skall säga i debatten. Den typen av relation har jag inte äran att ha med Ian Wachtmeister.

Anf. 96 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Under senare år har jag haft förmånen att vid flera tillfällen få diskutera barnomsorg med en förskollärare som heter Eva Husbom. När vi träffas brukar hon snart sagt varje gång understryka hur viktigt hon tycker att det är med hög kvalitet i barnomsorgen. Eva Husbom är också en av de drivande krafterna bakom Pysslingen Förskola AB, som är det dagisföretag som för sex år sedan fick socialdemokraterna att sätta stopp för enskilda alternativ i barnomsorgen.

Jag nämner det här med Eva Husboms kvalitetsambitioner därför att socialdemokraterna av någon outgrundlig anledning alltsedan mitten på 1980-talet har hävdat, så sent som i riksdagsdebatten i tisdags, att enskilda alternativ utgör ett hot mot kvaliteten i barnomsorgen.

Det finns en avgrundsdjup skillnad mellan vad socialdemokraterna anser att enskilda alternativ på det sociala området skulle innebära och de höga ambitioner vad gäller kvaliteten som det stora flertalet av de här privata entreprenörerna själva har.

För oss är det självklart att enskild verksamhet inte är något hot mot kvaliteten – tvärtom. Enskilda entreprenörer vet att de kan överleva bara genom att bjuda en hög kvalitet. Och att en verksamhet bedrivs i offentlig regi innebär dessutom inte på något sätt en kvalitetsgaranti.

En av de stora utmaningar som vi står inför under 1990-talet, om vi skall klara ekonomin och välfärden, är att förnya den sociala tjänstesektorn. Vi kan inte längre lösa alla problem genom att tillskjuta mer pengar, utan det är i stället nödvändigt att vi ser till att vi får mer valuta för skattepengarna.

För att vi skall klara det behövs det olika slags åtgärder. Den statliga produktivitetsdelegationen sammanfattar det som krävs med begreppen drivkrafter och omvandlingstryck. Knappheten på resurser, som dess värre inte bara är något tillfälligt konjunkturfenomen utan som vi kommer att få leva med framöver, skapar i sig ett omvandlingstryck. Det innebär att en viktig förutsättning för förnyelsen är uppfylld. Men för att förnyelsen dessutom skall komma till stånd krävs det också drivkrafter som styr i rätt riktning. Tillräckliga drivkrafter saknas alltför ofta i den offentliga verksamheten.

För att säkerställa att de sociala tjänsterna är tillgängliga för alla måste finansieringen också i framtiden huvudsakligen ske skattevägen. Men för att också säkerställa att resurserna utnyttjas väl och att kvaliteten höjs är det viktigt med ökad konkurrens mellan olika producenter – offentliga och pri-

vata. Det är en av de viktiga slutsatserna av produktivitetsdelegationens analyser. Delegationen skriver i sin sammanfattning:

Vad gäller produktionen kan produktivitet och kvalitet ökas genom att olika alternativ, också privata, tillåts verka inom stora delar av den offentliga sektorn.

Detta är också regeringens uppfattning.

Självklart finns det situationer då man kan lösa problem bara genom att skjuta till resurser, men det är inte alltid, inte ens vanligen, på det sättet. Det finns rikligt med erfarenheter som bekräftar att det ofta är möjligt att öka produktivitet och kvalitet i den sociala tjänstesektorn. Frågan är hur de nödvändiga drivkrafterna skall kunna skapas.

Ändrad organisation, dvs. mindre enheter, decentraliserat beslutsfattande och ansvar inom den offentliga sektorn, är en väg att gå. Husläkarsystemet här i Stockholm, de s.k. kvartersakuterna, är ett belysande exempel på det. Genom en förändrad organisation, som innebär att man har brutit ner de administrativt stora och tunga vårdcentralerna i små enheter med fyra anställda på varje, har både kostnaderna sänkts och kvaliteten höjts.

Men ändrad organisation inom den offentliga sektorn räcker inte. Enligt vår uppfattning krävs det dessutom ökad konkurrens mellan olika producenter. Med fler producenter ökar också möjligheterna till mångfald i utbudet av sociala tjänster och därmed till ökad valfrihet för dem som utnyttjar de här tjänsterna. Ökad mångfald och ökad valfrihet tillför dessutom i sig en kvalitet till välfärdspolitiken.

Valfrihet är naturligtvis viktigt på alla områden, men det är kanske alldeles särskilt viktigt när det gäller sociala tjänster, där sådana svårfångade faktorer som förtroende och personkemi spelar en stor roll för det resultat som man uppnår. Det är inte sant, som det ofta sägs i debatten, framför allt från socialdemokratiskt håll, att alla goda uppslag ryms inom den offentliga sektorn. Många som har varit verksamma i offentlig sektor vet att det ofta är trögt att få gehör för nya idéer. Det finns också många exempel på att enskilda initiativ har brutit ny mark och visat vägen även för offentlig verksamhet. Därför är det nödvändigt att det finns möjligheter för den som vill pröva annorlunda idéer att göra det utanför den offentliga sektorn.

Vi tror också att konkurrens i regel är det bästa sättet att uppnå ett effektivt resursutnyttjande. Det räcker inte med att bara visa fram goda exempel och hoppas att alla andra skall göra likadant. Bara vetskapen om att det finns någon som klarar av en sak bättre leder inte i sig till några förändringar. Drivkrafterna för det saknas.

För mig som liberal och som socialminister är en av de stora utmaningarna på 1990-talet att verka för en förnyelse av välfärdssektorn, så att kvaliteten kan höjas och produktiviteten öka. Skulle vi, som socialdemokraterna ofta säger, avstå från den här förnyelsen innebär det ett hot mot hela välfärdspolitiken. Med största sannolikhet skulle ett växande missnöje riktas mot välfärdsstaten. Beredskapen hos medborgarna att vara med och betala för den gemensamma välfärden skulle minska. Det skulle rasera ett viktigt fundament för hela välfärdspolitiken. Vi skulle få en ökad privatisering också när det gäller finansieringen och därmed ökade risker för social segregering.

Det är just för att undvika en sådan utveckling som vi satsar på förnyelse

och utveckling av välfärdspolitiken, på ökad valfrihet och ökad konkurrens, på att ge utrymme för enskilda alternativ vid sidan av de offentliga. Skrotandet av lex Pysslingen här i kammaren i tisdags var ett viktigt steg på vägen i den processen. Nu skall vi gå vidare och se hur vi från statsmakternas sida och från regeringens sida kan medverka till ökad mångfald, valfrihet och konkurrens också på andra områden.

Fru talman! Ingvar Carlsson påminde om det som vi väl alla vet, nämligen att julen är här. Julen är i mycket barnens högtid, och för de flesta svenska barn är förväntningarna så här års högt uppskruvade. Det är julklappar och julstämning, dagar tillsammans med mamma och pappa, julsånger, Kalle Anka och mycket annat som hör julen till och som man nu går och väntar på.

Men julen är inte lika idyllisk för alla barn. Det gäller självfallet för många barn ute i världen, men inte heller alla barn i Sverige ser särskilt förväntansfullt fram mot julen.

I går besökte jag BRIS, Barnens rätt i samhället, och fick ta del av den oro som många barn känner. För en del barn kanske julen kommer att innebära nya sexuella övergrepp, för andra bråk mellan och med kraftigt berusade föräldrar. Många barn far illa också i dagens Sverige.

Det finns naturligtvis inga enkla lösningar på sådana här problem, men det är vår uppfattning att socialtjänsten har varit för litet uppmärksam på de här utsatta barnens behov. För att i någon mån råda bot på detta har socialstyrelsen fått i uppdrag att utforma och genomföra ett program som syftar till att öka förmågan hos socialsekreterare och andra att se, förstå, beskriva och möta utsatta barns behov.

I flera år har de borgerliga partierna här i kammaren begärt att barnens situation i missbrukarfamiljer skall uppmärksammas särskilt. I dag har regeringen antagit direktiven till den alkoholpolitiska kommission som aviserades i regeringsförklaringen. Den får som en av sina uppgifter att göra just detta. Barn till missbrukare har ofta en svår social situation. Många av dem tillåts inte att vara barn utan tvingas ta ansvar för syskon, hem och föräldrar. De skador som kan bli följden av att dessa barn inte får utvecklas i sin egen takt och inte får sina grundläggande behov av trygghet tillfredsställda kan medföra svåra konsekvenser senare i livet.

Vi behöver naturligtvis ökade kunskaper om hur barn i missbrukarfamiljer har det. Men redan det vi vet om barn till alkoholiserade föräldrar är mer än tillräckligt för att motivera en fortsatt restriktiv alkoholpolitik.

Barn i missbrukarfamiljer tillhör i högsta grad det glömda Sverige. Familjer som har barn med handikapp är en annan sådan grupp. För många av de familjerna är stödet ifrån stat och kommun otillräckligt i dag. Det gäller inte minst sådana familjer där barnen har mycket grava funktionshinder. Många familjer upplever att ansvaret för vården har vältrats över på dem och att deras strävan att själva ta hand om barnet utnyttjas av samhället. Många vittnar om en ständig kamp för att få sina rättigheter tillgodosedda.

En av de allra viktigaste uppgifterna för välfärdspolitiken är nu att förbättra livsvillkoren för människor med funktionshinder och deras anhöriga. Det gäller inte minst barnen. Redan i vår kommer regeringen att framlägga förslag om ett kraftigt förbättrat vårdbidrag för föräldrar som har barn med

handikapp. Det är något som vi i folkpartiet liberalerna har arbetat för i många år. Senare under nästa år kommer regeringen att lägga fram ett förslag till ökat stöd för handikappade grundat på förslagen från handikapputredningen. Flera av de stödinsatser som där föreslås vänder sig särskilt till barn och deras familjer.

Ytterligare en grupp av barn som jag gärna vill nämna är flyktingbarnen. För två och ett halvt år sedan hade vi en ganska hård debatt i kammaren om konsekvenserna av den utlänningslag som det då fattades beslut om. Jag tillhörde dem som i samband med det hävdade att den nya utlänningslagen skulle leda till ett ökat förvarstagande av barn. Jag var inte ensam kritiker, men jag hade bl.a. en debatt med Maj-Lis Lööw i kammaren om detta. Den nya lagen trädde i kraft efter ett års uppskov vid halvårsskiftet i fjol. Samtidigt skedde en kraftig ökning av förvarstagandet av barn. Den har fortsatt under detta år. Tyvärr, och jag menar verkligen det, nödgas jag konstatera att jag och andra kritiker fick rätt i bedömningen.

Tillämpningen av utlänningslagen på den här punkten står i strid med FNs barnkonvention, som Sverige var ett av de första länderna i världen att ratificera. Denna utveckling är oacceptabel. Det är inte rimligt att låsa in barn på det sätt och i den omfattning som nu sker. Som Birgit Friggebo har aviserat kommer hon så småningom att föreslå en lagändring på denna punkt.

Barn i Sverige har det genomsnittligt sett sannolikt bättre än barn i något annat land i världen. Samtidigt är det emellertid viktigt att understryka att vårt ansvar för barnen naturligtvis inte stannar vid nationsgränserna. Den stora majoriteten av barn i världen lever under omständigheter som är långt ifrån vad de flesta svenska barn upplever. Den grundläggande innebörden i barnkonventionen är: Alla barn är våra barn. Det fordras dramatiskt förbättrade villkor för barn i den fattiga världen och i stora delar av den gamla kommunistvärlden. Trots att barnhälsovården har byggts ut är barnadödligheten fortfarande förfärande stor. Varje år dör över 14 miljoner barn innan de har fyllt fem år. Det finns starka skäl att inrikta en växande andel av de svenska biståndsinsatserna på barn i u-världen.

Fru talman! Låt mig till sist återvända till svensk mark. Under nästa år räknar jag med att lägga fram ett förslag om en barnombudsman. Det pågår en diskussion om vad denna barnombudsman exakt skall få för uppgifter. En tanke som jag själv har funnit tilltalande är att låta barnombudsmannens huvuduppgift bli att bevaka just hur FNs barnkonvention efterlevs i Sverige. Om vi skall leva upp till barnkonventionens stolta princip om att barnets bästa skall ha företräde, finns det mycket att göra också i Sverige.

Fru talman! I några debatter inför valet konstaterade jag att solidariteten hade satts på undantag i socialdemokraternas Sverige. Det finns skäl att påminna om att socialdemokraterna under sin regeringstid gång på gång sade nej till angelägna handikappreformer, t.ex. höjt vårdbidrag. De drev igenom den utlänningslag som har lett till ökat förvarstagande av barn, beslutat om den tillämpning av lagen som hindrade många de facto-flyktingar och krigsvägrare att få asyl i Sverige. I flera omgångar skar de ner u-landsbiståndet. Vi liberaler gick till val för att vända den politiken. Vi är stolta över att nu tillhöra en regering som inte bara genomför en nödvändig omläggning av den ekonomiska politiken med undantag av skattereformen som ligger fast, utan

som också visar att solidaritet inte längre bara är retorik reserverad för högtidstalen utan en viktig princip i konkret handling.
(Applåder)

Anf. 97 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Den nya regeringen bildades kring en regeringsförklaring som markerar fyra stora uppgifter: att återvinna utvecklingskraften i svensk ekonomi, att forma en långsiktigt hållbar utveckling genom ett miljöansvar som utgår från vad naturen kan bära, att förbättra välfärd och social omsorg och anförtro åt den enskilda människan och familjen möjligheter att välja och att stärka Sveriges roll i Europasamarbetet.

Årtionden av centralisering har medfört att politiken alltmer frikopplats från människors vardag. Allt fler människor känner sig främmande inför det politiska beslutsfattandet och de politiska partierna. Det har gett ny livsluft åt en del rörelser bl.a. på ytterkanten i vårt land. Det är en allvarlig utveckling. Centraliseringen har inneburit att byråkratin har vuxit som av egen inneboende kraft. Överblicken har gått förlorad. Styrförmågan försvinner. Förvaltningen riskerar att bli en självgående svårbegriplig byråkrati, kritiserad utifrån och med minskad kreativitet inifrån.

Demokratin kan aldrig tas för given. Nu måste vi fördjupa och stärka demokratin. Det måste ske utifrån två huvudprinciper. Människors möjlighet att ta personligt ansvar och vara delaktiga i samhället måste kraftigt öka. Samhällsorganisationen måste också decentraliseras så att gemensamma offentliga beslut kan fattas så nära de berörda som möjligt.

Ett slags maktkoncentration skall inte bekämpas med ett annat slags maktkoncentration. Makten kan inte försvinna, men den kan delas och spridas. Därför skall principen om mångfald, decentralisering, spritt beslutsfattande och ägande vägleda förnyelsen av både demokrati och ekonomi. Först när de många människorna har verklig möjlighet att vara med och bestämma utvecklingen – och de många små och medelstora företagen erkänts som viktiga aktörer på marknaden – kan vi skapa ett samhälle som förenar frihet och styrka, som fullt ut tar miljöansvar och som låter hela Sverige leva.

Den nya regeringen har tagit sig an uppgifterna med kraft. En rad förslag har presenterats eller förberetts för att nå regeringsförklaringens högt ställda ambitioner. Låt mig beröra några områden som är avgörande för centerns regeringsmedverkan.

I den allvarligaste arbetslöshetssituationen sedan 1930-talets krisår, behövs en aktiv arbetsmarknadspolitik. Arbetslöshet är ett besked till människor om att de inte behövs. Det är det mest förödande besked en människa kan få – inte minst när hon är ung och försöker komma in på arbetsmarknaden – det undergräver självkänsla och trygghet, ja själva människovärdet och innebär slöseri med mänskliga resurser. Arbetslösheten är orättfärdig också därför att den innebär att vi avstår från att nu, i lågkonjunkturen, rusta vårt land för att möta en kommande konjunkturuppgång. Det är självklart att nödvändiga investeringar i bl.a. vägar, järnvägar och skolor måste tidigareläggas. Det är precis det som regeringen har föreslagit.

Arbetslöshet kan aldrig accepteras som ett medel i den ekonomiska politiken. Det har numera blivit ett uttalande som gäller över partigränserna även

om det inte var så från början. Nu, när antalet verksamma enbart i tillverkningsindustrin har minskat med 70 000 på bara ett år och när det totala antalet varsel har stigit med 300 % – 131 000 varslade under januari–december 1991 mot 43 000 samma period 1990 – då förstår alla att det behövs åtgärder på både lång och kort sikt.

Det är därför vi tvingats, vill jag säga återigen – för det är ju ingenting man önskar – att gå in med ytterligare 1,3 miljarder kronor i arbetslöshetsbekämpande åtgärder genom regeringsbeslut i dag.

Det behövs en politik som klarar hållbar tillväxt, som växlar ned kostnadsläget och tryggar jobben i hela landet. I både ekonomi och ekologi handlar det om hushållning – att inte leva över sina tillgångar, även om en del exploatörer, både av människor och natur, inte förstår det.

Regeringen har lagt om kursen och påbörjat arbetet att skapa ett nytt klimat för företagen. Skatten på arbetande kapital i småföretagen har nämnts här i debatten tidigare. Den har slopats, skogsvårdsavgiften likaså, den nämns mera sällan. Den handlar egentligen om en beskattning av växande skog. Den är därför viktig för skogsägarna för att de skall kunna utnyttja den resursen på ett riktigt sätt. Turistmomsen sänks, liksom momsen på inrikes persontrafik. Snart sänks löneskatterna i större delen av Norrlands inland – genom en utökning både av geografiska områden och av ett antal berörda branscher. Norrlandsjordbruket värnas. Genom slopad skatt på ren etanol och annan inhemsk, miljövänlig energi främjas både nya marknader och god miljö.

De här åtgärderna sammantagna är en början till ett åtgärdsprogram, som skall skapa nya framtidsmöjligheter i hela landet.

Regional balans är en förutsättning för ett utvecklat och konkurrenskraftigt svenskt näringsliv. Regeringsförklaringens besked att hela Sverige skall leva måste därför vara vägledande inom alla politiska områden. Kommunikationerna skall förbättras och byggas ut i hela landet. Utbildningen och kulturlivet, inte minst den högre utbildningnen, skall stärkas i hela landet och fungera som drivkraft i utvecklingen.

Regeringen har i dag lagt fast direktiven för den utredning, som skall se över småföretagens arbetsrättsliga roll. Vi fick en hel del kritik i valrörelsen för att vi över huvud taget dristade oss till att ta upp frågan till debatt. Vi har fått mera medhåll efter valet än före och nu kommer också förslagen. Syftet är att underlätta och förenkla regelverket för småföretagen, att skapa dynamik i stället för byråkratiskt krångel. Det var ett av centerns huvudkrav i valrörelsen. Med större frihet och flexibilitet kan småföretagen skapa fler jobb. Det gynnar alla.

Men situationen på arbetsmarknaden kräver också omedelbara åtgärder för att motverka långtidsarbetslöshet och skapa förutsättningar för nya jobb. Det är arbetslinjen som gäller. Regeringen tvekar inte att ta fram de nödvändiga resurserna för att erbjuda jobb eller utbildning till dem som ställs vid sidan av den ordinarie arbetsmarknaden. Kontanta bidrag är alltid den sista utvägen.

Låt mig också påminna om arbetslivsfonden, som aktivt och konkret bidrar till förbättrad arbetsmiljö, stärkt rehabilitering och på sikt förbättrad samhällsekonomi genom minskad sjukfrånvaro. Också här finns en krypto-

kritik man möter då och då, att fonden inte skulle vara till någon nytta, att den skulle vara en märklig skapelse som mera kommit till av politiska skäl än av reella skäl. Men så är det inte. Det handlar om att människor skall få kortare rehabiliteringstider än eljest och att få hjälp och stöd för att komma in på arbetsmarknaden så snabbt som möjligt. Tyvärr har inte alltid de rätta åtgärderna vidtagits tillräckligt snabbt i alla företag. Det finns dock undantag.

Hittills har 2,6 miljarder kronor beviljats 3 200 projekt som totalt berör 885 000 anställda – det är en femtedel av arbetskraften.

Om 13 dagar sänks momsen på maten, resorna och turismen. Det är en stor framgång för centern. Men det gläder oss speciellt att det har gått att få majoritet för detta, alltså en bred uppslutning. Jag vill gärna säga att det är roligt även när mindre partier kan nå framgång i detta sammanhang – jag tänker då i första hand naturligtvis på vänsterpartiet. Det som är viktigt att konstatera är precis vad Carl Bildt har sagt tidigare i debatten: de stora skattesänkningarna har gällt just detta. Det är här de många miljarderna har delats ut: matmomsen, persontransporterna och turismen; och till att ta bort förmögenhetsskatten på arbetande kapital samt slopad skogsvårdsavgift. Detta är åtgärder som samtliga finns i centerns valprogram. Därför uppfattar vi dem samtliga som centerpolitik från början. Vi har ingen som helst anledning att dölja att vi är glada över att vi har kunnat få igenom de delarna i vår politik.

Sänkningarna av momsen på maten och resorna betyder – som bl.a. sparbanksgruppens hushållsekonomer har bekräftat – mest för barnfamiljerna och pensionärerna, grupper som ofta lever med smala ekonomiska marginaler.

Detta uppfattar vi som nyckeln till att kunna göra också annat, dvs. att få förståelse även för de åtgärder som skärper våra konkurrensmöjligheter. Det skapas förståelse hos människor för att också sådana åtgärder behövs, fast de inte alltid upplevs som helt rättvisa.

Om 13 dagar tar Sverige också ett avgörande steg mot valfrihet i barnomsorgen. Alla lösningar som godtas i de lokala barnomsorgsplanerna kan erhålla statsbidrag. Nu startar regeringens arbete för att förbereda det andra steget i valfrihetsrevolutionen inom barnomsorgen – vårdnadsbidraget, lika för alla barn.

De sämst ställda pensionärernas situation ges särskild uppmärksamhet. Höjd grundpension utreds med sikte på att börja genomföras 1993.

Det är riktigt att regeringen tvingats att prioritera kampen mot de ekonomiska obalanserna. Det leder naturligtvis ibland till den svepande typen av kritik om att ni gör ingenting på miljöområdet, varför gör ni inte det? Jag skall gärna ta upp den kastade handsken.

All utveckling och alla beslut – i politik, näringsliv och hushåll – måste utgå från vad naturen tål. Vi som lever nu har inte rätt att föröda för de generationer som kommer efter oss. Bara genom att göra sambanden mellan ekologi och ekonomi tydliga kan vi skapa en utveckling som håller i längden. Bara genom att från början välja lösningar som står i samklang med naturen kan vi skapa en hållbar samhällsutveckling. Därför måste vi sätta pris på miljön genom miljöavgifter och andra tydliga och effektiva ekonomiska styrme-

del. Därför måste vi ställa kravet på ren produktion. Alla som har arbetat med dessa frågor vet att det är systemförändrande frågor och att det tar sin tid att genomföra detta. Men arbetet har börjat. Det är bara att invänta resultaten.

Skadliga ämnen skall ersättas med miljöanpassade och förnybara. Om gällande lag om den s.k. substitutionsprincipen på kemikalieområdet inte får genomslag, blir det nödvändigt att gå vidare och öka pressen för att nå en miljöriktig utveckling. Det är vi också beredda att göra.

Arbetet med miljömärkning skall vidareutvecklas – bara så kan vi alla som konsumenter få makt och möjlighet att välja god miljö.

System för återanvändning och återvinning av förpackningar och avfall innebär ett avgörande steg till en resurshushållande ekonomi. Inriktningen skall vara att allt avfall återförs till naturens kretslopp. Att inleda den systemförändringen är en av den nya regeringens viktigaste uppgifter. Införande av en särskild avfallsavgift/skatt förbereds nu.

Sverige är en av initiativtagarna till FNs konferens om miljö och utveckling i Rio de Janeiro i juni nästa år – och Sverige har därför ett särskilt ansvar att aktivt medverka till att konferensen når framgång. Den här konferensen måste bli handlingsinriktad: Det gäller skyddet av klimatet och bevarandet av biologisk mångfald med regler för bl.a. biotekniken. Det gäller i högsta grad livsstilen i i-länderna och u-ländernas förutsättningar att välja miljöanpassad utveckling.

Alla i vårt land delar i dag åsikten att det är rätt att investera i god miljö i våra östra grannländer. Det kan t.o.m. vara mer kostnadseffektivt än miljöinvesteringar på hemmaplan. Det synsättet gäller självklart även globalt. Miljöförstöringen känner inga gränser. Den blir inte mindre förödande för att den äger rum långt borta. De som vill avveckla biståndet till fattiga länder – i sken av att pengarna gör bättre nytta i våra grannländer – är offer för en grov felsyn. Vi har bara en jord och den är gemensam.

Regeringen kommer att avsätta nya resurser för ekonomiskt och teknologiskt stöd till miljöanpassad utveckling i u-länderna. Det är ett löfte inför FN-konferensen om miljö och utveckling.

Låt mig i övrigt tillägga att bland konkreta åtgärder, som även Lars Werner bör känna till, finns t.ex. sänkt skatt på ren etanol, sänkt skatt på vindkraft, sänkt skatt på persontrafiken, som jag nämnt redan. Vi gör en ytterligare satsning på kollektiva transporter och fattar naturligtvis många miljöbeslut som har sitt utflöde ur den miljöproposition riksdagen antog så sent som i juni. Miljöklassning av bilar har drivits igenom under motstånd. Regeringen har i dag fattat ett beslut som legat och väntat i tre år om hur mycket utsläpp som får komma från Saabs Trollhättefabrik. Det kan uppfattas som litet tufft, men det är viktigt för miljöns skull.

Fru talman! Låt mig avsluta en dag som denna, när Ryssland, Vitryssland och Ukraina kan erkännas som självständiga stater och när Sovjetunionen inom kort för sista gången halar sin flagga, med att konstatera att det är uppenbart att vi är mitt inne i en dynamisk process som gäller hela Europas utveckling.

Jag vill bara betona hur viktigt det är i ett sådant dynamiskt skede med

bred politisk enighet kring de frågor som det här gäller: Sveriges roll i det framtida Europa.
(Applåder)

Anf. 98 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Herr talman! Alla är överens om att det måste göras mycket för småföretagen. Jag vet att Olof Johansson och hans parti har försökt med det också. Men småföretagarna ruskar fortfarande på huvudet och tycker att det inte har hänt så mycket än. I mitt huvudanförande var jag inne på vad som fortfarande saknas. Jag hoppas att det blir mera "action" i regeringen och ber att denna hälsning framförs till övriga där.

Min fråga till Olof Johansson är: Kommer mer att hända, och vad?

Miljön är viktig, det vet vi allihop. Den är dessutom global, i varje fall i högtidstal. Om vi skulle få hundra gånger större effekt på att göra en miljöinsats i Jönköping än att göra den i Stockholm, skulle inte Olof Johansson göra den i Jönköping? Jag är i alla fall övertygad om att Alf Svensson skulle göra det.

Nu ligger Baltikum ungefär lika nära Stockholm som Jönköping gör. Om man kan få hundra gånger större effekt på åtgärder där, är det då inte rimligt att man vidtar dessa åtgärder? Är Olof Johansson beredd att stödja kraftiga satsningar där? Jag talar om enormt stora satsningar, inte småpotatis.

Som kommentar vill jag bara säga att jag tycker att våra små knep på hemmaplan, där vi har litet miljöavgifter och arbetar för att bli ännu duktigare än vi redan är, verkar på mig litet futtiga i sammanhanget. Det kan bara leda till en sak: Vi bestraffar oss själva och våra produkter. Sedan köper vi produkterna utifrån. Vad har jordklotet vunnit på det, Olof Johansson? Är det inte dags att tänka stort och framför allt att tänka på vad vi kan göra i vår omgivning, där det finns sådana fantastiska möjligheter?

Anf. 99 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag hoppas att jag inte onödigtvis retar upp Ian Wachtmeister, men ibland får jag en känsla av att Ian Wachtmeister har varit borta ur landet en längre tid. Debatten om att miljön är en helhet och att den gäller hela vår värld fördes bl.a. redan 1972 på världsmiljökonferensen här i Stockholm. Det är 19 år sedan.

Miljön och miljöproblemen känner inga gränser, och det är det som är poängen. Alltså måste man verka på alla plan: nationellt, internationellt och regionalt, dvs. i Europa, i Östersjöområdet och globalt. Man har egentligen inte rätt att glömma någon del, utan tyngdpunkten måste läggas på alla delar. Frågan är sedan hur man skall prioritera. Många länder i världen befinner sig så nära överlevnadsgränsen att man av rent humanitära skäl, av rena överlevnadsskäl, måste prioritera den sortens insatser. Människor svälter ihjäl, ökenspridningen fortsätter och man hugger ned skogarna, eftersom man inte har något alternativ.

Det är självklart att vi i de rika länderna måste ge människorna i dessa länder en möjlighet att hjälpa sig själva genom att initiera en verksamhet där. Detta behöver inte innebära en hård motsättning i förhållande till det vi gör här hemma eller det vi måste göra för att hjälpa våra grannar.

Under det närmaste året kommer det att föras diskussioner om ett samlat miljöprogram för alla Östersjöstaterna. En av de underskattade men stora vinsterna av frigörelsen i Central- och Östeuropa är ju att vi nu äntligen kan samarbeta i Östersjöområdet. Det blir ett samarbete som syftar till att plocka ut de värsta miljöskadorna och miljöskadekällorna och att angripa dem. Vi skall naturligtvis göra detta genom att mobilisera pengar från olika håll i världen, inte bara från Sverige. Det handlar här om att mobilisera Världsbanken, Europeiska utvecklingsbanken, Nordiska investeringsbanken och staternas gåvomedel för att få upp volymerna och få i gång verksamheten. Detta är en självklarhet. Det är en uppgift som den här regeringen verkligen är beredd att ta på allvar.

Jag har under den korta tid jag har varit miljöminister noterat att det internationella arbetet tar alltmer tid, och det är – tyvärr – naturligt.

Anf. 100 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Herr talman! Jag har varit i Sverige länge och envetet. Detta säger jag som information till herr Johansson. Just av den anledningen ställde jag mina frågor, som handlade dels om småföretagen, dels om svenskt bistånd till våra grannar. Det är en fråga som vi kommer att återkomma till och som tyvärr kommer att bli mer och mer aktuell.

Jag har ytterligare en fråga: Kommer Olof Johansson – jag ser honom nu som en representant för regeringen – att vara med på att satsa ungefär 150 milj.kr. av statliga medel på att främja svensk turism via ett helt nytt turistråd med proffs och allt som hör till? Skattebetalarna ser gärna att Olof Johansson, regeringen och vi riksdagsledamöter går med på den satsningen, eftersom de vet att de i så fall kommer att få tillbaka dessa pengar många många gånger om. Detta är att ta till vara en möjlighet, den enklaste och samtidigt mest storslagna vi har, nämligen vårt eget land.

Anf. 101 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Svaret på frågan är självfallet ja, och det svaret gäller för hela regeringen, det är jag helt övertygad om. Det är precis så som resonemangen har gått hos oss. Men vi kan inte göra allt på en gång, och därför är vår start på detta område, nämligen att ta bort skatten på arbetande kapital, vilket gäller just småföretagen, så viktig. Detsamma gäller för skogsvårdsavgiften och sänkningen av turistmomsen.

När det gäller turismen har jag och mitt parti en positiv inställning till att gå vidare, att se till att vi vänder trenden för turismen, så att vi äntligen kan få fler utländska turister i Sverige än svenska turister utomlands, utan att nödvändigtvis minska den senare gruppen. Detta är en viktig del av den ekonomiska balansen gentemot omvärlden, bytesbalansen, och det är därför en riktig inriktning. Jag vill däremot inte stå här och utlova pengar å hela regeringens vägnar. Sådana beslut fattar vi tillsammans.

Anf. 102 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Jag apostroferades tidigare i debatten som "hemkommen från Afrika". Det är alldeles riktigt. Jag kan också meddela att jag väl vet

var jag befinner mig. Det har tydligen för vissa deltagare i debatten varit dåligt beställt med det tidigare.

En dag under vistelsen i Addis Abeba tog vår charmerande ambassadör Birgitta Karlström-Dorph mig med ut i slummen i Addis Abeba, ett jättelikt slumområde. Vi önskar varandra med all rätt god jul här – jag passar på att redan nu önska alla god jul – men i dessa nästan gränslösa slumområden tror jag ingen av oss hade orkat önska någon av våra medmänniskor där en god jul. Man var bara fångad av en enda känsla, för att inte säga en traktan och en trängtan långt in i hjärteroten, nämligen *hur* man skulle kunna hjälpa, icke alls *om*. Vi kan gott debattera hur vi kan hjälpa, hur vi kan sträva efter bättre kvalitet, bättre och säkrare vägar, osv., men inte om vi skall hjälpa.

Det talades tidigare i debatten om Jönköping och miljöpolitik. Jag kan försäkra Ian Wachtmeister att en insats i Addis Abeba motsvarande den som görs här betyder hundra gånger mer där. Det var ju den storleksordningen det talades om.

Herr talman! Jag gissar att de allra flesta av oss någon gång har råkat ut för att få ett kedjebrev. Man uppmanas att sända brevet vidare i ett antal exemplar, och så utlovas att man inom någon tid skall erhålla de väldigaste summor. Gång på gång kan man se att massmedia finner fog för att varna för den typen av kedjebrevsinitiativ – man får inte gå på det, så lättlurad skall man inte vara. Det som borde framstå som det mest självklara, att inte alla kan vinna de väldigaste summor utan att någon förlorar, behöver alltså av och till understrykas.

Sverige har under senare år haft vad man faktiskt skulle kunna kalla en kedjebrevsekonomi. Den svenska ekonomiska tillväxten har verkligen inte varit av den arten och den karaktären att det borde ha tett sig rimligt att inteckna och spekulera i den omfattning som gjorts. Genom att skicka "lånebreven" vidare – på framtiden eller över till andra sektorer – har kedjebrevsekonomin ångat vidare. I finansplan efter finansplan har det emellertid varnats och understrukits att, bildligt talat, kedjan en dag stannar och att många då drabbas. Nu vet vi att den har stannat.

Jag skall gärna tillstå, herr talman, att det har känts ganska tungt när folk som intervjuats i tidningar, radio eller TV har sagt – och sannolikt också trott – att regeringen med något slags berått mod velat sätta dit eller ge sig på vissa grupper. Jag förstår inte varför regeringen vill ge sig på just oss, yttrade någon i en intervju nyligen, och den typen av stämningar har ofta refererats.

Det vore att dribbla med verkligheten att inte våga tillstå att vilken regering som helst efter valet nu i höstas hade bringats till åtgärder för att ta itu med de ekonomiska bekymmer som Sverige befinner sig i – för att nu inte säga: har försatt sig i. Att påstå något annat vore att fara med osanning. Med nolltillväxt kan vi omöjligt klara en ökad konsumtion.

Hur skulle regeringen ha kunnat pressa ner utgifterna om regeringen inte givit sig på de stora transfereringssystemen? Hur skulle regeringen ha kunnat få fart på svensk småindustri om regeringen inte ändrat på skattepolitiken, som bromsat och låst produktionen och lett till att Sverige nu saknar ekonomisk tillväxt? Vem vill egentligen stå upp och hävda att Sverige kan

garantera de ekonomiskt sämst ställda grupperna fortsatt materiell välfärd, om Sverige kommer att släpa efter i relation till EG- och OECD-länder?

Herr talman! I tidskriften Tiden, tidskrift för socialistisk kritik och politik, skriver Per Kågeson i sin valanalys: "Hur illa vi än tycker om sänkta skatter på kapital, förmögenheter och arv, så står det helt klart att dessa skatter under 90-talet successivt kommer att behöva sänkas tills marginalen gentemot attraktiva länder i vår omvärld inte är större än att människorna och kapitalet stannar hemma – – –."

Ja, så är det naturligtvis. Det verkar ibland som om man från visst håll försöker få människor att tro att till EG-inträdet år 1995 kan vi besluta och agera som om vi levde isolerade från allt som händer i vår omvärld. Så är det naturligtvis inte i en värld som ständigt krymper och kommer oss allt närmare. Vi vet också alla att det inte enbart är miljöpolitiken som nonchalerar nationella gränser. Penningströmmar, mänsklig kompetens och kunnande känner heller inte respekt för nationers gränsdragningar.

Vi kristdemokrater har ingalunda som målsättning att göra miljonärer rikare. Vi har som målsättning att få svensk ekonomi i balans med omvärlden, se till att kapitalet stannar i Sverige och att näringslivshjulen börjar snurra igen. Vi vill skapa förutsättningar så att det bakas en större kaka, så att det finns mer att fördela, till de ekonomiskt sämst ställda pensionärerna, till de många vårdbehövande som tvingas stå i köer, till barnfamiljer som ännu inte fått reell valfrihet, till handikappgrupper etc. Självfallet önskar vi också att vårt utvecklingsbistånd – 1 % av BNI – skall bli en så stor summa som möjligt genom den ökande tillväxten, och inte på grund av negativ tillväxt medföra att färre människor i de fattiga länderna kan hjälpas.

Herr talman! Vi har sagt det många gånger, och likväl tror jag att vi alla måste tillstå, att det fortfarande nästan ter sig overkligt att kommunismen så totalhavererat. Den instabilitet som faktiskt måste te sig som något naturligt efter decenniers brutala förtryck, måste vi nu alla hjälpas åt med att hantera. Vi hoppas och önskar att demokratiseringen skall slå djupa rötter i Baltikum och i det forna Sovjetväldet. Vi har ingen annan avsikt än att på alla de för oss framkomliga sätten bistå och hjälpa. Låt mig blott och bart få erinra om att det är av största vikt att de hjälpinsatser som görs är av rätt kvalitet och inriktning.

Katastrofhjälp är nödvändig, men ett perspektiv som sträcker sig längre än till nuet fordrar av oss att vi med all kraft hjälper till med att skapa den fördjupade demokratins och marknadsekonomins många förutsättningar. Det är ju alldeles självklart att en generation som uppfostrats i kommunismens förljugna atmosfär och relativistiska människosyn inte från en dag till en annan mäktar göra sig kvitt den livsstil och den mentalitet som kommunismen för med sig. Vår egen demokratiska tradition med folkrörelseengagemang, förvaltningskunnande, kyrkornas verksamheter och vårt näringsliv har mycket att erbjuda Östeuropa i den pågående omvandlingsprocessen.

Jag tror att det kan vara på sin plats att lyfta fram EG som den stora förutsättningen och dessutom möjligheten för ett fritt Östeuropa. Den gemenskap och den fredsinriktning som EG haft och har ger möjligheter att riva gränser av alla de slag, också till de nya stater som vi ser födas i dag.

Under de två tre månader som jag haft ansvar för utvecklingsfrågor har

jag titt som tätt fått förkunnat för mig att biståndet skall vara liktydigt med överförande av kunskap om marknadsekonomi. Låt u-länder få klara sig själva! Det gjorde vi i Sverige, och se så bra det gått. Så enkla budskap förs faktiskt till torgs.

Det råder inga som helst delade meningar om att det krävs fungerande marknadsekonomier i u-länderna. Fungerande marknadsekonomier kräver marknader och handel men också rättssystem och ansvarsfulla aktörer som kan värna den svage och skydda mot ohämmad exploatering. Kraven på marknadsekonomi kan därför omöjligt innebära att i-världen skall ställa sig vid sidan om som åskådare.

Världsbanken har för övrigt räknat ut att u-länderna förlorar 100 miljarder US-dollar varje år på de tullmurar som i-länderna skapat. Det är nästan dubbelt så mycket som vad det samlade världssamfundet ger i direkt u-bistånd. Vi vill därför med kraft driva frågor om en liberal världshandel.

Herr talman! För ett par veckor sedan hölls en samling med miljö- och biståndsministrar i Paris, då miljökonferensen nästa år i Rio de Janeiro förbereddes. Det är utomordentligt viktigt att den konferensen kommer till konkreta ställningstaganden, konventioner, som kan accepteras av såväl i- som u-länder.

Vi vet att den globala miljösituationen icke skulle tåla de enorma påfrestningar som miljön skulle utsättas för, om u-länder i sin industrialisering nonchalerade miljön i samma omfattning som nuvarande i-länder gjort under sin utveckling.

Jag vill poängtera att om Rio-konferensen inte leder fram till samförstånd mellan i- och u-länder, om u-länder tycker sig vara dikterade av i-länder, och om en del i-länder vägrar att ta sitt ansvar, så är det tyvärr och åter tyvärr dags att börja inse att den nya globala hotbilden – och den låter sig inte avlyftas från en dag till en annan – är en miljökatastrof.

Jag tror att det finns mycket att vinna för de länder som satsar på miljöteknik, som låter miljöhänsyn styra den tekniska utvecklingen. De länder vars näringsliv tar fram en generellt miljövänlig teknik och som lyckas pressa ner energiförbrukningen radikalt har inmutat sin framtida ekonomiska tillväxt.

Herr talman! Politiska debatter handlar oftast och mest om ekonomi, om skattetryck och transfereringssystem. Det är självklart att individer och familjer måste ha en ekonomisk grundtrygghet för att kunna fungera, ta ansvar och känna delaktighet i vårt samhälle. Och jag tycker det är både nödvändigt och eftertraktansvärt att fördelningspolitiken och dess förutsättningar debatteras sakligt och ingående.

Men så här några få dagar före jul skulle jag gärna vilja vidga perspektivet något. Vi vet ju faktiskt alla att det inte hjälper en människa om hon vinner hela världen men förlorar sig själv.

Julens huvudbudskap står för fred och försoning. Och visst är det så att välfärden kan te sig fattig, trots all materiell rikedom, om människor försummar den andliga dimensionen.

Under hösten har vi gång på gång sett hur rasism och antisemitism pyr i vårt svenska samhälle. Främlingsfientlighet och en antidemokratisk människosyn smyger sig fram. Kanske glömmer vi litet till mans att demokratin

inte är något en gång för alla givet ens i vårt land. Den måste ständigt vinnas, av varje generation, i varje gemenskap.

Jag vill gärna uttrycka min stora tillfredsställelse över formuleringarna i socialutskottets betänkande och att riksdagens alla partier ställt sig bakom de formuleringarna. Där står bl.a.: "Den nya regeringen har i regeringsförklaringen anfört att den snabba utvecklingen inom den medicinska och biologiska forskningen reser ständigt nya och svåra etiska problem. Denna utveckling ställer krav på en sammanhållen och etiskt förankrad politik. Enligt regeringsförklaringen skall utgångspunkten alltid vara den syn på människan och på människolivets helgd som har sin förankring i den kristna etiken och den västerländska humanismen. Alla människor har samma värde och den grundläggande mänskliga rättigheten till liv."

Jag känner också glädje över att det i kommittédirektiven till en ny läroplan klart manifesteras att skolans verksamhet inte skall vara värderingsneutral.

Herr talman! Jag vill gärna understryka att jag inte tror på någon fullkomlig värld. Men jag tror att det är i arbetet för att förverkliga det goda och det sanna som vi hör hemma, väl medvetna om att vi inte når ända fram. Och i det arbetet är hemmen och skolan samhällsarbetets absolut bästa och mest betydelsefulla medarbetare.

Vi kristdemokrater eftersträvar inte en familjepolitik som avskärmar sig från ett utåtriktat ansvarstagande. Men vi tror att det är i de små naturliga gemenskaperna och miljöerna vi som individer blir mest skickade att lära oss ansvar för de vidare sammanhangen. Det är där vi också bäst kan få oss till del den människosyn som ger alla individer, oberoende av ras, kön, ålder, etc., ett lika och ett okränkbart värde. Och att skolan skall vidareföra respekten för människolivets okränkbarhet och solidaritet med svaga och utsatta grupper utifrån den etik som väglett oss i västerlandet generation efter generation, det måste få vara en självklarhet.

Herr talman! Det fortsatta 90-talet kommer att ställa oss inför många spännande och fascinerande utmaningar.

Vi fick den 15 september väljarnas förtroende att anta dessa utmaningar. De förändringar som nu inletts på många olika samhällsområden utgör, tror vi, just de bästa förutsättningarna för ett fortsatt starkt engagemang både på hemmaplan och utanför Sveriges gränser.

(Applåder)

Anf. 103 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Herr talman! Först vill jag säga att jag har mycket stor respekt för Alf Svensson som biståndsminister och även som människa. Jag vill dock understryka att de problem som vi talar om i samband med biståndet är enorma. Afrikas befolkning kommer att fördubblas på 20 år. Hela världens befolkning kommer att fördubblas på 40 år. För Sverige går det litet långsammare, nämligen 458 år. Och för Belgien tar det 70 000 år med nuvarande takt. Men fördubblingen av befolkningen i de länder som vi hjälper är ett av de stora problemen. Om u-hjälpen hade varit framgångsrik, och om i-länderna hade varit kloka och gjort det rätta, skulle det väl ha lett till någon sorts förbättring. Men har det lett till någon förbättring?

Jag har några frågor till Alf Svensson.

Tror Alf Svensson att det förekommer korruption och stöld av biståndsmedel i våra mottagarländer?

Vad tycker Alf Svensson om de vapenköp som i dag förekommer och, som jag påpekade tidigare, är 13 gånger större än den u-hjälp som vi ger till dessa länder? Om man vore ironisk – och det är bäst att understryka detta – kunde man säga att det vore lika bra att skicka vapen från Bofors härifrån.

Tror Alf Svensson att u-hjälpen når fram och hjälper människorna, som han själv alltid talar om och som han tror att vår u-hjälp är till för? Jag tycker att de rapporter som man får tvärtom visar att hjälpen hamnar på konton i Schweiz i olika korruptionshärvor m.m. och hos härskarna och inte hos människorna.

En sista fråga: Tycker Alf Svensson att SIDA är toppen? Själv tror jag att SIDA är toppen på ett isberg.

Anf. 104 Statsrådet ALF SVENSSON (kds) replik:

Herr talman! Det är helt klart på det sättet att problemen är enorma. Därför är det obegripligt att man vill halvera biståndet. Det är också helt klart på det sättet att migrationsproblemen är utomordentligt stora världen över.

Så sent som i går hade jag en föredragning av expertis vid Uppsala universitet som underströk att det är från Afrika och Asien som invandring till Europa kommer att ske. Men man skall inte tro att man kan hantera migrationsproblematiken genom att dra ned biståndet. Man kanske kan göra det bättre genom att använda det något annorlunda av och till.

Jag vill sedan säga något om vapenköpen. Man kanske kan ha en viss förståelse för att också de fattiga länderna under det kalla krigets dagar ville göra något för sin säkerhet. Det skall emellertid i sammanhanget sägas att just relationen till vapeninköpen numera tas upp i biståndssamtal med länderna i tredje världen, inte bara av oss bilateralt utan det sker också multilateralt och har tagits in i samband med Världsbankens och andra multilaterala foras resonemang.

Herr talman! Jag vet att u-hjälpen når människor. Jag vet det. Naturligtvis förekommer det korruption. Men det har, herr talman, hänt att en och annan svart affär har förekommit också i det vita Svea rike.

Anf. 105 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Herr talman! Den hjälp som vi och andra har givit har till mycket stor del förstört förhållandena i mottagarländerna. Det ena vittnesmålet efter det andra kommer om hur vi har skapat någon sorts A-lagare och bidragstagaranda i länder som vi i stället borde hjälpa att komma i gång.

Jag har en fråga som jag hoppas att Alf Svensson kan svara på, men jag förstår att ni är fler om budet. Har regeringen ett tvåprocentsmål för u-hjälpen, alltså 2 % av BNP, i dagens penningvärde ytterligare 14 miljarder? Skulle detta i så fall fortfarande exkludera våra grannländer? Är er definition fortfarande att bistånd kan ges endast till länder som ligger tillräckligt långt bort, även när våra grannländer, när det gäller BNP per capita osv., tyvärr kvalar in i den gruppen?

Anf. 106 Statsrådet ALF SVENSSON (kds) replik:

Herr talman! Låt mig få säga att jag tycker att det är uppmuntrande och strongt av den nya regeringen att ha nått upp till 1 % och alltså höjt biståndsanslaget i jämförelse med vad som var fallet tidigare.

Jag är helt på det klara med att det är en demokratisering, respekt för mänskliga fri- och rättigheter och marknadsekonomiskt tänkande som skall till.

Jag tror också att vi har misslyckats med biståndet av och till. Och det har vi även gjort med mycket annat här i världen. Och vi har naturligtvis erfarenheter. Jag kritiserar därför inte mina företrädare. När man börjar med en verksamhet, vare sig det är näringsliv i Sverige, miljöpolitik eller biståndsfrågor, infinner sig naturligtvis en del felsteg. Men vi har haft en ärlig vilja att hjälpa våra medmänniskor som har det mer än uselt. Vad jag är rädd för, herr talman, är att de många felstegen skall lyftas fram och sedan användas som ursäkt för att man inte längre skall bry sig om medmänniskor som verkligen hamnat på livets skuggsida. Denna typ av argumentering och dessa försök hoppas jag att vi är många här i kammaren som vänder oss mot.
(Applåder)

Partiledardebatten var härmed avslutad.

6 § Beslut rörande finansutskottets betänkande FiU10

Företogs till avgörande finansutskottets betänkande 1991/92:FiU10 (beträffande debatten, se 3 §).

Mom 1 (riktlinjer för den ekonomiska politiken)

Först biträddes reservation 1 av Hans Gustafsson m.fl. med 129 röster mot 14 för meningsyttringen av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del. 175 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 178 röster mot 129 för reservation 1 av Hans Gustafsson m.fl. 13 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (arbetsmarknadspolitiska åtgärder)

Först biträddes reservation 2 av Hans Gustafsson m.fl. – som ställdes mot meningsyttringen av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 179 röster mot 142 för reservation 2 av Hans Gustafsson m.fl.

Mom. 3 (åtgärder inom byggsektorn)

Först biträddes reservation 3 av Hans Gustafsson m.fl. – som ställdes mot meningsyttringen av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 181 röster mot 142 för reservation 3 av Hans Gustafsson m.fl.

Mom. 4 (forskning och utbildning)

Utskottets hemställan bifölls med 179 röster mot 142 för reservation 4 av Hans Gustafsson m.fl.

Först biträddes reservation 5 av Hans Gustafsson m.fl. – som ställdes mot meningsyttringen av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 182 röster mot 141 för reservation 5 av Hans Gustafsson m.fl.

Mom. 6 (pensionssystemet)

Utskottets hemställan bifölls med 301 röster mot 15 för meningsyttringen av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del. 7 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 7 (företagshälsovården)

Utskottets hemställan bifölls med 181 röster mot 141 för reservation 6 av Hans Gustafsson m.fl.

Mom. 9 (inhemska miljöproblem)

Utskottets hemställan bifölls med 308 röster mot 13 för meningsyttringen av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 10 (EG-anpassning av de svenska jordbrukspriserna)

Utskottets hemställan bifölls med 190 röster mot 131 för reservation 7 av Hans Gustafsson m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 11 (televerkets taxepolitik)

Reservation 8 av Hans Gustafsson m.fl. bifölls med 163 röster mot 158 för utskottets hemställan. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 12 (vinstmedel från vattenkraftsproduktion)

Utskottets hemställan bifölls med 301 röster mot 15 för meningsyttringen av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del. 5 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 13 (minskning av investeringsbidrag för bostadsbyggande)

Utskottets hemställan bifölls med 180 röster mot 142 för reservation 9 av Hans Gustafsson m.fl. och meningsyttringen av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 14 (senareläggning av höjningen av barnbidrag och studiebidrag)

Utskottets hemställan bifölls med 181 röster mot 142 för reservation 10 av Hans Gustafsson m.fl. och meningsyttringen av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del.

Mom. 15 (egenavgiften i arbetslöshetsförsäkringen)

Utskottets hemställan bifölls med 179 röster mot 142 för reservation 11 av Hans Gustafsson m.fl. och meningsyttringen av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del.

Mom. 16 (en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring)
Utskottets hemställan – som ställdes mot meningsyttringen av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 17 (den kommunala ekonomin)
Först biträddes reservation 12 av Hans Gustafsson m.fl. med 141 röster mot 14 för meningsyttringen av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del. 165 ledamöter avstod från att rösta.
Härefter bifölls utskottets hemställan med 181 röster mot 128 för reservation 12 av Hans Gustafsson m.fl. 13 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 18 (lagen om särskild skatteutjämningsavgift)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Hans Gustafsson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 20 (långsiktig utgiftsstrategi)
Först biträddes reservation 14 av Hans Gustafsson m.fl. med 129 röster mot 14 för meningsyttringen av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del. 178 ledamöter avstod från att rösta.
Härefter bifölls utskottets hemställan med 178 röster mot 129 för reservation 14 av Hans Gustafsson m.fl. 12 ledamöter avstod från att rösta.
Göran Lennmarker (m) anmälde att han i huvudvoteringen avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Mom. 22 (den statliga prospekteringen)
Utskottets hemställan bifölls med 174 röster mot 142 för reservation 15 av Hans Gustafsson m.fl. och meningsyttringen av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del. 7 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 23 (Sveriges turistråd)
Utskottets hemställan bifölls med 172 röster mot 151 för reservation 16 av Per-Ola Eriksson m.fl.

Övriga moment
Utskottets hemställan bifölls.

7 § Andelshus

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1991/92:SkU13 Andelshus.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut
Utskottets hemställan bifölls.

8 § Beslut rörande konstitutionsutskottets betänkande KU19

Företogs till avgörande konstitutionsutskottets betänkande 1991/92:KU19 (beträffande debatten, se prot. 48).

Mom. 1 (omfattningen av de regler som skall gälla för kabelsändningarna)
Utskottets hemställan bifölls med 295 röster mot 24 för reservation 1 av Harriet Colliander. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 3 och 4 (skyldighet för nätinnehavare att tillhandahålla utrymme för en lokal kanal, m.m.)
Utskottets hemställan bifölls med 309 röster mot 13 för meningsyttringen av Johan Lönnroth.

Mom. 5 (frågan om reklam skall tillåtas i kabelsändningarna m.m.)
Utskottets hemställan bifölls med 180 röster mot 142 för reservation 2 av Thage G Peterson m.fl.

Mom. 6 (reklam som riktar sig till barn)
Utskottets hemställan bifölls med 180 röster mot 142 för reservation 3 av Thage G Peterson m.fl.

Mom. 10 (regler som hindrar privat ägarkoncentration av kabelsändarföretag)
Utskottets hemställan bifölls med 180 röster mot 141 för reservation 5 av Thage G Peterson m.fl.

Övriga moment
Utskottets hemställan bifölls.

9 § Godkännande av ett avtal mellan Sverige, Norge och EEG om civil luftfart, m.m.

Föredrogs
trafikutskottets betänkande
1991/92:TU4 Godkännande av ett avtal mellan Sverige, Norge och EEG om civil luftfart, m.m. (prop. 1991/92:29).

Anf. 107 BENGT HURTIG (v):
Herr talman! Jag kan redan från början upplysa om att jag kommer att yrka bifall till min meningsyttring.

Jag tycker att när det för en gångs skull handlar om att överlåta myndighetsutövning till främmande makt och när vi skall fatta ett principbeslut som kräver tre fjärdedels majoritet, får vi faktiskt finna oss i att vara närvarande i kammaren. Det här blir nu fjortonde paragrafen i den här lagen som skall antas enligt riksdagsordningen 10 kap. 5 §.

Vi i vårt parti är av den uppfattningen att när det gäller kortare sträckor,

åtminstone sträckor på upp emot 50–60 mil, är det den spårbundna trafiken som i framtiden måste ta över betydligt mer av såväl flygtrafik som landsvägstrafik. Det hindrar inte att vi anser att flygtrafik på längre sträckor kommer att fylla en viktig funktion. Även för avlägsna delar i vårt land kommer flyget att vara viktigt.

De tre nordiska ländernas samarbete inom SAS har gjort det möjligt att utveckla en flygtrafikförsörjning av hög klass. Danmarks medlemskap i EG medför emellertid att den danska delen av SAS måste underkastas EGs regelverk. Före EES-avtalets eventuella ikraftträdande skulle detta emellertid inte gälla den svenska och norska delen av SAS. I och med ökad avreglering inom EG-området finns det en viss risk för att den danska delen av SAS skulle få andra konkurrensförutsättningar än den norska och svenska delen. För att nå samma fördelar skulle då flygtransporter till Europa från Sverige få fördelar om transporterna genomförs enbart via Köpenhamn.

Med en viss vånda har vi i vårt parti därför godtagit detta avtal och konstaterar att det är möjligt att säga upp avtalet, och att det automatiskt kan upphöra om olösliga tvister uppstår. I händelse av att EES-avtalet faller och ett medlemsskap i EG skjuts på framtiden är det viktigt att det finns en ventil för att krypa ur hela arrangemanget.

Den föreställning som ligger till grund för hela avregleringsfilosofin i Europa är naturligtvis att transporterna skall bli billigare och bättre. Ökad konkurrens är nyckelordet. Avregleringen gäller bara EG-stater plus Sverige och Norge. Konkurrensfilosofin sträcker sig inte så långt att all flygtrafik i hela världen skall konkurrera mer i Europa. Begränsningen av luftrummet och flygplatsernas kapacitet leder ju också till att konkurrensen aldrig kan släppas helt fri i framtiden.

Erfarenhetsmässigt tror jag också att vi kan säga att när konkurrensen ökar på flygtrafikens område, kan till en början prissänkningar inträffa. Trafik på mindre lönsamma linjer kan också försvinna. Därefter kommer troligen ett skede där flera företag slås ut och ett fåtal starka blir kvar på marknaden. Därefter kommer priserna att öka igen. Jag är för min del inte helt övertygad om att EGs regelverk och myndigheter i längden rår på dessa mekanismer.

Vi bör ju också vara medvetna om att avregleringen inte bara innebär att SAS får konkurrensfördelar inom EG. Det omvända gäller också. I det långa loppet kan det givetvis innebära att det nordiska SAS får svårigheter eller slås ut, och att vi i framtiden får flyga med Lufthansa eller något annat bolag i Sverige.

Det finns också anledning att bevaka, så att inte konkurrensen innebär åtstramningar och sådana krav på piloter, kabinpersonal och materiel som leder till sänkt flygsäkerhet.

Den ökande konkurrensen och begränsningar av offentligt stöd i vårt land som blir en följd av avtalet får enligt vår mening inte innebära att flygtrafik till och från avlägsna delar av landet slås ut. Man måste även i vårt land fortsättningsvis av regionalpolitiska skäl kunna ge stöd till flygplatser och också till annan trafik när andra transportsätt är orealistiska. Genom avtalet ges EG-kommissionen ett stort inflytande på det offentliga stöd som utbetalas också i vårt land. Därför anser vi att det är viktigt att regeringen också när

det gäller flygtrafiken kraftfullt markerar sin rätt att ge sådant offentligt stöd som ibland måste utgå av regionalpolitiska skäl.

Jag vill också anmäla tveksamhet till den myndighetsutövning som kommissionen ges rätt till även i vårt land i och med att vi beslutar om 14 § i den föreliggande lagen. Jag kan inte se vad det innebär att göra kommissionens s.k. negativattest enligt artikel 2 i rättsakt 4 till gällande beslut i Sverige. Såvitt jag begriper är den s.k. negativattesten inte helt bindande för domstolar inom EG. Frågan är om dessa beslut nu blir helt bindande i Sverige utan att vara det i EG.

Jag känner mig inte övertygad om att 14 § är helt nödvändig. I varje fall anser jag att beslut om denna paragraf inte är att betrakta som något prejudikat för framtida behandling av EES-avtalet.

Över huvud taget vill jag göra det konstaterandet att det regelverk från EG som vi nu tar ställning till är mycket svåröverblickbart, och få ledamöter torde vara medvetna om vad detta avtal i praktiken kommer att betyda för att lösa verkliga problem. Denna situation är givetvis djupt otillfredsställande. Jag förmodar att anledningen till att detta avtal nu släpps igenom är att vi har ett stort förtroende för de tjänstemän som har förhandlat fram avtalet. Skulle avtalet av något skäl i framtiden visa sig ohållbart, blir det de förtroendevalda som får ta det ansvaret.

Jag yrkar bifall till meningsyttringen i TU4.

Anf. 108 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Också jag anser att vi bör ratificera detta avtal, men jag har i min motion 1991/92:T2 lyft fram vissa egendomligheter i avtalet. Jag vill gärna få dem antecknade till protokollet.

Förutom den skrattretande detaljstyrningen, som i lag tvingar bolag att bjuda på kaffe, utfäster sig svenska myndigheter att lyda EG-kommissionen hur tokigt den än bär sig åt.

Det är märkligt att inte alla reagerar mot vad som sägs i avtalets 15 §. Jag läser upp hela paragrafen:

15 §, som återfinns på s. 23 i utskottets betänkande, lyder som följer: "Ett beslut av kommissionen som riktar sig mot en enskild fysisk eller juridisk person skall prövas av svenska myndigheter, om kommissionen begärt verkställighet av beslutet. Prövningen skall avse frågan om beslutet är förenligt med det i 1 § angivna avtalet och med föreskrifter som grundas på avtalet."

Så långt är allt gott och väl. Men så kommer det andra stycket som lyder: "Svenska myndigheter får inte pröva frågan om ett beslut av kommissionen är ogiltigt på grund av att kommissionen saknat behörighet, att väsentliga processuella föreskrifter åsidosatts, att beslutet strider mot fördraget eller någon annan rättsregel som hänför sig till fördragets tillämpning eller att fråga är om maktmissbruk eller illojal maktanvändning från kommissionens sida."

Tänker EG-kommissionen utöva maktmissbruk och illojal maktutövning? Om kommissionen skulle bära sig åt på ett sådant sätt, skall vi alltså tiga still och lyda utan att pröva det hela. Jag tycker att detta är mycket märkligt.

Regeringen skall också upphäva sådana kommunala beslut som strider

mot avtalet (19 §). Härigenom inskränks alltså det kommunala självbestämmandet.

Utskottet ger ingen förklaring, utan man svarar bara på s. 14 att detta är "ett pris för möjligheterna till samarbete och för den nytta samarbetet kan ge."

Herr talman! Jag vill nu ta upp en positiv aspekt som blir följden av detta avtal och som öppnar intressanta framtidsmöjligheter. Artikel 19 talar om att avtalet gäller för obestämd tid, men med en ettårig uppsägningstid. Artikel 14 rör tvistlösning. En blandad kommitté skall komma överens om lösning på problem som kan uppkomma. Lyckas de inte inom två månader, upphör avtalet att gälla.

Ett avtal bör ju bara gälla när alla inblandade parter vill ha det kvar. Så länge de vill ha det kommer de alltså att anstränga sig för att lösa tvisterna.

Det behöver kanske inte vara krångligare än så. Sverige, liksom de flesta andra EFTA-länder, har ett fungerande frihandelsavtal med EG. Tvister löses i det fallet genom konsensus i en blandad kommitté. Vi har också flera andra avtal med EG, varav detta luftfartsavtal alltså är det senaste.

Kan detta vara en möjlig väg att gå vidare på? Avtal kan alltså slutas på alla områden där det finns ett gemensamt intresse av ett samarbete. Tvister löses genom konsensus i kommittéer med de berörda parterna. Det är kanske onödigt att bilda den EES-domstol som EG-domstolen nu menar strider mot EGs grundlag.

Det är viktigt att utreda detta alternativ till både EES och medlemskap i EG-unionen. Vi kan få ett fördjupat och förtroendefullt samarbete med våra grannar i sydväst, utan nya institutioner och utan att vi behöver ge upp vårt självbestämmande.

Anf. 109 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! Detta är mitt sista anförande i riksdagen. Jag har många gånger stått i denna talarstol och talat om kommunikationernas betydelse för tillväxt och välfärd i landet och i världen, för att nå varandra, och kommunikationernas betydelse för att göra Sverige rundare. Luftfarten är kanske alldeles speciellt viktig för att göra Sverige rundare och för att spränga gränserna mot världen i övrigt.

Skall man uppnå full effektivitet i ett europeiskt luftfartssystem bör samma regler gälla inom Europeiska gemenskapen, som vi – de flesta av oss – strävar efter att tillhöra. Det avtal som riksdagen nu förhoppningsvis ratificerar innebär att Sverige och Norge får ta på sig samma konkurrensregler som gäller i Europagemenskapen. Det betyder alltså en anpassning till EG. I och med det får SAS och LIN en stark ställning i Europa, enligt min mening.

EG fordrar att konkurrensbegränsande avtal inte får träffas och att monopol eller monopolliknande situationer inte får användas för att hindra konkurrens. Subventioner med allmänna medel tillåts inte eftersom de får konkurrensbegränsande effekt. SAS och LIN är icke subventionerade bolag och borde i konkurrensen med de rätta medlen ligga väl till i förhållande till andra flygbolag. Det finns åtskilliga bolag som subventioneras. Jag är övertygad om att det kommer att gå bra för våra flygbolag SAS och LIN. Det

konkurrensmedel som man använder sig av i dessa båda bolag är framför allt god service, och det är ju av godo för resenärerna. Man kommer också att använda sig av prispress, och också det är till fördel för resenärerna.

I anslutning till avtalet görs en avsiktsförklaring beträffande svensk anslutning till Eurocontrol, ett europeiskt flygtrafikledningssystem. Det är en viktig säkerhetsfråga. Vi måste hjälpas åt inom Europa. Vi måste lära oss att använda samma metodik och samma språk.

I betänkandet TU4 behandlas också invändningar från två motionärer. Den ena är Birgitta Hambraeus. Hon anser bl.a. att minimireglerna för att tillgodose passagerarnas intresse vid överbokning leder till byråkrati och krångel. Erfarenheten är att flygbolagens praxis varierar kraftigt när det gäller att tillmötesgå passagerarnas rättigheter i detta sammanhang. Dessa regler är enligt min uppfattning rent konsumentskydd. Bolagen tvingas nu att försöka boka om även till andra bolag. Det tar emot ibland att göra det. Det är ett minimiskydd. Härutöver kan man erbjuda passagerarna ytterligare kompensation, t.ex. kaffe. Då blir det ytterligare ett godkänt konkurrensmedel.

Motionären anser också att det finns ett inslag av intrång i den kommunala självstyrelsen i avtalet genom att kommuner inte utan vidare får stödja en egen flygplats med allmänna medel. Huvudprincipen är, vilket de flesta instämmer i, att subventioner inte skall användas därför att det snedvrider konkurrensen och det finns möjligheter att lösa problemen som kan gälla Sverige specifikt på annat sätt.

Bengt Hurtig har i en meningsyttring, där han egentligen inte har någon invändning mot betänkandets innehåll, påpekat särskilt att vi måste arbeta för att få förståelse för svensk regionalpolitik. Jag tyder det som att han också tycker att det är viktigt att vi är med inom EG och påverkar EGs beslutsfattande.

Bengt Hurtig sade också att genom att samma regler gäller för Norge och Sverige som för Danmark, blir vi inte längre hänvisade till Danmark i samma utsträckning. När man ser på hur luftfarten kommer att utvecklas i framtiden blir detta ännu viktigare. Luftrummet är ganska trångt, särskilt över Centraleuropa. Vi kommer alltså att i större utsträckning utnyttja Östeuropa för överfarter. Det betyder att med de nya reglerna och det avtal som vi nu antar kommer vi att få en förflyttning från Danmark, Kastrup, över till Arlanda, varifrån många fler av våra utrikesturer kommer att gå.

Jag är alltså förhoppningsfull när det gäller luftfartens utveckling och de svenska flygbolagen. Detta avtal kommer att bidra till att stärka SAS och LINs konkurrensförmåga.

Jag tänker inte orda mer om detta, eftersom utskottet är så pass enigt. Jag vill passa på att önska talmännen och mina kolleger i riksdagen en god jul och ett gott nytt år och lycka till i fortsättningen.

Anf. 110 BIRGER ROSQVIST (s):

Herr talman! Jag vill först säga att jag kan instämma helt i det yrkande som föregående talare Görel Bohlin framförde angående trafikutskottets betänkande som gäller internationell luftfart.

Jag skall inte säga mer om betänkandet. Jag vill med några få ord, såsom

utskottsordförande, framföra ett tack till Görel Bohlin för de år hon har verkat i utskottet. Vi har haft ett gott samarbete, även om vi många gånger har haft olika uppfattningar. Jag vill uttrycka en uppskattning för de räta fåror som Görel Bohlin har plöjt i utskottet.

När Görel Bohlin nu övergår till en annan befattning uppe i Västerbotten vill jag gratulera till utnämningen och önska henne ett antal goda år uppe i Västerbotten, till gagn för Västerbottens län. Vi har under det senaste året vid några tillfällen speciellt ägnat oss åt en fråga som har rönt stor uppmärksamhet i det länet.

Än en gång, hjärtligt tack för åren i trafikutskottet! Jag får också önska en god jul och ett gott nytt år.

Anf. 111 ROLF CLARKSON (m):

Herr talman! Det är i och för sig alldeles tillräckligt att Birger Rosqvist på detta sätt har tackat Görel Bohlin för hennes medverkan i trafikutskottets verksamhet under flera år. Jag skall komplettera det med att som kollega, och på mina moderata utskottskollegers vägnar, hylla henne för det hon har betytt och varit för oss i vårt arbete med trafikpolitiken.

Görel Bohlin har haft den sällsynta kombinationen av stor arbetskapacitet, stor intellektuell kapacitet och stor idérikedom när det har gällt pånyttfödelse och att komma med nya idéer inom trafikpolitikens viktiga område. Det är en så sällsynt kombination att jag här vill understryka den alldeles särskilt och hylla Görel Bohlin för detta. Hur vi skall kunna fylla tomrummet efter Görel Bohlin i vår utskottsgrupp är svårt att säga. Den förlust som vi gör i utskottet och i denna kammare kan näppeligen kompenseras av den båtnad som Västerbottens län nu får åtnjuta med denna landshövding.

Jag önskar Görel Bohlin fortsatt framgång och lycka i hennes nya värv och tackar för de år som varit i trafikutskottet och i Sveriges riksdag.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Mom. 2 (den kommunala självstyrelsen när det gäller stödbeslut och EG-kommissionens makt)

Utskottets hemställan bifölls med 297 röster mot 12 för meningsyttringen av Bengt Hurtig i motsvarande del.

Mom. 4 (krav på regeringens och EGs transportpolitik för vårt land)

Utskottets hemställan bifölls med 298 röster mot 12 för meningsyttringen av Bengt Hurtig i motsvarande del.

Mom. 5 (överlåtelse av viss förvaltningsuppgift enligt tillämpningslagen)

I detta moment föreslogs lagstiftning, som innebär att riksdagen i visst fall överlåter förvaltningsuppgift till mellanfolkligt organ. För bifall till utskottets hemställan krävdes att minst tre fjärdedelar av de röstande anslöt sig till förslaget.

Beslut skulle fattas genom röstning. Omröstning företogs genom rösträkning.

Utskottets hemställan bifölls med 315 röster mot 1 för avslag, dvs. utskottets hemställan hade bifallits av minst tre fjärdedelar av de röstande.

Övriga moment
Utskottets hemställan bifölls.

10 § Avsägelse

1992 bli entledigad från uppdraget som ledamot av riksdagen.

Kammaren biföll denna avsägelse.

11 § Anmälan om promemoria om regeringsskiftet efter valet 1991

Talmannen anmälde en från kammarsekreteraren inkommen promemoria om regeringsskiftet efter valet 1991.

Promemorian bilades protkollet.

12 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Propositionerna
1991/92:23 Godkännande av avtal rörande handeln mellan EFTA-länderna och Turkiet, m.m.
1991/92:78 Koncessionsavgift på televisionens område m.m.

Motionerna
med anledning av prop. 1991/92:70 Vissa ändringar i räddningstjänstlagen
1991/92:Fö1 av Sten-Ove Sundström m.fl. (s)
1991/92:Fö2 av Sverre Palm och Sten Östlund (s)

13 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställts

den 19 december

1991/92:78 av *Catarina Rönnung* (s) till kulturministern om en beredning om tråd- och etermedierna:

Riksdagen har beslutat om en ny lag för kabelsändningar. Lagen är tänkt

att vara temporär i avvaktan på radiolags- och radiofrekvensutredningarna och en nödvändig anpassning till vår nya yttrandefrihetsgrundlag. Genomgripande ändringar inte menade som temporära – reklam i kabelsändningar – tillkom under hafs och brådska. Lagrådet hördes inte i denna fråga, som i hög grad berör yttrandefriheten. Propositionens förslag innebär att radion öppnas för reklam. Åsiktsreklam och reklam riktad till barn tillåts. Ideella föreningar förbjuds att finansiera sina sändningar med reklam. Effekterna på pressen har nonchalerats. Reklamförslagen har inte beretts i parlamentarisk samverkan.

Socialdemokraternas ambition i regeringsställning har alltid varit att sträva efter konsensus i mediefrågor. Parlamentariska beredningar har varit regel. Är det den borgerliga regeringens och kulturministerns åsikt att man i framtiden inte skall eftersträva att uppnå breda politiska lösningar i övergripande mediefrågor? Är parlamentariska beredningar överflödiga i fortsättningen? Är politisk konsensus oviktig? Är det viktigare att lyssna på marknadens kommersiella signaler?

I ett frågesvar till Thage G Peterson yttrade Birgit Friggebo följande: "Vi upplever inte ökade koncentrationstendenser när det gäller medierna. Tvärtom befinner vi oss i en explosionsartad utveckling, där vi får allt fler medier och kanaler som kan upprätthålla yttrandefriheten."

Konstitutionsutskottet utgår i sitt betänkande nr 19 ifrån att frågan om koncentration av ägarintressen inom tråd- och etermedierna ägnas uppmärksamhet i en bredare översyn. Den socialdemokratiska reservationen kräver att en parlamentarisk berredning tillsätts som skall lämna förslag till åtgärder. Vi är allvarligt oroade över redan existerande maktkoncentration. Huvudägaren i M3 äger andra TV-bolag, press och radio. Mäktiga pressintressen önskar gemensamt driva reklamradio.

Kommer någon beredning till stånd? Kommer det i så fall av direktiven att framgå att man även från regeringens sida tar detta problem på allvar och att begränsningar reglerade i lag mot koncentrationstendenser och åsiktsmonopol är av nöden?

1991/92:79 av *Sten-Ove Sundström* (s) till kommunikationsministern om Bothniabanan m.m.:

SJ har tillsammans med berörda kommuner utarbetat långtgående planer på att bygga ny kustbana upp efter Norrlandskusten. I en första etapp upp till Umeå kallas banan Bothniabanan, därefter i en andra etapp upp till Luleå och Haparanda har banan arbetsnamnet Norrbothniabanan.

Mot bakgrund av de utfästelser från regeringen om satsning på en utbyggnad av infrastrukturen i landet och löftena om stora satsningar på järnvägen, samt behovet av snabba och effektiva kommunikationer inför närmandet till EG, bör en tidigareläggning av planerna på kustjärnvägen aktualiseras. Inte minst arbetsmarknadsskäl aktualiserar en tidigareläggning av projektet.

Effektiv järnvägstrafik aktualiserar frågan om en modernisering av SJs terminalhantering. Det gäller bl.a. planerna på en helt ny containerterminal mellan Luleå och Boden vid Gammelstad.

Med bakgrund av ovanstående vill jag fråga kommunikationsminister Odell följande:

Är statsrådet beredd att arbeta för en tidigareläggning av byggstarten av Bothniabanan och Norrbothniabanan?

Är statsrådet beredd att ta initiativ för en snabb byggstart av SJs nya containerterminal mellan Luleå och Boden?

1991/92:80 av *Kristina Svensson* (s) till statsrådet Alf Svensson om biståndsprojekt riktade till kvinnor:

Vikten av att uppmärksamma frågan om kvinnor och utveckling har framhållits i en mängd fora de senaste åren. Kvinnoinriktat bistånd har förstärkts såväl genom bilaterala som genom multilaterala insatser.

Kvinnorna i tredje världen spelar en nyckelroll för att förbättra och höja hälso- och utbildningsnivå. Insatser direkt riktade till kvinnor har stor betydelse på befolkningsområdet. Stöd till inkomstgenererande projekt riktade direkt till kvinnor har betydelse för ländernas ekonomiska återhämtning.

Det är då märkligt att läsa uttalande från SIDAs verksledning (DN 18/12 - 91) om ändrad policy i det bistånd som riktas direkt till kvinnor.

Jag vill därför ställa följande frågor till biståndsministern:

1. Anser biståndsministern att biståndsprojekt riktade direkt till kvinnor skall upphöra?
2. På vilket sätt skall kvinnornas situation stärkas genom bilateralt och multilateralt bistånd?

14 § Meddelande om justering av kammarens protokoll, m.m

Anf. 112 TALMANNEN:

Protokollen från kammarens sammanträden den 16, 17, 18 och 19 december kommer att justeras den 10 januari 1992.

Till kammarens ledamöter har utdelats statistik om riksdagsarbetet.

15 § Avslutningsord

Anf. 113 TALMANNEN:

Ärade kammarledamöter! Höstens val innebar stora förändringar i vår riksdag. Ett parti lämnade riksdagen efter endast en mandatperiod. I stället har två nya partier tillkommit, kds och Ny Demokrati. Tillsammmans har mer än 100 av er för första gången valts in i riksdagen med de stora förändringar i tillvaron som det onekligen litet annorlunda arbetet här innebär.

Men också för er som tillbringat lång tid i riksdagen har det varit stora förändringar, att övergå från att vara ett oppositionsparti till att företräda en regering eller tvärtom. I mångt och mycket innebär det en ny roll, ett annat förhållningssätt.

Jag har haft förmånen att lyssna på en stor del av höstens debatter som varit både livliga och engagerande. Jag vill tacka för allt ert engagemang och kunnande till gagn för vårt land.

Jag vill också tacka de vice talmännen, kammarsekreteraren och all riksdagens personal för gott samarbete. Under hösten har jag haft tillfälle att besöka alla riksdagens enheter och överallt frapperats av det intresse och det engagemang för uppgifterna som man möter.

Jag vill till sist önska er alla en skön och avkopplande julhelg och tacka för det snart gångna året. Vi möts igen här i kammaren fredagen den 10 januari. Och jag hoppas att det inte skall dröja länge innan den svenska flaggan på nytt finns på plats i vår kammare.

Riksdagens höstsession är härmed avslutad.
(Applåder)

16 § Kammaren åtskildes kl. 17.23.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 3 § anf. 2 (delvis),
av talmannen därefter t.o.m. anf. 22 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 58 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 4 § anf. 73,
av talmannen därefter t.o.m. 5 § anf. 97 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. voteringens slut kl. 17.19 och
av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Karlsson

PM – Regeringsskiftet efter valet 1991

Måndagen den 16 september 1991, kl. 11.00, inlämnade statsminister Ingvar Carlsson sin ansökan om entledigande (bil. 1) till talman Thage G Peterson på dennes tjänsterum. Talmannen entledigade omedelbart statsministern och övriga statsråd. Exemplar av bifogade skrivelse (bil. 2) överlämnades till statsministern och översändes till övriga statsråd. Talman Peterson samtalade därefter mellan kl. 11.15 och 11.20 med Ingvar Carlsson i dennes egenskap av ordförande för socialdemokratiska arbetarepartiet.

Senare under dagen förde talman Peterson samtal med övriga partiledare enligt följande tidsschema.

kl. 13.00 – 13.50 Carl Bildt (m)
kl. 14.30 – 15.05 Bengt Westerberg (fp)
kl. 15.15 – 15.50 Olof Johansson (c)
kl. 16.15 – 17.00 Alf Svensson (kds)
kl. 17.00 – 17.30 Ian Wachtmeister (nyd)
kl. 17.45 – 18.10 Lars Werner (v)

Talman Peterson höll därefter presskonferens kl. 18.20-18.45. Under dagen hade även tre pressmeddelanden lämnats (bil. 3-5).

Kl. 19.15-19.50 informerade talman Peterson de vice talmännen.

Tisdagen den 17 september sammanträffade talman Peterson kl. 11.00-11.20 med moderata samlingspartiets ordförande Carl Bildt och uppdrog åt honom att undersöka möjligheten att bilda en regering med bredast möjliga stöd i riksdagen. Därefter, kl. 11.25, mötte talman Peterson tillsammans med Carl Bildt massmedia. Klockan 12.25-12.50 informerade talman Peterson statschefen H.M. Konungen. Senare under dagen informerade talman Peterson i nämnd ordning Bengt Westerberg, Olof Johansson, Alf Svensson, Ian Wachtmeister, Ingvar Carlsson och Lars Werner om uppdraget till Carl Bildt. Därefter mellan kl. 16.00-16.20 informerade talman Peterson de vice talmännen. Under dagen lämnades även ett pressmeddelande (bil. 6).

Under kvällen den 21 september lämnade Carl Bildt vid telefonsamtal med talman Peterson en lägesrapport.

På kvällen den 22 och morgonen den 23 september hade talman Peterson kontakter med övriga partiledare. Samma dag lämnades ett pressmeddelande om att talman Peterson skulle träffa Carl Bildt följande dag den 24 september (bil. 7) för att få en fullständig rapport om hur Carl Bildts sonderingsuppdrag framskred. Partiledarna varskoddes om att de borde vara tillgängliga i Stockholm följande dag.

Mötet med Carl Bildt ägde rum kl. 13.00-14.00 den 24 september. Därvid meddelade Carl Bildt att han vid sina sonderingar i regeringsfrågan konstaterat att det fanns underlag för att bilda en borgerlig fyrpartiregering bestående av moderata samlingspartiet, folkpartiet liberalerna, centern och kristdemokratiska samhällspartiet.

Talman Peterson hade därefter telefonsamtal med Alf Svensson i dennes

bostad i Gränna. Vidare sammanträffade han med Olof Johansson kl. 14.45-15.30, Bengt Westerberg kl. 15.30-16.00 och Ian Wachtmeister kl. 16.15-16.35. Sedan talman Peterson efter dessa kontakter bedömt att det fanns parlamentariska förutsättningar att bilda en fyrpartiregering träffade han ånyo Carl Bildt kl. 17.05-17.30. Därvid bad talman Peterson moderaternas ledare att fullfölja förberedelsearbetet med att bilda en ny regering. Talman Peterson och Carl Bildt mötte därefter kl. 17.30 pressen. Klockan 18.30-18.45 informerade talman Peterson statschefen H.M. Konungen. Vidare informerade talman Peterson Ingvar Carlsson kl. 18.50. Klockan 19.00-19.20 sammanträdde talman Peterson med de vice talmännen och informerade dessa om vad som hittills förekommit. Lars Werner informerades kl. 20.30. Under kvällen lämnades även ett pressmeddelande (bil. 8).

Sedan Ingegerd Troedsson den 30 september valts till ny talman övertog hon arbetet med regeringsbildningen. Med hänsyn till att hon i egenskap av tidigare vice talman var fullständigt informerad om händelseutvecklingen fanns ej behov av något formellt överlämnande av uppdraget.

Under eftermiddagen den 30 september samtalade talman Troedsson med ledarna för riksdagspartierna enligt följande tidsschema.

kl. 14.30 Carl Bildt
kl. 15.00 Bengt Westerberg
kl. 15.30 Olof Johansson
kl. 16.00 Alf Svensson
kl. 16.30 Ian Wachtmeister
kl. 17.00 Ingvar Carlsson
kl. 17.30 Lars Werner

Härefter kl. 18.00-18.30 informerade talman Troedsson de vice talmännen. Ett pressmeddelande lämnades samma dag (bil. 9).

Den 1 oktober kl. 09.30 informerade talmannen statschefen H.M. Konungen.

Under eftermiddagen den 1 oktober samtalade talman Troedsson med ledarna för de presumtiva regeringspartierna. Därvid framgick att dessa var villiga att tillsammans bilda en ny regering.

Vid kammarens sammanträde tisdagen den 1 oktober kl. 17.00 föreslog talman Troedsson riksdagen att till ny statsminister utse Carl Bildt, som avsåg att bilda regering bestående av företrädare för moderata samlingspartiet, folkpartiet liberalerna, centern och kristdemokratiska samhällspartiet. Detta förslag bordlades.

Ett pressmeddelande om talmannens förslag lämnades under dagen (bil. 10).

I pressmeddelande den 2 oktober lämnades uppgift om tidpunkter för anmälan om regeringens sammansättning och regeringsförklaring under förutsättning av att talmannens förslag till statsminister godkändes av riksdagen (bil. 11).

I enlighet med stadgande i 5 kap. 2 § riksdagsordningen bordlades förslaget åter onsdagen den 2 oktober kl. 14.00.

Vid kammarens sammanträde torsdagen den 3 oktober erinrade talmannen om att förslaget om ny statsminister bordlagts två gånger och att riksda-

gens prövning av förslaget kunde ske antingen vid detta sammanträde eller ett senare, dock senast lördagen den 5 oktober. Kammaren beslöt att pröva förslaget om ny statsminister vid det innevarande sammanträdet. Riksdagens prövning föregicks av inlägg av Jan Bergqvist, Olof Johansson, Ian Wachtmeister och Lars Werner.

Sedan talmannen erinrat om att förslaget till ny statsminister skulle prövas av riksdagen genom omröstning, som skulle ske genom rösträkning, upplästes och godkändes följande voteringsproposition.

"Den som godkänner talmannens förslag att till ny statsminister utses Carl Bildt röstar ja, den det ej vill röstar nej.
Röstar mer än hälften av riksdagens ledamöter nej har riksdagen förkastat förslaget".

Omröstningen gav följande resultat:

Ja – 163
Nej – 147
Avstår – 23

Riksdagen hade alltså godkänt talmannens förslag och utsett Carl Bildt till ny statsminister.

Talmannen mottog kl. 14.15 samma dag Carl Bildt på sitt tjänsterum och utfärdade på riksdagens vägnar förordnande för statsministern (bil. 12).

Fredagen den 4 oktober kl. 09.00 anmälde statsminister Carl Bildt för riksdagen de statsråd som han utsett att tillsammans med honom ingå i regeringen och avgav en regeringsförklaring.

Regeringskonselj hölls samma dag kl. 11.30. För förfarandet vid denna konselj hade rättschefen i statsrådsberedningen upprättat bifogade promemoria (bil. 13). Vid konseljen lämnade talmannen bilagda redogörelse (bil. 14).

Onsdagen den 9 oktober ägde partiledardebatt rum med anledning av regeringsförklaringen.

Som ovan

Gunnar Grenfors

STATSMINISTERN Bil. 1
1991-09-16

Riksdagens talman

Jag begär härmed att bli entledigad från befattningen som statsminister.

Ingvar Carlsson

SVERIGES RIKSDAG

Bil. 2

Talmannen

Till
Statsministern och övriga statsråd

Statsministern har i dag till mig överlämnat en skrivelse med begäran om entledigande. I anledning därav och med stöd av bestämmelserna i 6 kap. 6 och 7 §§ regeringsformen entledigar jag statsministern och övriga statsråd. Jag erinrar om 8 § i samma kapitel som föreskriver att entledigade regeringsledamöter uppehåller sina befattningar till dess ny regering har tillträtt.

Stockholm den 16 september 1991

Thage G Peterson
Talman

PRESSMEDDELANDE
Sveriges riksdag
1991-09-16

Bil. 3

TALMANNEN TAR EMOT STATSMINISTERN I DAG MÅNDAG KL. 11.00

Riksdagens talman Thage G Peterson tar i dag måndag den 16 september kl. 11.00 emot statsminister Ingvar Carlsson, som kommer till riksdagen med begäran om att bli entledigad från uppdraget som statsminister.

Därefter inleder talmannen samtal med företrädare för samtliga riksdagspartier med ett första samtal med socialdemokraternas ordförande Ingvar Carlsson.

De journalister/fotografer som har i uppgift att bevaka händelserna i samband med regeringsbildningen har möjlighet att göra detta i caféet på plan 3 i anslutning till talmanskorridoren.

Avsikten är att partiledarna skall passera denna väg vid mötena med talmannen.

Informationssekreterare
Louise Gerdemo Holmgren, 08-786 40 66

PRESSMEDDELANDE
Sveriges riksdag
1991-09-16

Bil. 4

TALMANNEN MÖTER PARTILEDARNA FÖR SAMTAL OM REGERINGSBILDNING

Riksdagens talman Thage G Peterson mottog i dag måndag den 16 september kl. 11.00 statsminister Ingvar Carlssons begäran om entledigande från uppdraget som statsminister.

Talmannen beviljade denna begäran och Ingvar Carlsson kommer nu en-

ligt reglerna i regeringsformen leda en expeditionsministär. Med anledning av detta inleder talmannen nu sitt uppdrag att försöka få fram ett förslag till ny statsminister. Talmannen har fört ett samtal med socialdemokraternas ordförande Ingvar Carlsson i denna fråga och kommer under eftermiddagen att sammanträffa enskilt med ledarna för riksdagspartierna enligt följande:

Carl Bildt kl. 13.00
Bengt Westerberg kl. 14.30
Olof Johansson kl. 15.15
Alf Svensson kl. 16.15
Ian Wachtmeister kl. 17.00
Lars Werner kl. 17.45

Därefter kommer talmannen att informera de vice talmännen.

Informationssekreterare
Louise Gerdemo Holmgren, 08-786 40 66

PRESSMEDDELANDE Bil. 5
Sveriges riksdag
1991-09-16

TALMANNEN TAR EMOT CARL BILDT I MORGON TISDAG

Riksdagens talman Thage G Peterson har efter Ingvar Carlssons entledigande från uppdraget som statsminister inlett arbetet att få fram förslag till ny statsminister.

Under måndagen har talmannen samtalat med företrädare för samtliga riksdagspartier och informerat de vice talmännen.

I morgon tisdag den 17 september kl. 10.00 sammanträffar talmannen med moderaternas ledare Carl Bildt för fortsatta överläggningar.

Kl. 12.30 lämnar talmannen information till statschefen H.M. Konungen.

Informationssekreterare
Louise Gerdemo Holmgren, 08-786 40 66

PRESSMEDDELANDE Bil. 6
Sveriges riksdag
1991-09-17

TALMANNEN GAV BILDT UPPDRAGET BILDA NY REGERING

Riksdagens talman Thage G Peterson fortsatte i dag tisdag sitt uppdrag att få fram förslag till ny statsminister.

Kl. 10.00 sammanträffade talmannen med moderaternas ordförande Carl Bildt och uppdrog åt honom att undesöka möjligheterna att bilda en regering med bredast möjliga stöd i riksdagen.

Kl. 16.00 i dag tisdag informerar talmannen de vice talmännen.

Informationssekreterare
Louise Gerdemo Holmgren, 08-786 40 66

PRESSMEDDELANDE Bil. 7
Sveriges riksdag
1991-09-23

NYTT MÖTE MELLAN TALMANNEN OCH MODERATLEDAREN

Riksdagens talman Thage G Peterson träffar i morgon tisdag kl. 13.00 moderaternas ordförande Carl Bildt.

Avsikten med mötet är att Carl Bildt skall ge en rapport om resultatet av försöken att bilda en regering med bredast möjliga stöd i riksdagen.

Informationssekreterare
Louise Gerdemo Holmgren, 08-786 40 66

PRESSMEDDELANDE Bil. 8
Sveriges riksdag
1991-09-24

TALMANNEN GAV CARL BILDT UPPDRAGET BILDA REGERING

Riksdagens talman Thage G Peterson sammanträffade i dag tisdag kl. 13.00 med moderaternas ordförande Carl Bildt.

Carl Bildt meddelade att han i sina sonderingar i regeringsfrågan funnit att det finns underlag att bilda en borgerlig fyrpartiregering bestående av moderaterna, folkpartiet, centern och kristdemokraterna.

Efter kontakter under eftermiddagen med Bengt Westerberg, Olof Johansson och Alf Svensson konstaterar talmannen att dessa är beredda att ingå i en regering under Carl Bildt. Efter kontakt dessutom med Ian Wachtmeister bedömer talmannen att det finns parlamentariska förutsättningar att bilda en fyrpartiregering.

Vid ett nytt möte vid 17-tiden mellan talman Thage G Peterson och moderatledaren Carl Bildt bad talmannen moderatledaren att fullfölja förberedelsearbetet med att bilda en ny regering.

Kl. 18.30 informerar talman Thage G Peterson statschefen H.M. Konungen.

Kl. 19.00 informerar talmannen de vice talmännen.

Informationssekreterare
Louise Gerdemo Holmgren, 08-786 40 66

PRESSMEDDELANDE Bil. 9
Sveriges riksdag
1991-09-30

FORTSATTA ÖVERLÄGGNINGAR OM NY REGERING

Talmannens uppdrag att få fram förslag till ny statsminister fortsatte i dag måndag.

Riksdagens talman Ingegerd Troedsson samtalade under eftermiddagen med ledarna för riksdagspartierna: Ingvar Carlsson, Carl Bildt, Bengt Westerberg, Olof Johansson, Alf Svensson, Ian Wachtmeister och Lars Werner.

Efter detta informerade talmannen de vice talmännen.

Kl. 09.30 i morgon tisdag informerar talmannen statschefen H.M. Konungen.

Överläggningarna mellan talmannen och partiledarna kommer att fortsätta i morgon tisdag, med syfte att kunna föreslå ny statsminister vid plenum kl. 17.00.

Informationssekreterare
Louise Gerdemo Holmgren, 08-786 40 66

PRESSMEDDELANDE Bil. 10
Sveriges riksdag
1991-10-01

FÖRSLAG OM NY STATSMINISTER BORDLÄGGS I DAG

Riksdagens talman Ingegerd Troedsson fortsatte i dag tisdag den 1 oktober arbetet på att få fram förslag till ny statsminister.

Efter överläggningar med ledarna för de borgerliga partierna i dag på eftermiddagen kommer talmannen att föreslå moderaternas ordförande Carl Bildt som statsminister i en regering bestående av moderaterna, folkpartiet, centern och kristdemokraterna.

Förslaget bordläggs i dag kl. 17.00 första gången, andra gången i morgon onsdag kl. 14.00 och på torsdag den 3 oktober kl. 14.00 prövas förslaget i riksdagens kammare.

Informationssekreterare
Louise Gerdemo Holmgren, 08-786 40 66

1991-10-02
Detta händer i kammaren Bil. 11

I morgon, torsdag den 3 oktober kl. 14.00, röstar riksdagen om den nye statsministern. Vid omröstningen fordras inte någon uttrycklig majoritet för talmannens förslag om ny statsminister.

I stället gäller att om mer än hälften av ledamöterna, 175 personer, röstar mot förslaget blir det förkastat. I annat fall godkänns det.

Rösträkningen är öppen och via en dator kan man läsa av hur var och en har röstat.

På fredag den 4 oktober kl. 09.00 presenterar den nye statsministern sin regering och läser regeringsförklaringen. Kl. 11.15 går regeringen till Slottet där det formella regeringsskiftet sker i en skifteskonselj, med kungen som ordförande, som är öppen för allmänheten.

Tisdagen den 8 oktober, kl. 14.00 är det val till utskott, talmanskonferens och förvaltningsstyrelse.

Onsdagen den 9 oktober kl. 10.00 blir det partiledardebatt med anledning av regeringsförklaringen.

En komplett plan för kammarens sammanträden under veckorna 41 och 42 bifogas.

Eva Rosengren, pressekreterare 786 55 59.

SVERIGES RIKSDAG Bil. 12
Talmannen

Förordnande för statsministern

Sedan riksdagen denna dag godkänt mitt förslag om statsminister förordnar jag på riksdagens vägnar enligt 6 kap. 4 § regeringsformen Carl Bildt att vara statsminister.

Stockholm den 3 oktober 1991

Ingegerd Troedsson

STATSRÅDSBEREDNINGEN PM Bil. 13
Rättschefen 1991-10-02

Förfarande vid konseljen den 4 oktober 1991
kl. 11.30

I BAKGRUND

1 Hans Maj:t Konungen är ordförande vid konseljen (5 kap. 1 § regeringsformen).
2 Vid konseljen förs protokoll enligt vanliga regler (se förordningen 1975:1) om protokoll och expeditioner i regeringsärenden m.m.).
3 Konseljens inledande del är offentlig. Under denna del (avsnitt II p. 1–7) står konseljsalens dörrar öppna.

II KONSELJEN

1 Talmannen och statsråden samlas i konseljsalen. Statsråden ställer sig vid sina platser vid konseljbordet (namnskyltar finns vid platserna) – se vidare punkten 4 där principerna för placeringen anges.
2 Hans Maj:t Konungen kommer in i konseljsalen och hälsar på talmannen och statsministern.
3 Hans Maj:t Konungen går runt bordet och hälsar på statsråden.
4 Hans Maj:t Konungen, talmannen och statsråden sätter sig vid konseljbordet.
Hans Maj:t Konungen sätter sig vid bordets, från dörren sett, övre kortända.
Talmannen sätter sig till höger om Hans Maj:t Konungen.
Statsministern sätter sig till vänster om Hans Maj:t Konungen.
Avgörande för placeringen av övriga statsråd är i första hand vem som har varit statsråd längst tid. Härvid tas hänsyn också till tiden som statsråd i tidigare regeringar. Bland dem som har varit statsråd lika länge har den till levnadsåren äldste företräde. Skulle två eller flera statsråd vara födda samma år avgörs placeringen av födelsetiden det året. Det statsråd

som med tillämpning av dessa principer är främst sätter sig till höger om talmannen, det statsråd som kommer därnäst sätter sig till vänster om statsministern osv. (7 kap. 8 § regeringsformen).[1]

5 Hans Maj:t Konungen öppnar konseljen och hälsar de närvarande välkomna.

6 Talmannen redogör för proceduren vid utseende av statsminister och för statsministerns anmälan för riksdagen av de av honom utsedda statsråden.

7 Hans Maj:t Kounungen konstaterar att regeringsskifte enligt 6 kap 4 § regeringsformen nu har skett.

Med hans Maj:t Konungens konstaterande är den "öppna" delen av konseljen avslutad. Talmannen samt ev. närvarande allmänhet avlägsnar sig. Dörrarna till konseljsalen stängs.

---

8 Statsministern redogör för inriktningen av regeringens arbete.

9 Hans Maj:t Konungen förklarar konseljen avslutad.

---

[1] Det förutsätts att samma placeringsprincip skall gälla såväl vid följande konseljer som vid regeringssammanträdena.

Talmannens anförande vid konseljen den 4 oktober 1991 Bil. 14

Eders Majestät

Den 16 september begärde statsminister Ingvar Carlsson entledigande från sin befattning. Riksdagens dåvarande talman Thage G Peterson biföll samma dag denna begäran och entledigade statsministern och övriga statsråd.

Samma dag inleddes samråd mellan talman Peterson och företrädare för partigrupperna i riksdagen. Överläggningar ägde också rum med de vice talmännen.

Sedan jag den 30 september valts till talman slutfördes samrådet och överläggningarna. Den 1 oktober föreslog jag riksdagen att till ny statsminister utse Carl Bildt. Detta förslag godkändes i går den 3 oktober.

Jag har på riksdagens vägnar utfärdat förordnande för Carl Bildt som statsminister. Han har i riksdagen tidigare i dag anmält de av honom utsedda statsråden.

Innehållsförteckning

Torsdagen den 19 december

1 § Justering av protokoll 1
2 § Hänvisning av ärenden till utskott 1
3 § Inriktningen av den ekonomiska politiken 1
Finansutskottets betänkande FiU10
Debatt
Allan Larsson (s)
Lars-Ove Hagberg (v)
Per-Ola Eriksson (c)
Lars Tobisson (m)
Stefan Attefall (kds)
Finansminister Anne Wibble (fp)
Lennart Nilsson (s)
Bengt Hurtig (v)
Bruno Poromaa (s)
Annika Åhnberg (v)
Bo G Jenevall (nyd)
Rinaldo Karlsson (s)
Hans Gustafsson (s)
Tom Heyman (m)
Beslut fattades under 6 §
4 § Information från regeringen om upphävande av 13 december-beslutet 60
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)
Maud Björnemalm (s)
Andre vice talmannen (om debattreglerna)
Hans Göran Franck (s)
Ian Wachtmeister (nyd)
Eva Zetterberg (v)
5 § Partiledardebatt 67
Talmannen (om debattreglerna)
Ingvar Carlsson (s)
Ian Wachtmeister (nyd)
Lars Werner (v)
Statsminister Carl Bildt (m)
Socialminister Bengt Westerberg (fp)
Miljöminister Olof Johansson (c)
Statsrådet Alf Svensson (kds)
6 § Beslut rörande finansutskottets betänkande FiU10 104
7 § Andelshus 106
Skatteutskottets betänkande SkU13
Beslut 106

8 § Beslut rörande konstitutionsutskottets betänkande KU19 107
9 § Godkännande av ett avtal mellan Sverige, Norge och EEG om civil luftfart, m.m. 107
Trafikutskottets betänkande TU4
Debatt
Bengt Hurtig (v)
Birgitta Hambraeus (c)
Görel Bohlin (m)
Birger Rosqvist (s)
Rolf Clarkson (m)
Beslut 112
10 § Avsägelse 113
11 § Anmälan om promemoria om regeringsskiftet efter valet 1991. 113
12 § Bordläggning 113
13 § Anmälan om interpellationer
1991/92:78 av Catarina Rönnung (s) om en beredning om tråd- och etermedierna 113
1991/92:79 av Sten-Ove Sundström (s) om Bothniabanan m.m. 114
1991/92:80 av Kristina Svensson (s) om biståndsprojekt riktade till kvinnor 115
14 § Meddelande om justering av kammarens protokoll m.m. 115
Talmannen
15 § Avslutningsord 115
Talmannen
Bilaga 116

gotab 40476, Stockholm 1992